

Editoriál

Elektronický-internetový multidisciplinárny, vedecký recenzovaný časopis, ktorého poslaním je prostredníctvom vedeckých príspevkov a statí obohatiť oblasť ekonomicko- právnych a spoločenských vedných disciplín Vám aj v tomto čísle prináša príspevky z rôznych oblastí, ale aj kritických pohľadov.

V strede pozornosti záujmu na medzinárodnej scéne je proces vystúpenia Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie. Danej téme sa venujú M. Šuplata a Jana Marasová.

Zaujímavým spôsobom M. Kováč analyzuje význam zavádzania nových opatrení tzv. digitálna brána na úrovni Európskej únie v nadväznosti na slobodu pohybu osôb.

Pandémia COVID-19 bola aj dôvodom zmeny niektorých slovenských právnych predpisov. Danej téme sa venuje P. Čiernik.

Rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie patria k významným prameňom práva Európskej únie. D. Nováčková a D. Saxunová vo vedeckej štúdií analyzujú rozhodnutie dlhotrvajúceho sporu ohľadom poskytovania dotácií zdravotným poisťovniam na Slovensku.

Súčasťou tohto čísla je aj Recenzia od R. Karlbacha na vedecký zborník vydaný pri príležitosti 70. výročia Schumanovej deklarácie.

Jarmila Wefersová

V Bratislave 30.6.2021

ISSN 2453-8167 (online)

OBSAH

Vyjednávanie o BREXITE – príčiny – súvislosti a poučenia

M. Šuplata – J. Marasová 3-16

Spoločná cesta k bezpečnej Európe – digitálna brána

M. Kováč 17-26

Dopady pandémie choroby COVID -19 na podnikateľské prostredie na Slovensku

P. Čiernik 27- 40

Pojmy podnik a hospodárska činnosť v teórii a súdnej praxi

D. Nováčková a D. Saxunová 41 - 64

Recenzia na vedecký zborník vydaný pri príležitosti 70. výročia Schumanovej deklarácie.

R. Karlbach 65

UYJEDNÁVANIE O BREXITE – PRÍČINY – SÚVISLOSTI A POUČENIA NEGOTIATIONS ON BREXIT – CAUSES – CONTEXT AND LESSONS LEARNED

Marian Šuplata – Jana Marasová

Abstrakt

Ústredným zámerom príspevku je priblížiť kľúčové príčiny a súvislosti predchádzajúce a nasledujúce po referende v Spojenom kráľovstve 23. júna 2016, ktoré viedli k začatiu rokovaní o odchode Spojeného kráľovstva z EÚ (aktivácia článku 50 ZFÚ), priblížiť aktuálny vývoj a načrtnúť z toho vyplývajúci možný potenciál dôsledkov a poučení. Príspevok ponúka pohľady na štyri okruhy prepojených problémov: 1) prostredníctvom sumarizácie a interpretácie dynamiky najdôležitejších historických míľnikov, skúma a načrtáva základné historické okolnosti vedúce k vstupu SK z Európskych spoločenstiev; 2) skúma dynamiku kľúčových okolností, vedúcich k otvoreniu témy spoločenskej podpory pre alternatívu odchodu, resp. zotrvania SK z ES/EÚ. 3) skúma a približuje kľúčovú dynamiku rokovaní medzi predstaviteľmi SK a EÚ a udalostí, ktoré, po referende v júni 2016 viedli k ukončeniu členstva SK v EÚ (secesii); 4) identifikuje a skúma hlavné oblasti post-BREXITovej, spolupráce, vyjednané medzi SK a EÚ. Pri skúmaní sme využili dostupné sekundárne zdroje z relevantnej zahraničnej a domácej literatúry, verejne dostupné a interné informácie z prostredia Európskych inštitúcií.

Kľúčové slová: BREXIT, Európska únia, členstvo v EÚ, Spojené Kráľovstvo, Secesia

Abstract

The main aim of the paper is to examine the key causes and context preceding and following after the referendum in the United Kingdom (UK) on 23 June 2016 that led to launching negotiations on leaving the UK from the EU (activation of Article 50 TFEU), as well as to examine the actual developments and outline potential of the necessary causes and lessons learned. The paper offers views on four interconnected issues: 1) by summarising and interpreting of dynamics of the key historical milestones, it examines and outlines the key historical circumstances leading to accession of the UK to the European Communities; 2) examines the dynamics of the key circumstances, leading to opening public debate on leaving or remaining of the UK in the EU; 2) examines the key dynamics of negotiations between representatives of the UK and the EU as well as the events that, followed the referendum in June 2016, led to termination of UK's membership in the EU (secession); 4 identifies and examines the main areas of post-BREXIT co-operation, negotiated between the UK and EU. At our research we used secondary sources as well as public and internal information from European institutions.

Key words: BREXIT, European Union, EU Membership, United Kingdom, Secession

JEL classification: H77, F5, F02, F15

Úvod

Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „SK“) z pohľadu historického i súčasného patrí medzi ekonomicky najvyspelejšie štáty sveta. Dôležitú súčasť jeho ekonomiky, podieľajúce sa na hospodárskom raste predstavujú služby, inovácie, IT

technológie, ako aj vedecko-výskumná činnosť renomovaných univerzít. Britská libra patrí k najsilnejším a najstabilnejším svetovým menám. SK je členským štátom všetkých významných medzinárodných organizácií. Niektoré z nich (napríklad Európska banka pre obnovu a rozvoj, Medzinárodná námorná organizácia) majú sídlo v Londýne. SK, spolu s Írskom a Dánskom, boli súčasťou historicky prvého rozšírenia projektu integrujúcej sa Európy: roku 1973 sa stalo plnoprávnymi členským štátom Európskych spoločenstiev.¹ Bola to významná udalosť pre Európske spoločenstvá, od ich vzniku, ale aj pre celú medzinárodnú komunitu². SK v rámci inštitucionálneho rámca ES a neskôr EÚ patrilo na supranacionálnej i medzivládnej úrovni k významným a vplyvným aktérom. Takmer 47 rokov, až do svojho odchodu z EÚ, zavŕšeným v roku 2020, sa aktívne podieľalo na formovaní politik európskej integrácie.³ Proces ukončenia členstva SK v EÚ bol sprevádzaný náročnými politickými rokovaniami. Tie viedli v prvom rade k uzatvoreniu zmlúv o vystúpení a následne k (re)definovaniu budúcich vzťahov medzi EÚ a SK.

Cieľ a metodika

Cieľom príspevku je: 1) prostredníctvom sumarizácie a interpretácie dynamiky najdôležitejších historických míľnikov, skúmať a objasniť základné historické okolnosti vedúce k vstupu SK z Európskych spoločenstiev; 2) skúmať dynamiku kľúčových okolností, vedúcich k otvoreniu témy spoločenskej podpory pre alternatívu odchodu, resp. zotrvania SK z ES/EÚ. 3) skúmať a priblížiť kľúčovú dynamiku rokovaní medzi predstaviteľmi SK a EÚ a udalostí, ktoré, po referende v júni 2016 viedli k ukončeniu členstva SK v EÚ (secesii); 4) identifikovať a skúmať hlavné oblasti post-BREXITovej, spolupráce, vyjednané medzi SK a EÚ. Pri skúmaní sme využili metódu sekundárnej analýzy. Na jej základe sme skúmaný problém rozčlenili na parciálne časti, so zámerom z kvantít faktov a súvislostí vyčleniť kľúčové, vedúce k objasneniu príčiny vzniku a priebehu skúmaného javu. Aplikáciou metódy syntézy sme sledovali dynamiku vzťahov a skutočností týkajúcich sa vyjednávania o členstve a o následnom vystúpení SK z EÚ. Skúmali sme charakter vzájomných súvislostí medzi nimi, odhalili sme kľúčové súvislosti daného procesu, funkčnú a kauzálnu závislosť, postupnosť etáp a načrtli tendencie vývoja skúmaného javu. Metódu indukcie sme, na základe zhodnotenia základných podstatných skutočností, využili na formovanie všeobecných vedeckých záverov. Metódu dedukcie sme použili pri formovaní čiastkovej sumarizácie skúmaných poznatkov. V rámci spracovania problematiky sme použili vybranú vedeckú a odbornú literatúru, ako aj relevantné internetové zdroje.

Vybrané historické súvislosti vzťahov medzi Spojeným kráľovstvom a ES/EÚ

Európa od staroveku po povojnové obdobie čelila viacerým, pokusom o zjednotenie. Anglicko, neskôr Spojené Kráľovstvo sa, najmä v dôsledku konkurenčných vzťahov s Francúzskom,

---

¹ EUROPEAN COMMUNITIES (1972). Documents concerning the accession to the European communities of the Kingdom of Denmark, Ireland, the kingdom of Norway and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Ú. v. ES L 73, 27.3.1972, s. 5 – 204.

² V tom istom roku sa stalo členským štátom Európskych spoločenstiev tiež Grónsko, avšak v roku 1985 svoje členstvo ukončilo.

³ MILOŠOVIČOVÁ, P. at al. (2017). Medzinárodné ekonomické právo. Wolters Kluwer. Praha ISBN 978-80-7552-530-7 s.23.

vyplývajúcich častokrát z protichodných národných záujmov, často stavalo rezervovane voči bližšej inštitucionálnej spolupráci s kontinentálnou Európou. Medzi prvými významnými povojnovými prominentmi, podporujúcimi myšlienku zjednotenej Európy bol britský premiér⁴ Winston Churchill. Táto sa, po viacerých neúspešných, resp. čiastkovo zhmotnených pokusoch, začala na v západnej časti Európy⁵ postupne formovať prostredníctvom Schumanovho plánu založením Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ (ESUO) v roku 1951. Avšak obaja významní predstavitelia, Churchill aj Schuman dobre vedeli, že pre vstup do SK v čase založenia ESUO ešte nedozrel čas. Schuman predpovedá, že SK „pristúpi na európsku integráciu iba pod tlakom okolností“⁶. Zároveň Schuman poznamenáva: „Anglicko vie vo všetkom zachovať patričný odstup. Neizoluje sa, ale pozoruje. Nepoznám krajinu, ktorá by bola citlivejšia v otázke rešpektovania domova. Každé porušenie, každá netaktnosť a každý zásah do domova sa pokladá za ohavnosť. Pre Anglicko je budovanie integrácie niečo ako porušenie domova a veľmi závažná netaktnosť.“⁷

SK ostáva mimo procesov európskej integrácie aj pri podpise Rímskych zmlúv vyrovnakými zakladajúcimi šiestimi štátmi⁸ ako v prípade ESUO, v dôsledku čoho zatiaľ ostáva mimo kreovania štruktúr Európskych spoločenstiev (ES) aj Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. K prvým pokusom stať sa členom zjednocujúcich sa európskych štruktúr zo strany SK prichádza v rokoch 1963 až 1967 – tie sú však opakovane odmietnuté a vetované zo strany francúzskeho prezidenta Charlesa de Gaulla.

K vstupu SK do ES prichádza až 1. januára 1973, počas vlády ministerského predsedu Edwarda Heatha. Napriek dovŕšenému členstvu, už nasledovný rok, v 1974 po parlamentných voľbách Strana Práce (Labour Party) vyhlási, že vyjednané podmienky členstva boli pre SK nevýhodné a žiada o renegociovanie podmienok členstva SK v ES. Následne, v roku 1975 prichádza k prvému referendu o zotrvaní SK v Európskych spoločenstvách. Výsledkom je 67% za členstvo a 33% proti. Strana Práce (Labour Party) v roku 1983 ako súčasť volebnej kampane, sľubuje odchod SK z ES bez referenda. Po drvivej porážke v nasledovných parlamentných voľbách však rétoriku namierenú proti členstvu SK v ES zásadným spôsobom koriguje.

V roku 1985 vláda ministerskej predsedníčky Margaret Thatcherovej z Konzervatívnej Strany (Conservative Party) ratifikovala Jednotný Európsky Akt (Single European Act). Urobila tak však bez referenda. Jednotný Európsky Akt, ktorého ústrednou myšlienkou bolo naplnenie myšlienky dobudovania jednotného spoločného trhu v rámci členských krajín ES, pre vtedajšiu vládu SK predstavovalo príležitosť na realizáciu sna o zóne voľného obchodu v rámci zjednotenej západnej Európy. Avšak, bez akceptácie spoločnej meny euro, ktorá bola už vtedy súčasťou plánov na ďalšiu európsku integráciu. SK už vtedy dalo jasne najavo, že k myšlienke spoločnej európskej meny sa nepripojí. Napriek tomu a zásadným výhradám ku konceptu zavedenia spoločnej európskej meny, v roku 1990 pod vedením vlády M.

⁴ post predsedu vlády SK zastával v rokoch 1940-1945 a neskôr v období 1951-1955.

⁵ za účasti prvých členských krajín: Francúzska, Spolkovej Republiky Nemecko, Talianska, Belgicka, Holandska a Luxemburska.

⁶ SCHUMAN, R. (2002). Pre Európu. Robert Schuman Foundation. Vydavateľstvo Michala Vaška. Paris/Bratislava, 2002. 134 s. ISBN 80-7165-340-3. s. 75.

⁷ SCHUMAN, R. (2002). Pre Európu. Robert Schuman Foundation. Vydavateľstvo Michala Vaška. Paris/Bratislava, 2002. 134 s. ISBN 80-7165-340-3. s. 79 – 80.

⁸ Zakladajúcimi štátmi ES boli: Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko.

Thatcherovej SK vstupuje do Európskeho mechanizmu výmenných kurzov (ERM). Následne Thatcherová odstupuje z funkcie premiérky a jej Konzervatívna Strana (Conservative Party) sa vnútorne rozdeľuje na dva tábory – v závislosti od presvedčenia, či SK by sa malo alebo nemalo pridávať k myšlienke hlbšej integrácie – na „viac“ a „menej“ európsky tábor⁹. Toto rozdelenie naprieč politickými stranami, ale aj v celej spoločnosti výrazne prehĺbilo prijatie Maastrichtskej zmluvy v roku 1993, v dôsledku čoho prichádza k výraznému posunu z ekonomickej na politickú integráciu a k transformácii Európskych spoločenstiev na Európsku úniu. Táto transformácia zďaleka nie je bezproblémová: v prvom kole referendum proti prijatiu Maastrichtskej zmluvy hlasuje väčšina občanov Dánska (50,7% proti) a referendum je úspešné až po úprave textu zmluvy v roku 1993, kedy 56,7% hlasujúcich občanov vyslovuje súhlas. SK podobne ako pri vstupe do Európskych spoločenstiev referendum pred ratifikáciou Maastrichtskej zmluvy neuskutočnilo. Táto skutočnosť prispela k politickému napätiu v krajine. Jeho následkom vzniká spoločenská objednávka na vznik politických subjektov, ktoré by priniesli tému referenda o zotrvaní či vystúpení z EÚ do centra spoločenskej diskusie. V roku 1993 vznikajú dva politické subjekty: prvým je Strana Referenda (Referendum Party) pod vedením Sira Jamesa Goldsmitha, ktorej fungovanie skončilo so smrťou svojho zakladateľa v roku 1997. Druhou „referendovou“ stranou, ktorá vznikla takisto v roku 1993 je Strana Nezávislosti Spojeného Kráľovstva (United Kingdom Independence Party) na čele s Nigelom Farragom, ktorá postupne naberá na podpore a vplyve¹⁰ v krajine. Ako uvádza Curtice od roku 1993 prichádza k SK k nárastu euroskepticizmu z 38% na 65% v roku 2015. Väčšina občanov si v tom čase praje prehodnotiť otázku deľby právomocí, nie však odchod z EÚ (Curtice, 2015). Ako uvádza Tarran, v júli 2015 bolo za zotrvanie v EÚ bolo 60% občanov SK a za vystúpenie z EÚ 30% občanov SK¹¹.

Druhé referendum v Spojenom Kráľovstve o jeho zotrvaní, resp. vystúpení z EÚ

Ešte roku 2012 ministerský predseda SK David Cameron odmieta žiadosť o referendum o zotrvaní/vystúpení z EÚ. Pripúšťa však možnosť referenda o renegociácii vzťahov medzi SK a EÚ. Roku 2013, pod tlakom poslancov vlastnej Konzervatívnej Strany a v dôsledku nárastu preferencii strany UKIP Nigela Farragea, David Cameron nakoniec ohlasuje, že uvedené referendum vyhlási, pokiaľ bude premiérom po nasledovných voľbách 7. mája 2015¹². Referendum sa tak, najmä pričinením Konzervatívnej Strany a strany UKIP stalo podstatnou súčasťou predvolebnej kampane. David Cameron a jeho strana sú v parlamentných voľbách 2015 úspešní: výsledkom je renegociácia vzťahov s predstaviteľmi EÚ, po ktorých Cameron dosiahne ústupky napr. v otázkach: zvýšenej ochrany jednotného trhu; prísľubu oslobodenia SK z procesov „stále tesnejšej únie“ (hlbšej európskej integrácie); obmedzenia migrácie do SK, redukcie nadmernej byrokracie v inštitúciách EÚ apod. Prieskumy verejnej mienky indikujú pomerne jednoznačnú podporu pre zotrvanie v EÚ a súčasne potencionálny nárast pre podporu odchodu SK z EÚ v prípade, že by ústupky neboli dosiahnuté.

⁹ Toto členenie (nielen) v Konzervatívnej Strane, ale aj v celej spoločnosti v SK pretrvalo do referenda o zotrvaní/vystúpení z EÚ v roku 2016 a v zásade výrazne polarizuje spoločnosť v SK naďalej aj dnes.

¹⁰ V roku 2014 s 27,5% sa stáva najsilnejšou stranou zo SK v Európskom parlamente, roku 2015 získava v národných voľbách 12,6% hlasov.

¹¹ TARRAN, B. (2016) The Economy of Brexit vote winner? Significance 13 (2): 6-7. doi: 10.1111/j.1740-9713.2016.00891.x.

¹² LAFFAN, B. How (2019).EU27 came to be. Journal of the Common Market Studies, Blackwel, 2019, p. 13. doi:10.1111/jcms.12917.

Dňa 22. februára 2016 bolo vyhlásené referendum, ktoré sa má uskutočniť 23. júna s otázkou: „Malo by Spojené Kráľovstvo ostať členským štátom EÚ, alebo opustiť EÚ?“ Súčasne Cameron, ktorý sa netají že bude hlasovať za zotrvanie v EÚ, pod tlakom vo vlastnej strane oznamuje, že v prípade ak väčšina v referende zahlasuje za odchod“ okamžite aktivuje článok 50 Zmluvy o Fungovaní EÚ (ZFÚ) a následne SK v priebehu dvoch rokov vystúpi z EÚ. Hoci prognózy prieskumných agentúr o výsledku referenda sú v prevažnej miere skôr voči zotrvaníu SK v EÚ optimistické až vyvážené, prichádza šok noci svätajánskej¹³ a následné precitnutie do reality: v referende 23. júna 2016 sa väčšina hlasujúcich, t. j. 17 410 742, t. j. 51,89% vyjadrilo v prospech vystúpenia SK z EÚ a menšina, len 16 141 241, t. j. 48,11% zúčastnených občanov sa vyjadrilo v prospech zotrvania SK v EÚ. Výsledok prináša odstúpenie predsedu konzervatívco v a ministerského predsedu Davida Camerona ako aj predsedu strany UKIP Nigela Farragea. Odstupuje tiež vedúci Stáleho zastúpenia SK pri EÚ, veľvyslanec Sir Ivan Rodgers.

Tabuľka 1: Výsledky referenda o vystúpení SK z EÚ, z 23. júna 2016, podľa krajín SK

SK - krajina	Elektorát	Účasť	Za zotrvanie	Za odchod
SK CELKOVO	-	-	51,89	48,11
Anglicko (vrát. Gibraltáru)	39,005,781	73%	46,62%	53,38%
Severné Írsko	1,260,955	62,7%	55,78%	44,22
Škótsko	3,987,112	67,2%	62,00%	38,00%
Wales	2,270,272	71,7%	47,47%	52,53%

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov BBC a Úradu vlády SK.

Vyjednávanie o BREXITE

Po referende, Davida Camerona po jeho odstúpení na poste ministerského predsedu strieda Theresa Mayová. Tá vzápätí Európskej rade oznamuje, že SK má úmysel vystúpiť z EÚ a oznamuje aktiváciu článku 50 Zmluvy o Európskej únii, ktorý má začať proces vystúpenia SK z EÚ s horizontom vystúpenia o 24 mesiacov. Vyjednávanie medzi SK a EÚ formálne začínajú po parlamentných voľbách - 19. júna 2017, kedy sa minister SK David Davies zodpovedný za realizáciu odchodu SK z EÚ v Bruseli stretáva s hlavným vyjednávačom Európskej komisie pre BREXIT Michelom Barnierom. Predmetom vyjednávaní bol prvotný náčrt dohody o odchode SK z EÚ (tzv. Withdrawal Agreement), dohoda o prechodných obdobiach na vybrané oblasti vzájomného fungovania, ako aj náčrt budúcich vzájomných vzťahov medzi SK a EÚ.

Dňa 8. decembra 2017 Európska komisia v spolupráci so SK publikuje Spoločnú správu, ktorej cieľom je identifikovať oblasti zhody vo vyjednávaniach a oblasti, kde bude potrebné hľadať ďalšiu spoločnú dohodu. 19. marca 2018 je predstavený návrh dohody o vystúpení, zahŕňajúci vzájomné zhody a nezhody vo vyjednávacích pozíciách medzi EÚ a SK. Dôležitou súčasťou je o. i. pokračujúce rokovanie o hranici SK s Írskom. Dňa 14. novembra 2018 bol predstavený návrh Dohody o vystúpení a náčrt budúcich vzťahov SK s EÚ. Tento bol schválený lídrami krajín EÚ27 a vládou SK Teresy Mayovej. Návrh však odmietla Dolná Snemovňa SK (House of Commons), najskôr 15. januára 2019 (v pomere 432:202 hlasov), po druhýkrát 12. marca

¹³ Noc z 23. na 24. júna je známa ako svätajánska noc, 24. júna je deň sv. Jána.

2019 (v pomere 291:242) a do tretice, deň pôvodne stanoveného pre odchod SK z EÚ – 29. marca 2019 (v pomere 344:286).

Tesne pred posledným hlasovaním, 27. marca 2019 Dolná Snemovňa SK (UK House of Commons) hlasovala o možných celkovo ôsmich alternatívach vystúpenia SK z EÚ. Všetky boli zamietnuté. Najväčšiu podporu hlasujúcich poslancov získal návrh č. 7., t.j. o akejkol'vek dohode o Brexite musia v druhom „potvrzovacom“ referende rozhodnúť voliči a návrh č. 4. na odchod SK z EÚ pri zachovaní colnej únie.

Tabuľka 2: Vyjadrenie poslancov Dolnej Snemovne SK (House of Commons k ôsmim alternatívam realizácie vystúpenia SK z EÚ: 27. marca 2019

Č.	Znenie návrhu	ZA	PROTI	VÝSLEDOK
1.	Odchod UK z EÚ bez dohody k 12.4.2019	160	400	Zamietnuté
2.	Návrh na usporiadanie obchodných vzťahov medzi EÚ a Britániou tak, ako je to v prípade Nórska	188	238	Zamietnuté
3.	Návrh na zotrvanie Európskom hospodárskom priestore a Európskom združení voľného obchodu bez colnej únie	65	377	Zamietnuté
4.	Návrh na odchod z EÚ pri zachovaní colnej únie	264	272	Zamietnuté
5.	Návrh na permanentné zotrvanie Británie v colnej únii	237	307	Zamietnuté
6.	Návrh na zrušenie Brexitu v prípade, že poslanci neschvália dohodu o odchode Británie z EÚ najneskôr jeden deň pred stanoveným dátumom	184	293	Zamietnuté
7.	Návrh, že o akejkol'vek dohode o Brexite musia v druhom "potvrzovacom" referende rozhodnúť voliči	268	295	Zamietnuté
8.	Návrh, že ak nedôjde k uzavretiu dohody o Brexite, treba sa usilovať o dosiahnutie "stabilizačnej" dohody s EÚ a zároveň rokovať o obchodnej dohode	139	422	Zamietnuté

Zdroj: Vlastné spracovanie.2021.

Pôvodný negociačný plán britských vyjednávačov bol, že SK opustí EÚ k 29. aprílu 2019, čo sa ukázalo ako nerealistické. Ďalší vývoj však v zásade priniesol tri možné alternatívy, ktoré boli 24. apríla 2019 schválené (pomerom 441 za, 105 proti) Dolnou Snemovňou.

Alternatíva 1: Ak Dolná Snemovňa dohodu neschváli, SK vystúpi z EÚ k 12. aprílu 2019.

Alternatíva 2: Ak Dolná Snemovňa dohodu schváli SK vystúpi z EÚ 22. mája 2019.

Alternatíva 3: Možné ďalšie predĺženia rokovaní s EÚ. Na to by bol však potrebný súhlas Dolnej Snemovne a partnerov z EÚ (najmä Európska komisia a Európska Rada).

Tabuľka 3: Možné scenáre a termíny BREXITU podľa hlasovania Dolnej Snemovne 24. apríla 2019

	Scenár BREXITU a termín	Dôsledky
1.	Bez dohody, 12. apríla 2019	<ul style="list-style-type: none"> • UK sa stane tret'ou krajinou; • Žiadne prechodné obdobia;

		<ul style="list-style-type: none"> • Prestanú sa uplatňovať primárne a sekundárne právne predpisy (ale všeobecné medzinárodné právo a pravidlá WTO); • Vyberanie cla na hranici; • Občania UK prestanú byť občanmi EÚ;
2.	S dohodou; 22.apríla 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Spoločné ustanovenia (východiská); • Práva občanov (3 milióny v UK; 1 milión v EÚ); • Otázky spojené s odlúčením; • Prechodné obdobie; • Finančné vyrovnanie; • Hranica medzi UK a Írskom; • Protokoly (Cyprus, Gibraltár – súhlas ES);
3.	Možné predĺženie rokovaní medzi SK a EÚ	Potrebný súhlas Dolnej Snemovne SK, Európskej komisie a Európskej Rady
<p>Poznámka: Prechodné obdobia možné predĺžiť do 31.12.2020. Dovtedy platí, že: UK je súčasťou jednotného trhu so 4 slobodami a politikami EÚ; Acquis a jeho zmeny sa bude vzťahovať na UK; Zachovaná prednosť práva EÚ pre právom UK; Regulácie, rozpočet; dohľad, súdnictvo...(ESD); Spoločná obchodná politika, SZBP, JHA; SK už bez rozhodovacích právomocí v inštitúciách EÚ;</p>		

Zdroj: Vlastné spracovanie. 2021.

Napokon tretia alternatíva sa ukázala ako reálna alternatíva pre SK aj pre EÚ. Za zmienku stojí, že ku kladnému výsledku hlasovania, ktorý priniesol odklad Brexitu prišlo až potom, čo britská premiérka Theresa Mayová oznámila, že ak poslanci Dohodu o vystúpení Británie z EÚ, ktorú jej vláda uzavrela s Bruselom, neodsúhlasia, odíde z postu šéfy kabinetu.

Napriek postupne rastúcim hlasom v prospech dohody, treba podčiarknuť, že k odmietnutiu návrhov prichádza s prispením hlasov poslancov Mayovej vlastnej Konzervatívnej strany. Aj to podčiarkuje skutočnosť, aká rozdeľujúca bola téma – na úrovni politických strán i celej spoločnosti. Zároveň táto skutočnosť vedie k nastoleniu otázky rezignácie Mayovej z postu premiérky, k čomu dochádza 24. júla 2019. V rovnaký deň na jej post prichádza Boris Johnson, ktorý na zavŕšenie Brexitu predstavuje nový, ambiciózný plán, ktorým dáva jasne najavo, že SK má záujem o vzájomný obchod s EÚ, odmieta však akékoľvek ďalšie regulácie zo strany EÚ a žiada dôsledné oslobodenia spod jurisdikcie Európskeho súdneho dvora¹⁴. Po začatých vyjednávaniach o finálnej podobe Dohody o vystúpení s EÚ 28. augusta 2019 na čele s premiérom SK Borisom Johnsonom, vývoj finalizácia rokovaní naberá rýchly spád: 9. januára Dolná Snemovňa (House of Lords) v tretom čítaní Dohodu o vystúpení schvaľuje pomerom 330:231. 21. januára žiada Snemovňa Lordov (House of Lords) päť zmien, ktoré však neprejdú Dolnou Snemovňou. Snemovňa Lordov finálny návrh Dohody schvaľuje 22. januára 2020, k finálnemu návrhu odobreniu dochádza 23. januára 2020. Následne je 29. januára schválený Európskym parlamentom a nakoniec 30. januára 2020 Radou EÚ. Vystúpenie SK z EÚ je zavŕšené a stáva sa realitou od 31. januára 2021, 11:00 GMT – kedy vstupuje do platnosti Dohoda o vystúpení. Od 31. januára 2020 do 31. decembra 2020 vstupujú do platnosti prechodné obdobia a SK je v pozícii „odchádzajúceho“ člena EÚ. Premiér SK

¹⁴ MUELLER, B. (2020). 5 Takeaways From the Post-Brexit Trade Deal. In: The New York Times, 24. decembra 2020, ISSN 0362-4331.

Boris Johnson vystúpenie SK z EÚ označil za „úsvit do novej éry“, sľubujúc „reálnu národnú obnovu“ po 47 rokoch členstva“ SK v EÚ¹⁵.

Dôležité otázky vyjednávané medzi SK a EÚ

Pôvodné vyjednávacie pozície medzi SK a EÚ boli od začiatku rokovaní veľmi protichodné a konečný výsledok rokovaní bol všeobecne vnímaný ako nepredvídateľný. Z toho vyplývajúca neistota sa odrážala aj v externom prostredí – od medzinárodných a obchodných vzťahov po finančné trhy. Tlak narastal tiež po vplyvom času, nakoľko bolo dohodnuté prechodné obdobie na realizáciu konečného vystúpenia SK z EÚ do 31. decembra 2020. Za najzložitejšie otázky, ktoré boli počas vyjednávania prerokované možno považovať: práva občanov EÚ v SK, finančné vyrovnanie medzi SK a EÚ a otázku zabezpečenia hranice s Írskom¹⁶. Táto, tzv. Írska poistka bola osobitne súčasťou finálnych rokovaní.

Hoci sa členstvo SK v EÚ formálne ukončilo, ďalšie blízke vzájomné vzťahy, ktoré vyplývajú z geografických, historických, obchodných, kultúrnych súvislostí, budú pokračovať. Prvým oficiálnym začiatkom, ktorý nasledoval okamžite po ukončení členstva SK v EÚ je Dohoda o obchode a spolupráci medzi SK a EÚ (EU-UK Trade and Cooperation Agreement) podpísaná 30. decembra 2020. Ukončeniu rokovaní predchádzalo vyjednávanie trvajúce od 31. marca 2020, ktoré malo byť uzavreté do konca októbra 2020, avšak reálne bolo ukončené až 24. decembra 2020. Dohoda o vystúpení o. i. zabezpečuje vzájomný voľný obchod medzi SK a členskými štátmi EÚ, vzájomný prístup k poskytovaným službám a spoluprácu v oblastiach vybraných politík a programov EÚ, ako aj prístup. Jednou z osobitne dlhšie diskutovaných otázok bola ďalšia spolupráca v oblasti rybolovu. Zatiaľ čo EÚ (z dôvodu požiadaviek členských štátov s dôležitým podielom rybolovu na národnom hospodárstve) žiadalo v zásade zachovať *status quo* v aplikovaní princípov spoločnej politiky rybolovu, SK požadovalo návrat k úplnej kontrole svojich rybných teritórií.

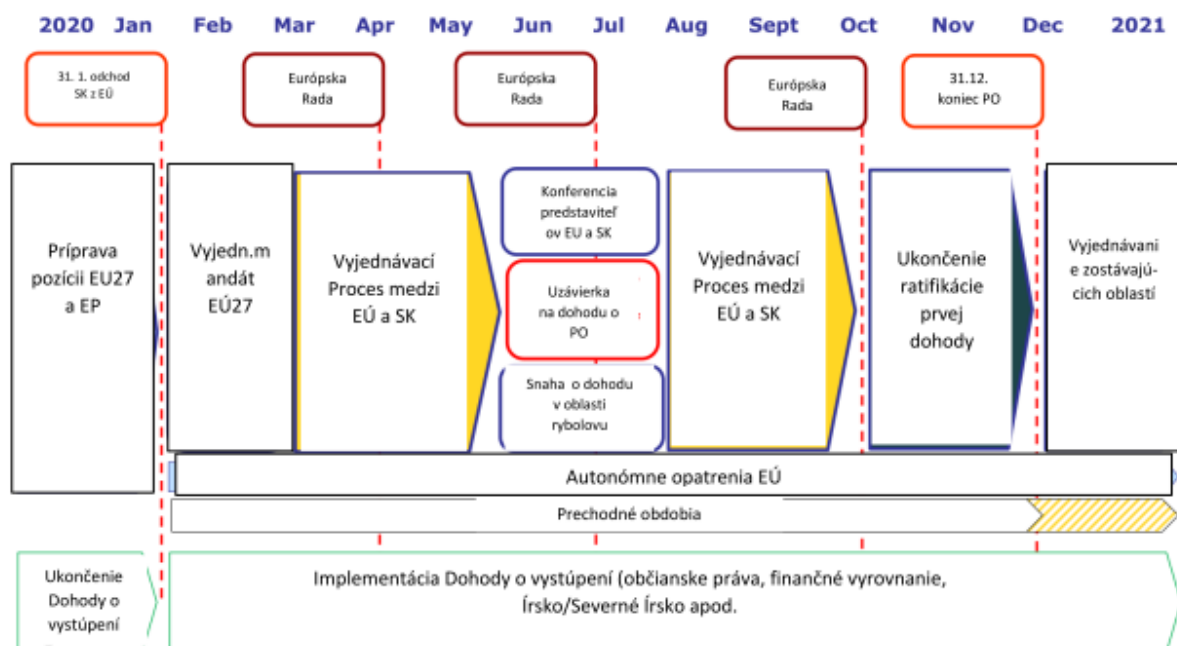
Naopak, oproti plnoprávnemu členstvu SK v EÚ sa končí: voľný pohyb osôb, účasť SK na jednotnom Európskom trhu a v colnej únii, účasť SK na väčšine programov EÚ, ale aj účasť na spolupráci v oblasti obrany, bezpečnosti (napr. výmena údajov v oblasti kriminality). SK tiež prestáva byť súčasťou jurisdikcie Európskeho súdneho dvora (s výnimkou otázok uvedených v Protokole o Severnom Írsku)¹⁷.

Schéma 1: Vyjednávanie o budúcich vzťahoch medzi SK a EÚ (2020-2021)

¹⁵ ÚRAD VLÁDY SK (2020) dostupné 11. februára 2021 na Brexit - GOV.UK (www.gov.uk)

¹⁶ ktoré ako ostrovný štát, v susedstve so SK, ostáva členským štátom EÚ.

¹⁷ Protokol o Írsku/Severnom Írsku. Kapitola 11: Implementácia, aplikácia, dohľad a výkon a ostatné ustanovenia (Články 12, 13, 16, 17). Britský Parlament. Európska komisia, Dostupné 31. decembra 2020.

Zdroj: Európska komisia. dostupné 12. februára 2021 na: [press-conference-slides.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/press-conferences/press-conference-slides/pdf). Vlastné spracovanie.

Text Dohody o obchode a spolupráci má 1247 strán, skladá sa zo siedmych častí, troch protokolov a príloh. Štruktúra textu dokumentu, dohodnutého medzi vyjednávačmi SK a EÚ je uvedená v tabuľke 4.

Tabuľka 4: Základná štruktúra Dohody o obchode s spolupráci a obsah ustanovení k jednotlivým oblastiam v skratke.

Časť	Obsahuje ustanovenia k oblastiam:
1. Spoločné a inštitucionálne ustanovenia;	Spoločné ustanovenia; Princípy interpretácie a definície; Inštitucionálny rámec
2. Obchod, doprava, rybolov a ostatné dojednania;	Obchod (tovary, služby a investície, digitálny obchod; pohyb kapitálu, platieb, transferov a dočasné bezpečnostné opatrenia; intelektuálne vlastníctvo; verejné obstarávanie; malé a stredné podniky; energetika; transparentnosť; spolupráca v oblasti regulácie a výmena skúseností); Letectvo: (letecká doprava; bezpečnosť letectva); Cestná doprava: (tovarov; pasažierov); Koordinácia v oblasti sociálnej bezpečnosti a víza pre krátkodobé návštevy; Rybolov; Ostatné ustanovenia;
3 – Výkon práva a súdna spolupráca v oblasti trestného práva	Všeobecné ustanovenia; Výmena DNA, odtlačkov prstov a dát o registrácii automobilov; Transfer a spracovanie osobných dát pasažierov; Spolupráca v oblasti operatívnych informácií; Spolupráca s Europolom; Spolupráca s Eurojustom; Vzájomná podpora; Výmena informácií o trestných záležitostiach; Opatrenia proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu; Konfiškácia; Ostatné ustanovenia; Riešenie sporov.
4. Tematická spolupráca	Zdravotná bezpečnosť; Kybernetická bezpečnosť;

5. Participácia na programoch EÚ	Všeobecné podmienky pre participáciu v programoch EÚ; Finančný manažment; Prístup SK k programom EÚ; Prehľady; Účastnícky poplatok na roky 2021-2026.
6. Riešenie sporov a horizontálne ustanovenia	Riešenie sporov; Základ spolupráce; Napĺňanie povinností a bezpečnostné opatrenia;
7. Záverečné ustanovenia	Teritoriálny dosah;
Ostatné dohody	Dohoda o jadrovej spolupráci; Dohody o bezpečnostných procedúrach na výmenu a ochranu klasifikovaných informácií;

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Úradu vlády SK a Európskej komisie, 2021.

Predsedníčka EK Ursula von den Leyenová (UvdL) a následne hlavný vyjednávač EÚ pre Brexit Michel Barnier (MB) bezprostredne po prijatí dohody na ňu reagovali:

UvdL: *„Dosiahli sme férovú a vyváženú dohodu so SK, ktorá ochráni Európske záujmy, zabezpečí férovú súťaž a tak potrebnú predvídateľnosť pre naše rybárske komunity. Konečne môžeme zanechať Brexit a pozeráť sa do budúcnosti. Európa sa posúva.“*¹⁸

MB: *„Prišli sme na koniec štvorročného veľmi intenzívneho obdobia, osobitne za ostatných deväť mesiacov, počas ktorých sme vyjednali riadený odchod SK z EÚ. Ochrana našich záujmov bola čelom a centrom počas týchto rokovaní a som rád, že sa nám to podarilo dosiahnuť“*¹⁹

Iný pohľad, ktorý stručne a výstižne sumarizuje negociačnú pozíciu vlády SK ponúka jej ministerský predseda Boris Johnson, ktorý po ukončení rokovaní akcentoval, že: *„Dohoda znamená, že SK naplno obnoví svoju národnú nezávislosť. Dňa 31. decembra o 11:00 získame naspäť kontrolu nad našou obchodnou politikou a opustíme colnú úniu a jednotný trh EÚ. Vezmeme si späť kontrolu nad našimi vodami, touto zmluvou, ktorá potvrdzuje britskú suverenitu nad rozsiahlym námorným bohatstvom. Vezmeme si späť kontrolu našich peňazí ukončením obrovských platieb do EÚ. Vezmeme si späť kontrolu nad našimi hranicami a začiatkom budúceho roka zavedieme nový systém imigrácie. Čo je najdôležitejšie: dohoda zabezpečí pre SK získať späť kontrolu nad našimi zákonmi a nedovolí žiadnu pôsobnosť právu EÚ a jurisdikcie Európskeho súdneho dvora. Jediné zákony, ktorú budeme musieť rešpektovať sú tie, ktoré sú prijímané Parlamentom, ktorý si zvolíme.“*²⁰

Záver

Rok 2020 je posledným rokom členstva SK v EÚ. Jeho odchodom EÚ stráca významného vnútorného aktéra, s častokrát kritickými, až vymedzujúcimi sa postojmi voči hlavnému prúdu pod vedením tandemu Francúzska a Nemecka. Odchodom SK z EÚ sa mení tiež geopolitické postavenie Európy, čo môže mať vplyv na vzťahy EÚ i SK so svetovými veľmocami²¹ a na vplyv EÚ, ale i SK v medzinárodných organizáciách, ako aj na mocenské usporiadanie v rámci

¹⁸ EURÓPSKA KOMISIA (2020). Trade and Cooperation Agreement. [online 13. februára 2021] Dostupné na: [http://www.EU-UK Trade and Cooperation Agreement \(europa.eu\)](http://www.EU-UK Trade and Cooperation Agreement (europa.eu)). [cit.2.5.2021].

¹⁹ EURÓPSKA KOMISIA (2020). Trade and Cooperation Agreement. [online 13. februára 2021] Dostupné na: [http://www.EU-UK Trade and Cooperation Agreement \(europa.eu\)](http://www.EU-UK Trade and Cooperation Agreement (europa.eu)). [cit.3.5.2021].

²⁰ ÚRAD VLÁDY SK (2020). Dostupné 11. februára 2021 na Brexit - GOV.UK (www.gov.uk) [cit.3.5.2021].

²¹ SK je okrem iného jadrovou veľmocou.

Európskej únie²². Rovnako sa mení aj prístup členských štátov EÚ voči SK ako k tretej krajine. Odchodom SK, ako historicky prvému vystúpeniu členského štátu z EÚ, prichádza tiež k zmene konfigurácie rozpočtu EÚ, do ktorého SK bolo, napriek mnohým pri vstupe do ES vyjednaným úľavám (napr. tzv. britský rabat) významným prispievateľom. Prakticky uskutočnenou aktiváciou článku 50 ZEÚ, ako inovácie primárneho práva EÚ Lisabonskou zmluvou, začína nová éra európskej integrácie. Éra, v ktorej prípadné vystúpenie ktorejkoľvek ďalšej krajiny sa stáva reálnou alternatívou (opciou) ďalšieho vývoja európskej integrácie. Treba však pripomenúť, že EÚ, napriek mnohým artikulovateľným nedostatkom ostáva atraktívnym životným priestorom a záujmu zo strany ďalších krajín, ktoré sa (niektoré už dlhodobo) usilujú o členstvo v nej: Čierna Hora, Srbsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Albánsko, Kosovo i Turecko²³.

Podľa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť SK, finančné dôsledky vo forme vyrovnania záväzkov SK voči EÚ k 31. januáru predstavujú sumu 32,9 miliárd libier²⁴. Nevyhnutnosť vysporiadať svoje záväzky boli vnímané z oboch strán negociačných stolov rôzne: zatiaľ čo EÚ to vnímalo ako vysporiadanie si dlhodobých záväzkov z predchádzajúceho obdobia ročného členstva v EÚ/ES (vrátane príspevkov do spoločného rozpočtu), v SK prevažovala interpretácia, že ide o platbu za preferenčný vstup na Spoločný trh EÚ²⁵. Odchodom z EÚ SK stráca tiež vplyv na inštitucionálne rozhodovanie. Historicky posledným eurokomisárom nominovaným vládou SK na obdobie 2017 – 2019, kariérny diplomat, Sir Julian King, vykonával v Európskej komisii mandát v portfóliu Bezpečnosti. Svoj mandát ukončil predčasne, ešte mesiace pred ukončením členstva SK v EÚ. Popri Európskej komisii SK rovnako stráca hlas v ďalších inštitúciách a orgánoch EÚ: 73 hlasov poslancov v Európskom parlamente, ďalej právomoci rozhodovať v Rade; na Európskom súdnom dvore, Dvore audítorov, Európskom hospodárskom a sociálnom výbore; Výbore regiónov, Európskej investičnej banke, Európskej centrálnej banke, ako aj v ďalších inštitúciách a orgánoch EÚ. Niektorí občania SK vo funkciách ostanú vďaka zmene, alebo rozšíreniu občianstva na jedno z iných – v rámci členských krajín EÚ.

Vystúpenie SK z EÚ, aj vzhľadom na rozhodnutie v referende príliš tesnou väčšinou o príliš vážnej otázke, je a ostane kontroverzné. Na druhej strane, SK reprezentovalo v EÚ dôležitú protiváhu voči obavám z negatívnych fenoménov integrácie: stupňujúcim sa najmä od Maastrichtskej zmluvy: narastajúcej centralizácie či byrokratizácie EÚ, prehĺbujúceho sa demokratického deficitu, vzdialenosti a akoby „odtrhnutosti“ inštitúcií od reálnych a často heterogénnych potrieb a očakávaní obyvateľov krajín EÚ apod. Je evidentné, že takéto tendencie, či už reálne, alebo potenciálne, v súlade so Schumanovou víziou a hodnotami, ktoré pri počiatkoch európskej integrácie normatívne definoval, nie sú.

---

²² PAWERA, R. a ŠTEFANCOVÁ V. (2013) *Common Foreign and Security Policy of the European Union from the Perspectives of Germany in the 21st Century*. In: *International Relations 2013: Contemporary Issues of World Economics and Politics*, Vols 1-4; pp 701-709.

²³ Vzhľadom na stav prístupových rokovaní, počet uzavretých kapitol a širšie politické súvislosti Relatívne najhorúčejšími kandidátmi ostávajú prvé dve uvedené krajiny Západného Balkánu.

²⁴ UK OFFICE FOR BUDGET RESPONSIBILITY. (2020) *Economic and fiscal outlook*. 11 March 2020. pp. 116 – 118.

²⁵ Odlišnosť interpretácii je možné chápať v kontexte rozličných politických motívov politikov SK a EÚ a ich potreby vysvetliť súvislosti tak, aby boli akceptované prostredím, ktoré rozhoduje o ich mandátoch (predovšetkým voličmi).

Dôležitým otáznikom po odchode z EÚ ostáva otázka budúcej celistvosti vzťahov a územnej integrity SK. Naznačujú to napríklad obnovené pokusy prichádzajúce zo strany Škótskej národnej strany (SNP), reprezentovanej prvou ministerkou Škótska Nicole Sturgeonovej, iniciovať po ukončení pandémie COVID-19 referendum o nezávislosti Škótska. Zatiaľ čo od roku 2015 do roku 2020, podľa prieskumov väčšia časť opýtaných obyvateľov Škótska, na otázku: „malo by sa stať Škótsko nezávislou krajinou?“ odpovedala záporne, ukazuje sa, že po Brexite by na túto otázku väčšina obyvateľov odpovedala kladne.²⁶

Odchod SK jednoznačne podporuje ambície a snahy Francúzska a Nemecka o prehĺbovanie európskej integrácie, snahu o ďalšie delegovanie právomocí členských štátov na inštitúcie EÚ. Z hľadiska existencie heterogénnych pohľadov obyvateľov národných štátov a ich reprezentácii na úlohu a ciele európskej integrácie ostávajú tieto snahy problematické. Hlas SK v Európskych inštitúciách, ktorý by možné extrémny vyvažoval, môže byť, v kontexte potreby vyváženosti diskurzu o budúcnosti európskej integrácie, vnímaný ako absentujúci. Nemožno vylúčiť, že v prípade prevažujúcich negatívnych tendencií, ktoré budú (viac alebo menej) pripisované členstvu v EÚ môžu prichádzať ďalšie iniciatívy z národných štátov smerujúce k zmene, alebo ukončeniu plného členstva v EÚ. Ostáva v rukách zodpovedných politikov na komunitárnej i národnej úrovni, ako tomu včas a účinne predísť.²⁷

Vyjednávanie medzi SK a EÚ a postupný proces vystúpenia trval od 19. júna 2017 do 31. januára 2020. Po 47 rokoch sa tak zavŕšilo členstvo SK ako jednej z prvých krajín o ktoré sa roku 1973 zjednocujúca sa vtedy Západná Európa rozšírila. Počas vyjednávaní sa pozícia premiéra sa od referenda 2016 zmenila dvakrát. Až tretí ministerský predseda Boris Johnson dokázal vyjednať definitívny odchod SK z EÚ, podmienky a prechodné obdobie. Vzhľadom na mnohé skeptické očakávania ohľadne schopnosti vedenia SK rokovania skutočne reálne zavŕšiť, možno tento počin považovať za pozoruhodný, no zároveň bezprecedentný, ktorý natrvalo poznačí dejiny a ďalší vývoj integračných procesov a vzťahov v Európe i vo svete.

Zoznam použitej literatúry:

CURTICE, J. (2021) How Brexit shapes people's views on Scottish independence; BBC news; 26. januára 2021

EUROPEAN COMMUNITIES. (1972) Documents concerning the accession to the European communities of the Kingdom of Denmark, Ireland, the kingdom of Norway and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

EURÓPSKA KOMISIA a vlastné spracovanie; dostupné 12. februára 2021 na: [press-conference-slides.pdf](https://ec.europa.eu/pressconferencesslides/) (europa.eu).

EURÓPSKA ÚNIA (2012). Zmluva o Európskej únii. Ú. v. C 326. 26.10.2012.

---

²⁶ Z pohľadu SK tak prichádza k reálnej hrozbe, že z pojmu Spojené Kráľovstvo (United Kingdom) sa stane „Kráľovstvo Rozdelené“ (DisUnited Kingdom). Z Veľkej Británie (Great Britain) sa stane „Malá Británia“ (Little Britain).

EURÓPSKA KOMISIA (2020). Trade and Cooperation Agreement .[online 13. februára 2021]Dostupné na: [http://www. EU-UK Trade and Cooperation Agreement \(europa.eu\)](http://www.EU-UK Trade and Cooperation Agreement (europa.eu)). [cit.3.5.2021]

EUROPEAN UNION (2020). Trade and cooperation agreement between the European union and the European atomic energy community, of the one part, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the other part *OJ L 444, 31.12.2020, p. 14–1462.*

EURÓPSKA ÚNIA (2020). Politické vyhlásenie, ktorým sa stanovuje rámec budúceho vzťahu medzi Európskou úniou a Spojeným kráľovstvom 2020/C 34/01 *Ú. v. EÚ C 34, 31.1.2020, s. 1 – 16.*

ISPAS, G. L. (2020). The Brexit consequences on the European single market. In *Judicial Tribune; Volume 10, Number 1, March 2020*

LAFFAN, B. (2019). How EU27 came to be. *Journal of the Common Market Studies, Blackwel, 2019, doi: 10.1111/jcms.12917*

MAICAN, O.H. (2016). Legal aspects of Brexit . In *Judicial tribune. Vol. 6. Issues 2*

MILOŠOVIČOVÁ, P.at al. (2017). *Medzinárodné ekonomické právo. Wolters Kluwer. Praha ISBN 978-80-7552-530-7 s.23*

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ SR (2020). Ekonomické informácie o teritóriu : Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Sev. Írska. [online 2020]. [cit.7.1.2021]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Spojen%C3%A9+kr%C3%A1l%20ovstvo++ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

MUELLER, B. (2020). 5 Takeaways From the Post-Brexit Trade Deal. In: *The New York Times, 24. decembra 2020, ISSN 0362-4331.*

PAWERA, R. – ŠTEFANCOVÁ V. (2013) Common Foreign and Security Policy of the European Union from the Perspectives of Germany in the 21st Century. In: *International Relations 2013: Contemporary Issues of World Economics and Politics, Vols 1-4; pp. 701-709.*

SCHUMAN, R. (2002). *Pre Európu. Robert Schuman Foundation. Vydavateľstvo Michala Vaška. Paris/Bratislava, 2002. 134 s. ISBN 80-7165-340-3.*

TARRAN, B. (2016) The Economy of Brexit vote winner? *Significance 13 (2): 6-7. doi: 10.1111/j.1740-9713.2016.00891.x*

RADA PRE ROZPOČTOVÚ ZODPOVEDNOSŤ SPOJENÉHO KRÁĽOVSTVA. *Ekonomický a fiškálny výhľad; dostupné 11. marca 2021; s. 116 – 118*

ÚRAD VLÁDY SPOJENÉHO KRÁĽOVSTVA (2020). Dostupné na *Brexit - GOV.UK (www.gov.uk)*. [cit.11. februára 2021]

Kontakt na autorov:

doc. PhDr. Marian Šuplata, PhD.
Univerzita Mateja Bela
Ekonomická fakulta
Tajovského 10
974 01 Banská Bystrica

marian.suplata@umb.sk

doc. Ing. Jana Marasová, PhD.
Univerzita Mateja Bela
Ekonomická fakulta
Tajovského 10
974 01 Banská Bystrica

[jana.marasová@umb.sk](mailto:jana.marasova@umb.sk)

SPOLOČNÁ CESTA K BEZPEČNEJ EURÓPE – DIGITÁLNA BRÁNA

THE COMMON PATH TO A SECURE EUROPE - THE DIGITAL GATEWAY

Ing. Marián Kováč, PhD.

Abstrakt

Súčasná epidemiologická situácia si vyžaduje, aby v rámci európskeho hospodárskeho priestoru boli zavádzané spoločné opatrenia majúce jediný cieľ bezpečnosť a ochrana zdravia ľudí. Na znepokojujúcu situáciu reagovala Európska únia a s cieľom naplnenia svojho poslania bezpečná Európa zavádza opatrenia týkajúce sa zelených osvedčení pre občanov členských štátov EÚ a občanov z tretích krajín, ktorí sa legálne zdržiavajú na území členských štátov Európskej únie. Cieľom príspevku je analyzovať postup zavádzania digitálneho zeleného osvedčenia v jednotlivých členských štátoch a poukázať na koordinovaný prístup Európskej únie pre vydávanie takýchto osvedčení v rámci systému elektronického zdravotníctva.

Kľúčové slová : verejné zdravie, sloboda pohybu, potvrdenie o očkovaní

Abstract

The current epidemiological situation calls for the introduction of common measures within the European Economic Area with the sole aim of protecting human health and safety. The European Union has responded to the worrying situation and, in order to fulfil its mission, a secure Europe is introducing green certificate measures for citizens of EU Member States and third-country nationals legally residing in the territory of the Member States of the European Union. The aim of the paper is to analyse the process of implementing the digital green certificate in individual Member States and to point out the coordinated approach of the European Union for the issuance of such certificates within the eHealth system.

Keywords: public health, free movement, vaccination certificate

JEL classification: F 15, I 15

Úvod

Problémom všetkých štátov sveta je šírenie nového koronavírusu spôsobujúceho ťažký akútny respiračný syndróm (SARS-CoV-2), ktorý vyvoláva ochorenie COVID-19. Dané ochorenie je nákazlivé a ľahko prenosné. Dňa 30. januára 2020 Svetová zdravotnícka organizácia vyhlásila stav ohrozenia verejného zdravia medzinárodného významu v súvislosti s globálnym šírením nového koronavírusu, ktorý spôsobuje ochorenie COVID-19. Štáty v rámci boja proti šíreniu tejto nákazlivej choroby prijímajú rôzne opatrenia majúce rôzne dopady na občanov, avšak počet nainfikovaných osôb neustále narastá. Európska únia v záujme ochrany verejného zdravia občanov a v záujme zabránenia akýchkoľvek iných podobných ochorení prijíma opatrenia majúce nadnárodný rozmer. Pandémia COVID-19 bola aj dôvodom, že väčšinu členských štátov zaviedla kontroly na vnútorných hraniciach a dočasne obmedzila pohyb osôb

aj v rámci Schengenského priestoru. Na začiatku projektu európskej integrácie jej zakladateľ Robert Schuman zdôraznil ideu zjednocovania ľudí, nie štátov. „Len organizovaná a akcieschopná Európa môže rozhodujúcim spôsobom prispieť k udržaniu mieru, ľudskej civilizácie a mierovým vzťahom“.²⁸ Práve teraz je tá chvíľa, kedy Európska únia prijímaním spoločných princípov a opatrení zjednocuje ľudí v záujme ochrany ich verejného zdravia.

Cieľ a metodika

Hlavným objektom nášho skúmania sú pripravované opatrenia na úrovni Európskej únie týkajúce sa zeleného pasu, tzv. digitálnej brány zavádzaného z dôvodu nešírenia choroby COVID-19 majúce nadnárodný rozmer. V rámci príspevku sme sa sústredili na pripravovanú koordináciu postupov na úrovni členských štátov a na zodpovednosť členských štátov Európskej únie za správne uplatňovanie práva Európskej únie v členských štátoch. Táto povinnosť im vyplýva z členstva v Európskej únii. Sekundárnou analýzou legislatívy EÚ sme objasnili príčiny zavádzania koordinovaných postupov v členských štátoch Európskej únie a povinnosti v nadväznosti na zavedenie digitálneho zeleného osvedčenia. Pri spracovávaní príspevku sme ako základ aplikovali Návrh nariadenia o rámci pre vydávanie, overovanie a uznávanie interoperabilných potvrdení o očkovaní, vykonaní testu a prekonaní ochorenia s cieľom uľahčiť voľný pohyb počas pandémie ochorenia COVID-19. Vychádzali sme aj z vedeckej literatúry a iných relevantných zdrojov. Prostredníctvom deskriptívno-analytickej metódy sa nám podarilo dosiahnuť cieľ. Metódou syntézy sme prepojili zodpovednosť členských štátov za implementáciu nariadenia v praxi a povinnosti občanov členských štátov EÚ. V závere príspevku sme zhrnuli získané poznatky a ozrejmili, že spoločný postup je nevyhnutý, ak chceme hovoriť o bezpečnej Európe.

Sloboda pohybu osôb

Európska únia združuje štáty na regionálnom princípe, t. j. členským štátom EÚ sa môžu stať štáty Európskeho kontinentu, ktoré splnia podmienky (článok 45 ZEÚ).²⁹ Členské štáty slobodne vstupujú do tohto medzinárodného spoločenstva, avšak z členstva im vyplývajú určité práva a povinnosti. Jednou z priorít Európskej únie je aj vytvorenie podmienok pre správne fungovanie vnútorného trhu Európskej únie. Vnútorný trh patrí k najhmataateľnejším úspechom Únie. Sloboda pohybu osôb je jednou zo slobôd vnútorného trhu Európskej únie. Daná sloboda je založená na princípe zákazu diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti. Právnym základom danej slobody sú ustanovenia článku 3 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii (Zmluvy o EÚ); článku 21 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ)³⁰ a článku 45 Charty základných práv Európskej únie.³¹ Danej slobode pohybu napomáha aj inštitút euroobčianstva zavedený článkom 20 ZFEÚ, *podľa ktorého občanom Únie je každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. Občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo a nenahrádza ho. Každý občan Únie má právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov,*

²⁸ MATÚŠOVÁ, S. (2020). The Legacy of Robert Schuman for the European Union. Praha. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-961-1, s. 167.

²⁹ MILOŠOVIČOVÁ, P. (2017). Medzinárodné ekonomické právo. Praha. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-530-7, s.284.

³⁰ EURÓPSKA ÚNIA (2016). Zmluva o fungovaní Európskej únie Ú. v. EÚ C 202. 7.6.2016.

³¹ EURÓPSKA ÚNIA (2016). Charta základných práv Európskej únie. Ú. v. EÚ C 202.7.6.2016.

príčom podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v zmluvách a v opatreniach prijatých na ich vykonanie.³² V zásade ide o individuálne právo priznané občanom všetkých členských štátov Európskej únie. Znamená to, že právo slobody pohybu po území iných členských štátov nie je determinované splnením určitých administratívnych postupov. Sloboda pohybu osôb je úzko spojená aj so spájaním rodiny a nasledovaním rodinných príslušníkov. Občan EÚ je povinný mať platný cestovný pas, alebo iný platný preukaz totožnosti za účelom preukázania totožnosti a štátnej príslušnosti iného členskému štátu.³³ Uvedená primárna právna úprava je doplnená aj širokým spektrom sekundárnych aktov, medzi ktoré patrí smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov.³⁴

Na základe uvedenej primárnej a sekundárnej právnej úpravy možno identifikovať práva a povinnosti osôb :

- a) Pri pobytoch kratších ako tri mesiace: jedinou požiadavkou, ktorú musia občania Únie splniť, je byť držiteľom platného preukazu totožnosti alebo pasu. Hostiteľský členský štát môže od príslušných osôb požadovať zaregistrovanie ich prítomnosti v krajine.
- b) Pri pobytoch dlhších ako tri mesiace: občania EÚ a ich rodinní príslušníci – pokiaľ nepracujú – musia mať dostatočné zdroje a nemocenské poistenie, aby sa počas obdobia svojho pobytu nestali záťažou pre systém sociálnych služieb hostiteľského členského štátu.³⁵
- c) Právo slobodne sa zamestnať a vykonávať podnikateľskú činnosť.
- d) Právo na zlučovanie rodiny
- e) Právo po ukončení zamestnania zostať na území členského štátu za podmienok ustanovených v nariadeniach, ktoré stanoví Komisia.(článok 45 ZFEÚ).

Daná sloboda umožňuje aj nárast pracovnej migrácie. Napríklad zo Slovenska pracuje veľký počet občanom v členských štátoch Európskej únie (Rakúsko 40 tis., Nemecko 24 tis., Česká republika 27 tis. a pod.).³⁶ Nie je výnimkou, že na území Slovenskej republiky pracujú aj cudzinci. Početnú skupinu tvoria občania pochádzajúci z Ukrajiny, z Vietnamu, ale aj z iných štátov.

Ochrana verejného zdravia

Bezpečnosť predstavuje v súčasnom svete stav, ktorý si občania začínajú uvedomovať a podriaďovať mu isté vzorce svojho správania. Bezpečné a usporiadané prostredie má svoj význam a podmieňuje dosahovanie ďalších zmien, rozvoja, či inovácií. Prostredie, v ktorom žijeme však nie je nemenné, rozvíja sa a vyžaduje si čoraz vyššie nároky na úroveň zabezpečenia. V súčasnosti sa stretávame s viacerými skôr ofenzívnymi prvkami zaistenia

³² EURÓPSKA ÚNIA (2016). Charta základných práv Európskej únie. Ú. v. EÚ C 202.7.6.2016

³³ BAJZÍK, ET AL. (2020). Employment of foreign labor force in Slovakia In Social and economic revue. Vol. 4/2020. Trenčín.

³⁴ Ú. v. L 158, 30.4.2004.

³⁵ MARZOCCHI, O. (2020). Voľný pohyb osôb. [online 12.2020],[cit.5.5.2021]Dostupné na : <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/147/volny-pohyb-osob>.

³⁶ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR (2020). Správa o stave podnikateľského prostredia. [cit.5.5.2021] Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2020-89>.

bezpečnosti, a to vrátane aktívneho znižovania pravdepodobnosti, ale aj následkov ohrozenia koronavírusom na človeku. Preto, aby sme mohli dosiahnuť požadovanú mieru bezpečnosti, musíme poskytnúť určitú protihodnotu, napríklad vo forme zníženia slobody, strpenia prehliadky, či zníženia komfortu.³⁷

Politika verejného zdravia je súčasťou slobody pohybu osôb a jej právny základ v rámci úniijného práva tvorí ustanovenie článku 168 ZFEÚ, ktorého vecní podstata spočíva v tom, že v rámci uskutočňovania všetkých politík a činností Únie bude zabezpečená vysoká úroveň ochrany ľudského zdravia. Hlavná zodpovednosť za ochranu zdravia, a najmä za systémy zdravotnej starostlivosti, spočíva aj naďalej na členských štátoch podľa článku 168 ods. 7 ZFEÚ. V danej súvislosti musíme brať na zreteľ, že Európska únia politiku verejného zdravia zaradila medzi tzv. doplnkové vnútroštátne politiky, pričom podporuje spoluprácu medzi členskými štátmi v oblasti verejného zdravia.(článok 6 ZFEÚ).

Pri riešení problémov v oblasti zdravia poskytujú vládám členských štátov podporu dve špecializované agentúry. Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb posudzuje a monitoruje nové hrozby týkajúce sa chorôb a koordinuje reakcie na ne. Európska agentúra pre lieky zase zodpovedá za vedecké posudzovanie kvality, bezpečnosti a efektívnosti všetkých liekov v EÚ.³⁸

Európska únia však má dôležitú úlohu v upevňovaní verejného zdravia, prevencii chorôb a ich prekonávaní, obmedzovaní zdrojov rizík pre ľudské zdravie a harmonizácii stratégií v oblasti zdravia medzi členskými štátmi.³⁹ Na Slovensku je pojem verejné zdravie upravený v § 2 ods. 1 zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia v nasledovnom znení: *verejné zdravie je úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti.*⁴⁰ V roku 1952 prijala komisia expertov Svetovej zdravotníckej organizácie adaptovanú definíciu *C.E.A. Winslowa* : „Public Health je veda a umenie o prevencii chorôb, predlžovaní života, rozvoji telesného a duševného zdravia a o efektívnosti cestou organizovaného úsilia spoločnosti, kontroly infekcií, výchovy jednotlivca k zásadám osobnej hygieny, organizácie lekárskej starostlivosti.“⁴¹ Zdravotníctvo chápeme ako súbor medicínskych, sanitárno-hygienických, protiepidemiologických opatrení za účelom poskytovania zdravotnej starostlivosti v prípadoch zhoršenia jeho zdravotného stavu človeka. Ochrana zdravia patrí medzi hlavné priority každého štátu a na Slovensku je aj hlavnou prioritou a má oporu v Ústave Slovenskej republiky(1992). Zdravotný stav občanov je aj výsledkom a ukazovateľom úrovne zdravotnej starostlivosti.

---

³⁷ KOVÁČ, M. (2013) Methods and Tools of measurement of Economic Security at the Level of territorial Unitis in Slovakia.

³⁸ Európska únia Podpora verejného zdravia. Dostupné na : https://europa.eu/european-union/topics/health_sk

³⁹ KURRER, CH.(2021). Verejné zdravie. [online 01.2021].[cit.5.5.2021] Dostupné na:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/49/verejne-zdravie>.

⁴⁰ Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia.

⁴¹ WINSLOW, C.-E. A. (1920.)‘The Untilled Fields of Public Health.’ *Science* 51 (1306): 23–33.

Zdravie človeka závisí od viacerých faktorov, ako aj od úrovne sociálnej ochrany človeka v spoločnosti. Merateľným ukazovateľom stavu zdravia je aj úmrtnosť obyvateľov. V nasledujúcej tabuľke uvádzame úmrtnosť obyvateľov na Slovensku v sledovanom období rokov 2015-2019 zverejnené Národným centrom zdravotníckych informácií. Iné dáta sa nám nepodarilo získať.

Tab.1 Štruktúra najvýznamnejších príčin úmrtia obyvateľov SR – percentuálne vyjadrenie podľa pohlavia a porovnanie rokov 2015-2019

	Choroby obehovej sústavy		Nádorové ochorenia		Choroby dýchacej sústavy		Vonkajšie príčiny chorobnosti a úmrtnosti		Choroby tráviacej sústavy	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Muži	438,4	434,9	288,7	285,0	81,8	80,8	83,3	70,3	65,1	66,0
	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Ženy	514,9	488,6	216,7	211,7	67,9	66,9	30,4	27,5	39,4	38,1

Zdroj: NCZI (2021). Pozitívne zmeny vybraných indikátorov zdravotného stavu obyvateľstva SR – 2015 – 2019 [online 2021] [cit.5.5.2021]Dostupné na :https://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=4606%3Apozitivne-zmeny-vo-vybranych-indikatorov-zdravotneho-stavu-obyvatestva-sr--2015-

Z uvedeného tabuľkového prehľadu vyplýva, že situácia vzhľadom na úmrtnosť sa do roku 2019 zlepšovala. Nemáme aktuálne dáta týkajúce sa úmrtnosti v roku 2020 a domnievame sa, že tento stav nebude priaznivý.

Vážna epidemiologická situácia v dôvodu šírenia COVID-19 si vyžiadala zavádzanie prísnych hygienických opatrení, ktoré mali napomôcť zabraňovaniu šíreniu tejto choroby. Mnohé opatrenia na úrovni štátu, regiónov, miest a obcí neboli vždy vnímané obyvateľmi pozitívne, ale ich jediným cieľom bola ochrana zdravia človeka a zabránenie ďalšiemu šíreniu tejto choroby. Nielen na Slovensku, ale aj v mnohých štátoch sveta boli zavádzané opatrenia rôznej povahy.

Digitálne zelené osvedčenie

Európska únia v rámci svojej pôsobnosti začala prijímať rôzne opatrenia zamerané na zmiernenie dôsledkov choroby COVID-19. Súčasťou týchto opatrení sú aj zmäčujúce pravidlá umožňujúce poskytovanie štátnej pomoci v rôznych oblastiach, ktorých cieľom je udržanie pracovných miest a pomoc prevádzkam a podnikom, ktoré z dôvodu obmedzenia vykonávať hospodársku činnosť museli tieto objekty dočasne uzatvoriť. Ide o systém opatrení na úrovni štátu, ktorý po zvážení všetkých okolností formou schém štátnej pomoci poskytuje nenávratné finančné prostriedky oprávneným subjektom.

Spomedzi opatrení prijatých na úrovni Európskej únie je aj Odporúčanie Rady 2020/1475 z 13. októbra 2020 o koordinovanom prístupe k obmedzeniu voľného pohybu v reakcii na pandémie

COVID-19.⁴² Odporúčanie povahou nie je právne záväzné, ale je adresované všetkým členským štátom so zámerom koordinácie pri prijímaní a uplatňovaní opatrení na ochranu verejného zdravia v reakcii na pandémiu COVID-19. Rada využila svoje právomoci a prijala dané odporúčanie k predmetnému problému a očakáva, že členské štáty aj napriek tomu, že im neukladá priamo povinnosti odporúčanie budú konať tak, aby boli očakávania Rady napĺňané. Členské štáty by tak mali konať v súlade so zásadou lojality (článok 4 ZEÚ).

Koordinácia na úrovni členských štátov sa vzťahuje na nasledujúce oblasti :

- a) mapovanie rizikových oblastí
- b) spoločné pravidlá pre cestujúcich
- c) komunikácia a informovanie verejnosti
- d) sprístupňovanie informácií na on-line platforme.

Tieto opatrenia a postupy boli a sú realizované aj na Slovensku. V súčasnosti je v procese schvaľovanie nariadenia o vydávaní digitálneho zeleného pasu v nadväznosti na slobodu pohybu osôb. Vzhľadom na cieľ nášho príspevku v širších súvislostiach analyzujeme dostupný návrh predmetného nariadenia. Zaujímavá je skutočnosť, že orgány Európskej únie sa rozhodli, že daný právny akt bude mať právnu formu nariadenia. Nariadenia pomerne označujeme ako úijné zákony a sú prijímané za súčinnosti rady a Európskeho parlamentu. Významná je ich publicita, pretože nadobúdajú platnosť a účinnosť po zverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie. Ich priama uplatniteľnosť, ktorou sa vyjadruje, že nariadenia bez osobitného pokynu štátu na ich uplatňovanie stanovujú rovnaké právo a občanom Únie z nich vyplývajú priame práva a povinnosti. Členské štáty vrátane svojich orgánov, súdov a úradov, ako aj všetky osoby, na ktoré sa vzťahuje osobný rozsah pôsobnosti nariadenia, sú právom Únie priamo viazané a musia ho rešpektovať rovnako ako vnútro-štátne právo.⁴³ Z hľadiska počtu prijímaných aktov publikovaných v Úradnom vestníku Európskej únie je zaujímavé, že v danom vestníku bolo publikovaných cca 30 smerníc a cca 950 nariadení, čo znamená určitý poklese pri prijímaní právnych sekundárnej povahy, ktoré majú byť transponované do vnútroštátnych právnych poriadkov členských štátov Európskej únie.

Cieľom nariadenia o COVID-19 je zaviesť harmonizovaný rámec uznávania zdravotných potvrdení COVID-19 v prípade, že členský štát uplatňuje takéto obmedzenia. Síce odporúčanie (EÚ) 2020/1475, umožňuje členským štátom zaviesť akékoľvek obmedzenia voľného pohybu osôb v Únii, takáto právna norma zjednocuje postupy a formality v rámci všetkých členských štátov. Nariadenie COVID-19 je v súlade so všeobecnými zásadami práva Únie, najmä so zásadou proporcionality a nediskriminácie.

Na úrovni Európskej únie sú zavádzané dve opatrenia týkajúce sa vydávania digitálnych zelených osvedčení :

- a) týkajúce sa občanov členských štátov Európskej únie
- b) týkajúce sa občanov z tretích krajín, ktorí sa legálne zdržiavajú na území členských štátov Európskej únie.

---

⁴² Ú. v. EÚ L 337. 14.10.2020.

⁴³ BORCHARDT K.D. (2011). ABC PRÁVA EÚ. Úrad pre verejné publikácie. ISBN ISBN 978-92-78-40737-7.

Zámerom zavádzania digitálneho zeleného osvedčenia je dôkazom o toho, že držiteľ daného osvedčenia je zaočkovaný proti ochoreniu COVID-19, má negatívny výsledok testu, alebo ochorenie COVID-19 prekonala. Inými slovami povedané, osoba neohrozuje zdravie a život iných ľudí. Dané osvedčenie obsahuje univerzálne identifikačné znaky osoby (meno a priezvisko, dátum narodenia). Zároveň obsahuje aj inštitúciu a miesto vydania osvedčenia. Pri zavádzaní opatrení budú využívané najmodernejšie informačné technológie. Znamená to, že digitálne osvedčenie bude vyhotovené takými technológiami, ktoré sú používané na zabezpečenie interoperability, bezpečnosti a overiteľnosti vydávaných osvedčení. Takéto digitálne osvedčenie uľahčí občanom voľný pohyb a pobyt na území členských štátov Európskej únie. Dané opatrenie sa vzťahuje aj na štátnych príslušníkov Andorry, Monaka, San Marína a Vatikánu/Svätej stolice alebo osobám, ktoré v nich majú pobyt. Spoločný prístup k potvrdeniam o očkovaní a o tom, že osoba prekonania ochorenia COVID-19 je zavádzaný najmä z dôvodu, že na úrovni členských štátov nie je možné uspokojivo dosiahnuť sledované ciele. (princíp subsidiarity). Jednostranné opatrenia zavádzané na úrovni členských štátov by mohli spôsobiť výrazné narušenie uplatňovania práv na voľný pohyb a nemuseli by byť účinné. Harmonizovaný prístup je pridanou hodnotou občanom, ktorí majú záujem pohybovať sa po území členských štátov je, že sa budú slobodne pohybovať a realizovať svoje zámery v inom štáte, pričom nepredstavujú žiadne riziko pre verejné zdravie.

Podľa recitálu 9 (návrhu nariadenia 2021) *bezpečnosť, pravosť, integrita a platnosť potvrdení, z ktorých pozostáva digitálne zelené osvedčenie, a ich súlad s právnymi predpismi Únie o ochrane údajov sú kľúčom k ich akceptácii vo všetkých členských štátoch.*⁴⁴ Dokument, potvrdenie je vydávaný oprávneným subjektom v digitálnej alebo papierovej forme v anglickom jazyku a v jazyku členského štátu Európskej únie.

V zmysle článku 3 nariadenia (návrhu)⁴⁵ členské štáty Európskej únie sú oprávnené vydávať nasledujúce osvedčenia:

Tab. 2 Druhy digitálnych zelených osvedčení

Názov	Účel	Základ- rámec
Potvrdenie o očkovaní	ktorým sa potvrdzuje, že držiteľovi bola podaná vakcína proti ochoreniu COVID-19 v členskom štáte, ktorý potvrdenie vydal	pre vakcínu proti ochoreniu COVID-19, ktorej bolo udelené povolenie na uvedenie na trh podľa nariadenia (ES) č. 726/2004. ⁴⁶

⁴⁴ EURÓPSKA ÚNIA (2021). Návrh NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o rámci pre vydávanie, overovanie a uznávanie interoperabilných potvrdení o očkovaní, vykonaní testu a prekonaní ochorenia s cieľom uľahčiť voľný pohyb počas pandémie ochorenia COVID-19 (digitálne zelené osvedčenie. COM/2021/130 final.

⁴⁵ V čase zadania príspevku Redakčnej rade časopisu nariadenie nebolo ešte platné (30.4.202

⁴⁶ EURÓPSKA ÚNIA (2004). Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004 z 31. marca 2004, ktorým sa stanovujú postupy spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky. Text s významom pre EHP. Ú. v. ES L 136.30.4.2004.

Potvrdenie o vykonaní testu	ktoré obsahuje údaj o výsledku a dátume vykonania testu	základe odporúčania Rady 2021/C 24/01 ⁴⁷
Potvrdenie o prekonaní ochorenia	ktorým sa potvrdzuje, že držiteľ prekonal ochorenie	na základe odporúčania Rady 2021/C 24/01 ⁴⁸

Zdroj : Návrh NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o rámci pre vydávanie, overovanie a uznávanie interoperabilných potvrdení o očkovaní, vykonaní testu a prekonaní ochorenia s cieľom uľahčiť voľný pohyb počas pandémie ochorenia COVID-19 (digitálne zelené osvedčenie. COM/2021/130 final.[cit.29.4.2020]

Tabuľka vlastné spracovanie.

Pri vydávaní digitálnych zelených osvedčení musia byť rešpektované aj sekundárne akty EÚ uvedené v tabuľke (v treťom stĺpci). Systém zabezpečenia vysokej úrovni ochrany ľudského zdravia je náročný a musí byť presne stanovený v záujme sledovania spoločného cieľa. Určitým nebezpečenstvom sú cezhraničné aktivity osôb a pre je potrebné im venovať náležitú pozornosť vo všetkých členských štátoch rovnako. Ako máme možnosť vidieť naďalej sa bude testovať antigénovými testami, pričom sa odporúča, aby testy mali označenie CE a spĺňajú funkčné požiadavky na minimálnu citlivosť $\geq 90\%$ a minimálnu špecifickosť $\geq 97\%$.⁴⁹

Druhé prijímané opatrenie na úrovni Európskej únie je opatrenie týkajúce sa zákazu šírenia choroby COVID-19 vzťahujúce sa na občanov z tretích krajín, ktorí majú riadne legalizovaný pobyt na území členských štátov EÚ alebo sa zdržiavajú na území členských štátov EÚ. Právnym základom pre prijatie daného nariadenia je ustanovenie článku 77 od.2 pís. c) ZFEÚ. Principiálne, osoby sa budú musieť preukazovať dokladom o vykonanom očkovaní alebo dokladom o testovaní, ženie sú nositeľmi choroby COVID-19. Uznatie dokladu je podmienené, že osoba môže byť zaočkovaná očkovačou látkou, ktorá spĺňa náležitosti upravené v nariadení č. 726/2004, t. j. na základe súhlasu Európskej liekovej agentúry bola uznaná ako vhodná očkovačacia látka.⁵⁰ Dané nariadenie uľahčuje pohyb osôb z tretích krajín. Systémový prístup sa bude postupne meniť, dôvodom môžu byť poznatky praxe z uplatňovania uvedených opatrení a z dôvodu možného ďalšieho vývoja ochorenia COVID-19.

Záver

Rešpektujúc ustanovenie článku 2 Zmluvy o Európskej únii⁵¹ Európska únia ako významná medzinárodná organizácia so zámerom obmedziť šírenie ochorenia COVID-19 prijíma

⁴⁷ EURÓPSKA ÚNIA (2021). Odporúčanie Rady k spoločnému rámcu používania a validácie rýchlych antigénových testov a vzájomného uznávania výsledkov testov na COVID-19 v EÚ 2021/C 24/01. Ú. v. C 24, 22.1.2021.

⁴⁸ EURÓPSKA ÚNIA (2021). Odporúčanie Rady k spoločnému rámcu používania a validácie rýchlych antigénových testov a vzájomného uznávania výsledkov testov na COVID-19 v EÚ 2021/C 24/01. Ú. v. C 24, 22.1.2021.

⁴⁹ Ú. v. C 24, 22.1.2021.

⁵⁰ EURÓPSKA ÚNIA (2021). Návrh nariadenia o rámci pre vydávanie, overovanie a uznávanie interoperabilných potvrdení o očkovaní, vykonaní testu a prekonaní ochorenia občanom tretích krajín, ktorí sa oprávnenne zdržiavajú na území členských štátov alebo v nich majú oprávnený pobyt, počas pandémie ochorenia COVID-19 (digitálne zelené osvedčenie.) COM 2021/140

⁵¹ Hodnoty Únie)Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú

opatrenia umožňujúce realizovať slobodu pohybu za rovnakých podmienok vo všetkých členských štátoch. Adresátmi týchto opatrení sú občania členských štátov EÚ a občania z tretích, ktorí sa legálne zdržiavajú na území členských štátov. Ide o únijný režim, ktorý vykazuje jednoznačne prvky spoločnej politiky, pretože ochrana verejného zdravia a života, ako aj zabránenie šíreniu nákazlivých akýchkoľvek chorôb nie je len vecou členských štátov, ale aj Európskej únie. Reakcia Európskej únie v tejto ťažkej situácii vykazuje znaky spoločného úijného cieľa a možno ju hodnotiť ako systémové opatrenie majúce nadnárodný rozmer. Európska únia takýmto spôsobom demonštruje akcieschopnosť, ale aj solidarnosť. Na konkrétnych príkladoch sme poukázali, že v rámci politiky verejného zdravia sú prijímané opatrenia smerujúce k bezpečnej Európe.

Zoznam použitej literatúry:

BORCHARDT K.D. (2011). ABC PRÁVA EÚ. Úrad pre verejné publikácie. ISBN 978-92-78-40737-7

BAJZÍK, ET AL. (2020). Employment of foreign labor force in Slovakia In Social and economic revue. Vol. 4/2020. Trenčín

EURÓPSKA ÚNIA (2016). Zmluva o fungovaní Európskej únie Ú. v. EÚ C 202. 7.6.2016.

EURÓPSKA ÚNIA (2016). Charta základných práv Európskej únie. Ú. v. EÚ C 202. 7.6.2016.

EURÓPSKA ÚNIA (2016). Zmluva o Európskej únii Ú. v. EÚ C 202. 7.6.2016.

EURÓPSKA ÚNIA (2021). Návrh NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o rámci pre vydávanie, overovanie a uznávanie interoperabilných potvrdení o očkovaní, vykonaní testu a prekonaní ochorenia s cieľom uľahčiť voľný pohyb počas pandémie ochorenia COVID-19 (digitálne zelené osvedčenie. COM/2021/130 final.

EURÓPSKA ÚNIA (2020). Odporúčanie Rady 2020/1475 z 13. októbra 2020 o koordinovanom prístupe k obmedzeniu voľného pohybu v reakcii na pandémiu COVID-19.

EURÓPSKA ÚNIA (2004). Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004 z 31. marca 2004, ktorým sa stanovujú postupy spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky. Text s významom pre EHP. Ú. v. ES L 136. 30.4.2004.

EURÓPSKA ÚNIA (2021). Návrh nariadenia o rámci pre vydávanie, overovanie a uznávanie interoperabilných potvrdení o očkovaní, vykonaní testu a prekonaní ochorenia občanom tretích

---

spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.(ZEÚ).

krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú na území členských štátov alebo v nich majú oprávnený pobyt, počas pandémie ochorenia COVID-19 (digitálne zelené osvedčenie.) COM 2021/140

EURÓPSKA ÚNIA (2021). Odporúčanie Rady k spoločnému rámcu používania a validácie rýchlych antigénových testov a vzájomného uznávania výsledkov testov na COVID-19 v EÚ 2021/C 24/01. Ú. v. C 24, 22.1.2021

KOVÁČ, M. (2013) Methods and Tools of measurement of Economic Security at the Level of territorial Units in Slovakia. In Contemporary Research on Organization Management and Administration. ISSN 2335-7959. 1/2013, Vilnius : AVADA. s. 60-71.

KURRER, CH.(2021). Verejné zdravie. [online 01.2021].[cit.5.5.2021] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/49/verejne-zdravie>

MARZOCCHI, O. (2020). Voľný pohyb osôb. [online 12.2020].[cit.5..5.2021]Dostupné na : <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/147/volny-pohyb-osob>.

MATÚŠOVÁ, S. (2020). The European Legacy of Robert Schuman for the European Union. s. 161-168. In Nováčková, D. – Saxunová, D. – Delaneuville, F. European Union and its new challenges in the digitalised age. Praha : Wolters Kluwer, 170 s. ISBN 978-80-7598-961-1.

MILOŠOVIČOVÁ, P.(2017). Medzinárodné ekonomické právo. Praha. Wolters Kluwer. ISBN 978-80- 7552-530-7, S.284.

WINSLOW, C.-E. A. (1920). 'The Untilled Fields of Public Health.' *Science* 51 (1306): 23–33.

NÁRODNÉ CENTRUM ZDRAVOTNÍCKYCH INFORMÁCIÍ (2021). Pozitívne zmeny vybraných indikátorov zdravotného stavu obyvateľstva SR – 2015 – 2019 [online2021][cit.5.5.2021] Dostupné na :https://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=4606%3Apozitivne-zmeny-vo-vybranych-indikatorov-zdravotneho-stavu-obyvatestva-sr--2015-

Kontakt:

Ing. Marián Kováč, PhD.
Katedra manažmentu
Vysoká škola ekonómie a manažmentu
verejnej správy v Bratislave
Furdekova ul. 16
851 05 Bratislava 5
e-mail: marian.kovac@vsemvs.sk

DOPADY PANDÉMIE COVID -19 NA PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE NA SLOVENSKU

IMPACTS OF THE COVID -19 PANDEMIC ON THE BUSINESS ENVIRON IN SLOVAKIA

Peter Čiernik

Abstrakt

Celosvetová pandémia COVID-19 ovplyvnila ekonomickú aktivitu viacerých podnikov. Aj napriek tomu, že Európska komisia zmäkčila pravidlá pri poskytovaní štátnej pomoci za účelom udržania zamestnanosti, niektoré hospodárske subjekty ukončili svoje ekonomické aktivity. Tento negatívny jav sa v značnej miere prejavil aj v subdodávateľských vzťahoch a aj v znížení konkurencieschopnosti. Príspevok je reálnym pohľadom na pôsobenie nových obchodných spoločností a na ukončenie podnikateľskej aktivity obchodných spoločností. Zároveň uvádza hospodárske oblasti, ktoré boli najviac postihnuté z dôvodu zavádzania karanténnych opatrení. Naše zistenia smerujú k tomu, že daná ekonomická kríza sa dotýka najmä malých a stredných podnikov a živnostníkov. Má dopady aj na zmenu účtovných pravidiel, ktoré analyzujeme v širších súvislostiach.

Kľúčové slová : podnikanie, podnik, COVID-19, vznik, zánik obchodnej spoločnosti

Abstract

The global COVID-19 pandemic has affected the economic activity of several companies. Despite the fact that the European Commission has softened the rules for granting state aid in order to maintain employment, some economic operators have ceased their economic activities. This negative phenomenon was to a large extent also reflected in subcontracting relations and in the reduction of competitiveness. The paper reflects a real view of the operation of newly established companies and the termination of business activities of some companies. It also lists the economic areas most affected by the introduction of quarantine measures. Our findings point to the fact that the given economic crisis is affecting especially small and medium-sized enterprises and self-employed persons. It also has implications for the change in accounting rules, which we analyze in a broader context.

Keywords: business, enterprise, COVID-19, establishment, dissolution of a business company

JEL classification: I 15, M21

Úvod

Slovenské podnikateľské prostredie v dôsledku členstva Slovenskej republiky v Európskej únii vytvára vhodné podmienky pre pôsobenie hospodárskych subjektov na trhu. Stabilné podnikateľské prostredie vplýva aj na rozhodovanie investorov realizovať investičný zámer na Slovensku. Slovenské právne predpisy sú pomerne často pozmeňované a to najmä v dôsledku povinnej transpozície sekundárnych aktov EÚ do vnútroštátneho právneho poriadku.

Odstránením inštitútu diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, na Slovensku pôsobí pomerne veľký počet zahraničných podnikateľských subjektov, ktorí sú považovaní aj za významných zahraničných investorov.

Pandémia COVID-19 v značnom rozsahu ovplyvnila vykonávanie podnikateľskej činnosti viacerých podnikateľských subjektov a subjektov poskytujúcich služby a to nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Dôsledky uzatvorenia niektorých podnikov a subjektov poskytujúcich služby alebo pozastavenie hospodárskej činnosti podnikov sa prejavili aj na samotnom príjme daní z právnických osôb na štátnom rozpočte. Negatívne dopady sa prejavili aj na pracovno-právnych vzťahoch, pretože viacerých zamestnancov v dôsledku pandémie COVID-19 ukončilo pracovný pomer. Príspevok je zameraný na skúmanie dopadov pandémie COVID-19 na podnikateľské prostredie a na prijímanie nových právnych predpisov majúce vplyv na hospodársku činnosť podnikov a na zamestnancov.

Cieľ a metodológia

Zámerom príspevku je objasniť súčasný stav dôsledkov pandémie COVID-19 na podnikateľské prostredie za použitia sekundárnej analýzy dát získaných z Obchodného registra Slovenskej republiky a z databázy FINSTAT.sk. Za podklad pre spracovanie danej témy nám slúžili aj právne predpisy a dôvodové správy k návrhom relevantných právnych predpisov. Získané dáta sme spracovali a porovnali. Za použitia viacerých vedeckých metód analýzy, syntézy, indukcie a dedukcie sme objasnili javy a procesy majúce vplyv na vznik a zánik obchodných spoločností majúce rôzne právne formy, ako aj subjektov vykonávajúcich podnikateľskú činnosť na základe živnostenského oprávnenia. Zamerali sme sa na hospodárske vzťahy ktoré vznikajú medzi podnikateľom, konkurentom, subjektom poskytujúcim služby, regionálnymi autoritami a odberateľom.

V príspevku sme sa zamerali na :

- a) objasnenie podnikateľského prostredia na Slovensku
- b) fakty o vzniku a zániku obchodných spoločností
- c) fakty o vzniku a zániku subjektov vykonávajúcich činnosť na základe živnostenského oprávnenia
- d) poskytovanie štátnej pomoci oprávneným subjektom
- e) zmenu pravidiel v colnej a daňovej oblasti, ako aj v oblasti účtovníctva počas choroby COVID-19
- f) novú právnu úpravu týkajúcu sa poskytovania podpory v čase skrátenej práce

V závere príspevku sme zosumarizovali výsledky a identifikovali konkrétne opatrenia, ktoré boli prijaté za účelom udržania pracovných miest zamestnancov podnikov.

Poskytované formy pomoci v dôsledku pandémie COVID-19

Infekčná choroba COVID-19 sa na Slovensku objavila v marci 2020. Vzhľadom na to, že je to infekčná choroba, začala sa šíriť do všetkých oblastí Slovenska. Vláda Slovenskej republiky začala prijímať rôzne opatrenia za účelom zabránenia šírenia tejto choroby, avšak výsledky nenapĺňali očakávania. Tieto opatrenia sa dotýkali jednak obmedzenia pohybu osôb,

obmedzenia vykonávať podnikateľskú činnosť a dodržiavania prísnych hygienických opatrení na zabránenie šírenia choroby COVID-19.

V rámci zámeru udržania hospodárskej aktivity podnikov alebo činnosti živnostníkov boli prijaté podporné ekonomické opatrenia patriace do kategórie štátnej pomoci rôzneho druhu za účelom znižovania negatívnych dopadov vyplývajúcich zo zavádzaných opatrení. Prijemcami tejto ekonomickej pomoci boli zamestnanci, podnikatelia, živnostníci a samostatne zárobkovo činné osoby. V zásade bola poskytovaná pomoc na záchranu podnikania hospodárskym subjektom, ktoré sa ocitli v ťažkostiach. Poskytované formy pomoci možno rozdeliť do nasledujúcich skupín :

- a) pomoc na udržanie pracovného miesta
- b) pomoc pre SZČO, aby nemuseli svoje prevádzky zatvoriť
- c) pomoc pre SZČO, ktorej klesli tržby
- d) pandemické ošetrovné a nemocenské
- e) odklad platby odvodov pri poklese tržieb
- f) príspevok pre nájomné pre uzatvorené prevádzky
- g) pomoc EXIMBANKY- úvery na podporu udržania prevádzky a pod.⁵²

Ako máme možnosť vidieť ide o opatrenia, ktorých cieľom je podporiť udržateľnosť hospodárskej činnosti podnikov a subjektov poskytujúcich služby. Jednoznačne možno hovoriť aj o národohospodárskom záujme štátu, aby podniky neutlmili svoju ekonomickú aktivitu celkom. Systémový prístup k riešeniu problémov týkajúci sa podnikania aj v čase choroby COVID-19 podporila aj Európska komisia, ktorá rozhodnutím schválila slovenskú schému pomoci vo výške 2 miliardy EUR na zachovanie pracovných miest a na podporu samostatne zárobkovo činných osôb postihnutých pandémiou koronavírusu, ako aj núdzovými opatreniami prijatými štátom.⁵³

Niektoré opatrenia týkajúce sa finančných vzťahov počas pandémie COVID-19

Pre hospodárske subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť nemá zásadný význam iba Obchodný zákonník, ktorý upravuje právne formy obchodných spoločností a právne vzťahy týkajúce sa podnikania, ale aj iné právne predpisy v oblasti finančných vzťahov.

V dôsledku pandémie COVID-19 bola prijatá právna úprava zákon č. 67/2020 Z. z. o mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby Covid-19 ustanovujúca opatrenia týkajúce sa zmiernenia negatívnych následkov pandémie (§1 zákona). (ďalej len „zákon č. 67/2020 Z. z.“) Daná právna úprava má aj označenie „*lex korona*“, ktorá je časovo obmedzená.

Prijaté opatrenia sa dotýkali viacerých oblastí :

- a) opatrení v oblasti správy daní a správnych poplatkov

⁵² MINISTERSTVO PRÁCE SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR (2021). Pomáhame ľuďom.[online 02.2021] [cit.5.4.2021] Dostupné na: <https://www.pomahameludom.sk/>.

⁵³ EURÓPSKA KOMISIA (2020).Štátna pomoc pre Slovensko [online 03.20202] [cit.19.4.2021].Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_20_707.

- b) opatrení pri dovoze tovaru
- c) opatrení v oblasti účtovníctva
- d) opatrení v oblasti daní z príjmov
- e) opatrení v oblasti dane z pridanej hodnoty, spotrebných daní a ďalších daní
- f) opatrení v oblasti miestnych daní.

V našej štúdií sa zameriame na niektoré z týchto opatrení v širších súvislostiach, ktorých účelom bolo eliminovať resp. znížiť riziko sankcií pri nedodržaní zákonných a zmluvných termínov spadajúcich do obdobia reštrikčných opatrení obmedzujúcich pohyb obyvateľstva. Inými slovami povedané, opatrenia na ochranu, resp. pomoc fyzickým osobám - nepodnikateľom, podnikateľom a zamestnancom aj zamestnávateľom, pred následkami pandémie COVID-19.

Opatrenia v daňovej, colnej a účtovnej oblasti

Účtovnej jednotke, podľa daňových zákonov daňovému subjektu vyplývajú povinnosti viesť účtovníctvo, ďalšie termínované oznamovacie a informačné povinnosti ustanovené zákonom o účtovníctve i daňovými a colnými zákonnými úpravami. Prijaté opatrenia poskytli možnosť tieto povinnosti splniť do konca tretieho kalendárneho mesiaca po skončení obdobia pandémie bez sankcií za nedodržanie štandardných zákonných termínov. Tieto opatrenia sa vzťahovali nielen na podnikateľské subjekty, ale aj na subjekty verejnej správy.

Z dôvodu pandémie boli prijaté viaceré opatrenia na úseku správy daní. Príslušným daňovým subjektom bolo priznané právo komunikácie voči národným finančným autoritám počas pandémie aj inými elektronickým prostriedkami ako sú oficiálne portály verejnej správy. Daňové subjekty mohli predkladať potrebnú daňovú dokumentáciu aj iným elektronickým spôsobom, akým je napr. e-mail, pričom sa nevyžadovalo dodatočné doručenie náležitej dokumentácie v listinnej podobe. Inými slovami povedané, daňový subjekt dokumentáciu vytlačil, podpísal a následne naskenoval alebo odfotoval a ako prílohu ju zaslal finančnej správe prostredníctvom e-mailovej komunikácie.⁵⁴ Ďalej boli zmiernené ustanovenia zákona v otázkach zmeškanej lehoty, doručovania, prerušenia daňovej kontroly a daňového konania. Okrem toho boli zmiernené termíny na splnenie finančných záväzkov vyplývajúce z daňových povinností a sankcie za nedodržanie termínov na ich splnenie.

Mimoriadne opatrenia sa dotýkali aj colnej politiky. V zmysle § 14 zákona č. 67/2020 Z. z. vo väzbe na článok 74 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1186/2009 ustanovujúce systém Spoločenstva pre oslobodenie od cla.⁵⁵ Štátne organizácie, charitatívne alebo dobročinné organizácie schválené príslušnými orgánmi mohli dovážať bez cla tovar, ak bol určený na bezplatné pridelenie obetiam živeľnej pohromy alebo na to, aby mohol byť bezplatne poskytnutý obetiam takýchto živeľných pohrôm. Do tejto skupiny bol zaradený tovar určený

⁵⁴ ASPI(2020). Dôvodová správa k návrhu zákona Návrh zákona o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19[online 2020][cit.3.5.2021] Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/276816/1/2/dovodova-sprava-c-lit276816sk-dovodova-sprava-k-zakonu-c-67-2020-zz-o-niektorych-mimoriadnych-opatreniach-vo-financnej-oblasti-v-suvistosti-s-covid-19>.

⁵⁵EURÓPSKA ÚNIA (2009).Nariadenie Rady (ES) č. 1186/2009 zo 16. novembra 2009 ustanovujúce systém Spoločenstva pre oslobodenie od cla OJ L 324, 10.12.2009, p. 23–57.

na verejnoprospešný účel alebo tovar určený na humanitárnu pomoc. Pandémia COVID-19 bola zaradená do systému živelných pohrôm a to bol dôvod na dovoz tovarov s oslobodením od cla a dane z pridanej hodnoty. V danej súvislosti sa vyžadoval aj súhlas Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Vykonávanie podnikateľskej činnosti je založené na určitom systéme, na právach a povinnostiach podnikateľov. Jednou zo základných povinností podnikateľov je viesť účtovníctvo, zostaviť účtovné závierky, výročné správy a nechať si overiť účtovné závierky audítormi. Táto povinnosť je ustanovená v zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, v Opatrení MF SR č. 23054/2002-92 a v Opatrení MF SR č. MF/27076/2007-74. Hospodárske subjekty sú okrem iného aj povinné relevantné účtovné dokumenty uložiť do registra účtovných závierok v určitom termíne. Z dôvodu pandémie v súlade s § 20 ods. 1 zákona č. 67/2020 Z. z. v súvislosti s účtovnou závierkou za rok 2019 boli predĺžené lehoty:

- a) lehota na zostavenie účtovnej závierky
- b) lehota na uloženie účtovnej závierky do registra účtovných závierok
- c) lehota na overenie účtovnej závierky a výročnej správy audítormi.

Podľa platnej právnej úpravy, zákona o účtovníctve ustanovuje, že ak si hospodársky subjekt neplní riadne povinnosti týkajúce sa vedenia účtovníctva a plnenia informačných povinností, môže byť tiež sankcionovaný. Opatrenia v účtovníctve okrem iného bezprostredne súvisia s termínmi na podanie daňového priznania a zaplatenie dane z príjmov. V zásade, ak účtovná jednotka objektívne nemohla splniť zákonom ustanovené povinnosti z personálnych alebo technických dôvodov, daná skutočnosť sa nepovažovala za porušenie týchto stanovených povinností.

Ďalšími z povinností každej osoby v oblasti dane z príjmov je povinnosť podať daňové priznanie k dani z príjmov, ktoré každá osoba podáva vždy za predošlý kalendárny rok, ak dosiahla za predchádzajúci rok zdaniteľné príjmy vyššie ako 2 207,10 eur, v lehote do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka. Zároveň je povinný daň z príjmov aj v danom termíne zaplatiť. Daňový subjekt má možnosť po oznámení správcovi dane o odklade podania daňového priznania dane z príjmu daňové priznanie podať a daň zaplatiť štandardne do troch, resp. za osobitných podmienok do 6. mesiacov po tomto termíne. Podľa právnej úpravy bola uvedená doba na podanie daňového priznania k dani z príjmov za zdaňovacie obdobie počas trvania protipandemických opatrení predĺžená o tri mesiace po ich skončení.(§21 zákona č. 67/2020 Z. z.) Avšak v súčasnosti sa už daňové priznanie za rok 2020 podáva v riadnom termíne do 31.marca 2021. Možnosť po oznámení správcovi dane odložiť podanie daňového priznania a zaplatenie dane v neskorších termínoch ostali zachované.

Opatreniami v oblasti dane z pridanej hodnoty boli zmiernené aj niektoré sankcie vznikajúce v dôsledku aj opakovaného nesplnenia povinnosti podať daňové priznanie k dani z pridanej hodnoty, kontrolný výkaz alebo opakovane nezaplatenie vypočítanej dane.

Opatrením na zmiernenie ekonomických dopadov podnikateľov v oblasti finančného práva bolo aj prijatie Nariadenie vlády č. 88/2021 o upustení od vyrubenia úroku z omeškania

a uloženia sankcie.⁵⁶ (24.2.2021) Obsahom danej právnej normy je, že ak si daňový subjekt plní riadne svoje povinnosti daňový úrad môže upustiť od vyrubenia úroku z omeškania za porušenie povinnosti zaplatiť alebo odvieť v ustanovenej lehote alebo výške daň alebo rozdiel dane, preddavok na daň, splátku dane alebo preddavok na daň, ktoré sa stali splatnými v období od 12. marca 2020 do 31. decembra 2020. Dané nariadenie nebolo možné aplikovať na úrok zo sumy odkladu dane alebo zo sumy povolenej splátky za dobu povoleného odkladu platenia dane alebo platenia dane v splátkach a taktiež na miestne dane a miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady.

Na konkrétnych príkladoch sme poukázali, že vzhľadom na vzniknutú situáciu boli na úrovni vlády SR a Národnej rady SR prijímané opatrenia zmiernujúce ekonomické dôsledky pandémie COVID-19. Podobné opatrenia boli prijímané aj na úrovni iných štátov.

Zákon o zavedení režimu skrátenej práce

Medzi opatrenia zavádzané z dôvodu vyhlásenia mimoriadnych situácií v nadväznosti na pandémiu alebo inú udalosť bol prijatý aj zákon o podpore v čase skrátenej práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v máji 2021 s účinnosťou od 1.1.2022. Na základe vnútroštátnej právnej úpravy boli vytvorené predpoklady pre poskytovanie účelovej podpory zamestnancom v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie⁵⁷ alebo výnimočnej situácie⁵⁸ na Slovensku. V danej súvislosti vyvstáva otázka, či takúto formu účelovej podpory nie je možné považovať za štátnu pomoc.

Právna úprava ustanovuje systém poskytovania finančnej podpory, ktorá bude účelovo jednoznačne určená na vyplácanie náhrady mzdy zamestnanca v čase, keď zamestnávateľ nemôže pridelovať zamestnancom prácu v pôvodne dohodnutom rozsahu. V danej súvislosti dochádza tak k tzv. „skrátenej práci“, ktorej rozsah, podmienky a mechanizmus poskytovania, výšku podpory a ďalšie rozhodujúce náležitosti jej poskytovania identifikuje zákon.⁵⁹ Slovenská právna úprava je do značnej miery ovplyvnená aj prijímaním podobných právnych predpisov v členských štátoch EÚ, ktoré sú okrem iného aj jedným z kritérií pre posilnenie konkurencieschopnosti. V meritórnom rozsahu ide o zavádzanie čiastočnej úhrady nákladov na náhradu mzdy zamestnanca s cieľom udržania zamestnanosti a kompenzáciu straty príjmov zamestnancov.

Daná právna úprava ustanovuje systém a podmienky poskytovania podpory v čase skrátenej práce zamestnávateľovi, pričom podporu poskytuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny alebo úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. (§ 4 zákona). Podľa ustanovenia § 5

---

⁵⁶ ASPI (2021). Návrh nariadenia vlády Slovenskej republiky o upustení od vyrubenia úroku z omeškania a uloženia sankcie.[online 02.2021][cit.3.5.2021] Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/289470/1/2/dovodova-sprava-c-lit289470sk-dovodova-sprava-k-nariadeniu-c-88-2021-zz-o-upusteni-od-vyrubenia-uroku-z-omeskania-a-ulozenia-sankcie>

⁵⁷Zákon č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

⁵⁸ Zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.

⁵⁹ NÁRODNÁ RADA SR(2021). Dôvodová správa k návrhu zákona o podpore v čase skrátenej práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online 05. 2021][cit.5.6.2021]Dostupné na : <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=491907>

zákona „sa finančná podpora poskytuje na čiastočnú úhradu nákladov zamestnávateľa na náhradu mzdy zamestnanca alebo na náhradu platu zamestnanca za každú hodinu prekážky v práci na strane zamestnávateľa z dôvodu obmedzenia činnosti zamestnávateľa v sume 60 % priemerného hodinového zárobku zamestnanca v kalendárnom mesiaci, za ktorý sa podpora poskytuje, najviac v sume 60 % z 1/174 dvojnásobku priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zverejnenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za kalendárny rok.“ Dôležitou skutočnosťou je, že zamestnanec musí byť v riadnom pracovnoprávnom vzťahu, nemôže zároveň poberať iné príjmy na pracovné miesto v tom istom období, nemôže byť vo výpovednej lehote. Zamestnancovi môže byť poskytovaná podpora v čase skrátenej práce obdobie v úhrne najviac šesť mesiacov počas 24 po sebe nasledujúcich mesiacov. (§7 zákona) Zavedený právny režim napomáha udržateľnosti zamestnanosti, pretože vznikla prekážka na strane zamestnávateľa spôsobená vplyvom vonkajšieho faktora. Stručne sa zákon nazýva aj ako „zákon o kurzarbeit.“ (prevzaté z nemeckého jazyka- skrátená práca)

Hospodárska činnosť a podnikateľské prostredie

Podmienky podnikania na Slovensku sú vytvárané najmä vo väzbe na právny systém Európskej únie a za účelom uľahčovania podnikania na Slovensku. Pomerne často sú pozmeňované právne predpisy majúce priamy vplyv na podnikateľské prostredie a na podnikateľskú činnosť hospodárskych subjektov a subjektov poskytujúcich služby. Súčasná vláda Slovenskej republiky prijala viacero tzv. antibyrokratických opatrení so zámerom uľahčiť podnikanie na Slovensku a odstraňovať administratívnu záťaž. Je priam prirodzené, že ak hospodársky subjekt plánuje podnikáť, je nevyhnutné, aby mal vhodné podmienky a príležitosti za účelom rozvoja podnikateľskej činnosti. Významným determinantom v rámci rozvoja je ochrana konkurentov na trhu a správna implementácia pravidiel hospodárskej súťaže. Š. Majtán (2007) tvrdí, že pod pojmom podnikanie rozumieme „činnosť, aktivitu, ktorá je založená na využití poznatkov a skúseností každého pracovníka.“⁶⁰ Podnikanie je možno chápať ako samostatnú činnosť so zámerom dosahovať zisk. Za ekonomicky aktívny subjekt považuje Štatistický úrad Slovenskej republiky subjekt, ktorý mal v sledovanom referenčnom období zamestnancov, tržby alebo investície. K stanoveniu ekonomickej aktivity ŠÚ SR používa aj údaje z administratívnych zdrojov o platiteľoch zdravotného poistenia.⁶¹ Podľa Mižičkovej (2007) sa podnikateľské prostredie stále vyvíja a formuje. O jeho kvalite vypovedá predovšetkým politická a ekonomickejšia stabilita.⁶²

Európska komisia vo svojom dokumente The Commission's Green paper: Entrepreneurship in Europe uvádza: „že podnikanie je stav mysle a proces vytvárania a rozvíjania ekonomickej činnosti spojením kreativity, inovácie a ochoty niesť riziko s kvalitným manažmentom v rámci novej alebo existujúcej organizácie.“⁶³

⁶⁰ MAJTÁN Š. a kol. (2007). *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava : SPRINT, 2007. 347 s. ISBN 978-80-89085-79-8. s. 14.

⁶¹ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR (2021). Správa o stave podnikateľského prostredia.[online 04. 2021] [cit.5.4.2021].Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>

⁶² MIŽIČKOVÁ, E. , UBREŽIOVÁ, I. (2007).*Podnikanie malých a stredných podnikov*. Nitra: Vydavateľstvo SPU v Nitre, 2007. 110 s. ISBN 978-80-8069-877-5.

⁶³ HOUSE OF LORDS. *THE COMMISSION'S GREEN PAPER: ENTREPRENEURSHIP IN EUROPE* [online]. 2003 [cit. 27.3.2021]. Dostupné z: <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200203/ldselect/>

Definícia podnikania siaha od rozhodnutia na úrovni jednotlivca o činnostiach, ako sú samostatná zárobková činnosť⁶⁴, zakladanie nových firiem⁶⁵, vnímanie príležitostí⁶⁶ a identifikácia nových trhových príležitostí.⁶⁷ S rozvojom podnikateľskej činnosti súvisí aj investičná sloboda, ktorej základ tvorí sloboda pohybu kapitálu, zákaz diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti a zavedenie systému zákazu dvojitého zdanenia.

Z hľadiska štruktúry na Slovensku vykonáva hospodársku činnosť 642 veľkých podnikov (s počtom 250 a viac zamestnancov). Stredných podnikov (s počtom 50 -249 zamestnancov) je registrovaných 2 740, malých podnikov (s počtom 10-49 zamestnancov) je registrovaných 13 941. Najviac registrovaných a aj ekonomicky aktívnych je 580 940 mikropodnikov (s počtom 0-9 zamestnancov).⁶⁸

Fakty o vývoji pôsobenia obchodných spoločností

Na Slovensku od roku 1991 v zmysle právnej úpravy (Obchodný zákonník a živnostenský zákon) existujú tri základné organizačno-právne formy podnikania: podnikanie na základe živnostenského oprávnenia, obchodné spoločnosti a družstvo. Vzhľadom na cieľ príspevku v nasledujúcich tabuľkových prehľadoch uvádzame fakty o vzniku a zániku obchodných spoločností v období rokov 2017-2021. Obchodné spoločnosti chápeme ako podniky. V teoretickej rovine je podnik chápaný ako subjekt, v ktorom dochádza k premene vstupov na výstupy.⁶⁹ V. Klímová za podnik považuje súbor hmotných a osobných a nehmotných zložiek využívaných na podnikanie.⁷⁰ Sekundárnou analýzou dát prevzatých z internetového portálu FINSTAT.sk objasňujeme stav hospodárskych subjektov, ktoré boli založené a ktoré ukončili svoju činnosť.

Tab. 1 Prehľad obchodných spoločností, ktoré boli založené v rokoch 2017 - 2021

Právne formy obchod. spoločností	2017	2018	2019	2020	2021
Akciová spoločnosť	219	203	180	193	58

Ideucom/142/142.pdf str. 6. Překlad dle LUKÉŠ, Martin a Ivan NOVÝ. *Psychologie podnikání: osobnost podnikatele a rozvoj podnikatelských dovedností*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2005, 261 s. ISBN 80-7261-125-9, str. 21.

⁶⁴ BLANCHFLOWER, D. G. (2004). *Self-employment: More may not be better* (No. w10286). National Bureau of Economic Research, 2004, str. 18.

⁶⁵ GARTNER, W. B. (1998). "Who is an entrepreneur?" is the wrong question. *American journal of small business*, 12(4), 1988, str. 11-32; REYNOLDS, P., et al. *Global entrepreneurship monitor: Data collection design and implementation 1998-2003*. *Small business economics*, 24(3), 2005, str. 205-231.

⁶⁶ SHANE, S., VENKATARAMAN, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*, 25(1), 2000, str. 217-226.

⁶⁷ KIRZNER, I. (1973). *Competition and entrepreneurship*. Chicago: University of Chicago Press, 1973, str. 61

⁶⁸ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR (2021). Správa o stave podnikateľského prostredia.[online 04. 2021] [cit.5.4.2021]. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>

⁶⁹ SRPOVÁ, J. a ŘEHOŘ, R. (2010). *Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 427 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3339-5, str. 35.

⁷⁰ KLÍMOVÁ, V. (2007). *Rozvoj malého a středního podnikání*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 133 s. ISBN 9788021042391, str. 20

Spoločnosť s ručením obmedzeným	19 816	19 728	20 574	18 967	5 810
Verejná obchodná spoločnosť	65	13	6	6	5
Komanditná spoločnosť	75	69	50	40	12
Jednoduchá spoločnosť na akcie	55	65	58	82	26
Družstvo	68	80	63	43	17
Zahranické právnické osoby	20	20	21	19	6

Zdroj: FINSTAT (2021). Nové a zaniknuté firmy k 15.4.2021[online 2021][cit.3.4.2021]Dostupné na : <https://finstat.sk /analyzy/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>. Tabuľka vlastné spracovanie.

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že aj v čase pandémie COVID-19 sú zakladané nové obchodné spoločnosti. Pomerne zaujímavé je, že v roku 2021 boli založené zahraničné obchodné spoločnosti. Zahraničné obchodné spoločnosti sú aj nositeľmi priamych zahraničných investícií. Priame zahraničné investície podporujú produktivitu a pomáhajú obchodným spoločnostiam dosahovať vyššiu konkurencieschopnosť, prinášajú kapitál, technológie, stimulujú inovácie a otvárajú pre vývoz z EÚ nové trhové príležitosti.⁷¹

Z hľadiska právnych foriem obchodných spoločností, bol založený najväčší počet spoločností s ručením obmedzeným a to v počte 5 810 v roku 2021.Tabuľka 2 nám slúži na objasnenie koľko obchodných spoločností ukončilo svoju podnikateľskú činnosť v období rokov 2017 až 2021.

Tab. 2 Prehľad obchodných spoločností, ktoré zanikli v rokoch 2017 - 2021

Právne formy obchod. spoločností	2017	2018	2019	2020	2021
Akciová spoločnosť	203	197	167	157	48
Spoločnosť s ručením obmedzeným	8 553	4 921	3 809	3 880	1 029
Verejná obchodná spoločnosť	65	13	6	6	5
Komanditná spoločnosť	75	69	50	40	12
Jednoduchá spoločnosť na akcie	0	1	1	0	0
Družstvo	62	48	52	38	4
Zahranické právnické osoby	106	94	85	78	34

Zdroj: FINSTAT (2021). Nové a zaniknuté firmy k 15.4.2021[online 2021][cit.3.4.221]Dostupné na : <https://finstat.sk /analyzy/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>. Tabuľka vlastné spracovanie

⁷¹ PAŠKRTOVÁ, L. (2021). *Hospodárske partnerstvo medzi Európskou úniou a Čínou*. In. Manažment podnikania a vecí verejných. Ročník XVI. Číslo 1/2021.Bratislava.ISSN 2453-8167.

Dáta dokazujú, že v roku 2020 ukončilo svoju činnosť najviac obchodných spoločností majúce právnu formu akciových spoločností a to v počte 157. Druhou početnou skupinou podnikov sú spoločnosti s ručením obmedzeným, ktoré v sledovanom období ukončili svoju činnosť. Zaujímavá je skutočnosť, že v sledovanom období zanikajú aj zahraničné právnické osoby. Podnikanie na Slovensku nie je realizované iba na základe Obchodného zákonníka, ale aj na základe zákona č.455 /1991 Zb. živnostenského zákona v znení neskorších predpisov. Daná právna úprava ustanovuje vzťahy týkajúce podnikania na základe živnostenského oprávnenia a podmienky vykonávania na základe živnostenského oprávnenia. V nasledujúcej tabuľke uvádzame podnikateľské aktivity živnostníkov a ukončenie podnikateľskej činnosti živnostníkov za použitia dát FINSTAT-u.

Tab.4 Súhrnný prehľad vzniku a zániku hospodárskej činnosti živnostníkov (Ž) v období rokov 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Vznik ŽO	41 319	41 992	44 626	45 712	15 114
Zánik ŽO	34 659	40 018	47 646	42 873	11 961

Zdroj: FINSTAT (2021). Nové a zaniknuté firmy k 15.4.2021[online 2021][cit.3.4.221]Dostupné na : <https://finstat.sk /analyzy/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>. Tabuľka vlastné spracovanie.
ŽO- živnostenské oprávnenie

Vykonávanie hospodárskej činnosti na základe živnostenského oprávnenia je determinované určitým procedurálnym postupom a je spojené s preukázaním kompetentnosti vykonávania určitej činnosti. Živnostník samostatne vykonáva činnosť, na vlastnú zodpovednosť s očakávaním dosiahnutia zisku. Nie všetci živnostníci v čase pandémie COVID-19 úspešne vykonávali svoju činnosť a ukončili svoje podnikateľské aktivity. Z hľadiska porovnania najviac ukončených živnostenských činností bolo v roku 2019 a nie v roku 2020 alebo v roku 2021. Najviac živnostenských oprávnení bolo vydaných v roku 2020.

V záujme objasnenia podnikania v regiónoch sme sa zamerali na vznik a zánik obchodných spoločností v období rokov 2020 a 2021, počas ktorých bola najviac ohrozená podnikateľská aktivita hospodárskych subjektov z dôvodu choroby COVID-19. Ako základ pre spracovanie dát v tabuľke nám poslúžili dáta z databázy FINSTAT.(SK).

Tab. 5 Hospodárska činnosť subjektov (vznik a zánik obchodných spoločností) podľa krajov v rokoch 2020-2021

Kraj	2020 Vznik	2020 Zánik	2021 Vznik	2021 zánik
Banskobystrický kraj	1687	343	583	138
Bratislavský kraj	6 036	1 337	1 747	533
Košický kraj	2 182	439	643	87
Nitriansky kraj	2 391	787	779	77
Prešovský	1 752	489	494	38
Trenčiansky	1 409	199	473	55
Trnavský kraj	1 732	193	541	106
Žilinský kraj	2 142	366	668	82

Zdroj: FINSTAT (2021). Nové a zaniknuté firmy podľa krajov k 15.4.2021[online 2021][cit.3.4.221]Dostupné na : <https://finstat.sk /analyzy/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>. Tabuľka vlastné spracovanie

Zo štatistického prehľadu vyplýva, že najviac obchodných spoločností zaniklo v Bratislavskom kraji a najmenej v Trenčianskom kraji. Najviac obchodných spoločností bolo založených v Bratislavskom kraji a v Nitrianskom kraji v sledovanom období.

Záver

Podnikateľská činnosť je determinovaná viacerými faktormi. Jej rozvoj je závislý aj od vonkajších aj vnútorných vplyvov. Ochorenie COVID-19 v značnom rozsahu ovplyvnilo podnikateľskú činnosť subjektov na Slovensku. Na základe faktov sme zistili, že aj napriek tomuto ochoreniu a prijatých opatrení eliminujúcich negatívne dopady na bežný hospodársky život, nebadateľný enormný zánik podnikateľských subjektov, dokonca v niektorých krajoch je zaznamenaný nárast zakladania obchodných spoločností. Zásadná zmena sa dotkla hlavne daňovej oblasti a účtovníctva tým, že boli zavedené nové inštitúty, a viaceré právne predpisy sa v dôsledku pandémie značne zmenili. V širších súvislostiach sme poukázali na niektoré zmeny, čo dokazuje, že vláde SR záleží na udržateľnosti ekonomickej činnosti podnikov a živnostníkov. Ako vhodný nástroj na zmiernenie dopadov pandémie COVID-19 bola použitá štátna pomoc. V budúcnosti sa bude aplikovať nový inštitút tzv. režim skrátenej práce.

Zoznam použitej literatúry :

ASPI(2020). Dôvodová správa k návrhu zákona Návrh zákona o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19[online 2020][cit.3.5.2021] Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/276816/1/2/dovodova-sprava>

ASPI (2021). Návrh nariadenia vlády Slovenskej republiky o upustení od vyrubenia úroku z omeškania a uloženia sankcie.[online 02.2021][cit.3.5.2021] Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/289470/1/2/dovodova-sprava-c-lit289470sk-dovodova-sprava-k-nariadeniu-c-88-2021-zz-o-upusteni-od-vyrubenia-uroku-z-omeskania-a-ulozenia-sankcie>

BLANCHFLOWER, D. G. (2004). Self-employment: More may not be better (No. w10286). National Bureau of Economic Research, 2004, str. 18

GARTNER, W. B. (1998). Who is an entrepreneur?" *is the wrong question*. American journal of small business, 12(4), 1988, str. 11-32; REYNOLDS, P., et al. *Global entrepreneurship monitor: Data collection design and implementation 1998–2003*. Small business economics, 24(3), 2005, str. 205-231

HOUSE OF LORDS. (2003). *THE COMMISSION'S GREEN PAPER: ENTREPRENEURSHIP IN EUROPE* [online]. 2003 [cit. 27.3.2021]. Dostupné na: <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200203/ldselect/ldeucom/142/142.pdf> str. 6.

KLÍMOVÁ, V.(2007). *Rozvoj malého a stredného podnikání*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 133 s. ISBN 9788021042391, str. 20

KIRZNER, I. (1973). Competition and entrepreneurship. Chicago: University of Chicago Press, 1973

MAJTÁN Š. A KOL. (2007). *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava : Sprint, 2007. 347 s. ISBN 978-80-89085-79-8. s. 14

MIŽIČKOVÁ, E. , UBREŽIOVÁ, I. (2007).*Podnikanie malých a stredných podnikov*. Nitra: Vydavateľstvo SPU v Nitre, 2007. 110 s. ISBN 978-80-8069-877-5

NÁRODNÁ RADA SR(2021). Dôvodová správa k návrhu zákona o podpore v čase skrátenej práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online 05. 2021][cit.5.6.2021]Dostupné na : <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=491907>

PAŠKRTOVÁ, L. (2021). Hospodárske partnerstvo medzi Európskou úniou a Čínou. In. Manažment podnikania a vecí verejných. Bratislava. Ročník XVI. Číslo 1/2021 Bratislava. ISSN 2453-8167

POLYAKOV, V.G. - ZUBKOVA, I.Y. - NIKIFOROVA, M.E. - YASCHENKO, S. O.: International industrial enterprise in Russian province: Socio-economic consequences (for example, the construction of mining combine MCC Eurochem, JSC in the Volgograd region of Russia). In: Globalization and its socio-economic consequences, part 6. Žilina : University of Zilina, 2017, S. 2049-2056

SHANE, S., VENKATARAMAN, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*, 25(1), 2000, str. 217-226.

SRPOVÁ, J. a ŘEHOŘ,V. (2010). *Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 427 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3339-5, str. 35

Iné zdroje:

EURÓPSKA KOMISIA (2020).Štátna pomoc pre Slovensko [online 03.20202] [cit.19.4.2021].Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_20_707

FINSTAT (2021). Nové a zaniknuté firmy k 15.4.2021[online 2021][cit.3.4.221] Dostupné na : <https://finstat.sk> /analyzy/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem. Tabuľka vlastné spracovanie

MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR (2021). Správa o stave podnikateľského prostredia.[online 04. 2021] [cit.5.4.2021]. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>

MINISTERSTVO PRÁCE SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR (2021). Pomáhame ľuďom.[online 02.2021] [cit.5.4.2021] Dostupné na: <https://www.pomahameludom.sk/>

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve

Zákon č. 67/2020 Z. z. o mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby Covid-19

Zákon č. 531/1991 Zb. Obchodný zákonník.

Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní

Kontakt :

Ing. Peter Čiernik
Slovenská akadémia manažmentu
Bratislava

CONCEPTS OF ENTERPRISE AND ECONOMIC ACTIVITY IN THEORY AND JUDICIAL PRACTICE

POJMY PODNIK A HOSPODÁRSKA ČINNOSŤ V TEÓRII A SÚDNEJ PRAXI

Daniela Nováčková a Darina Saxunová

Abstrakt

Ustálená judikatúra Súdneho dvora Európskej únie ovplyvňuje súčasnú činnosť viacerých hospodárskych subjektov, ale aj subjektov pôsobiacich v oblasti zdravotného poistenia. Proces transformácie na Slovensku sa nedotýkal iba hospodárskych subjektov, ale aj zdravotných poisťovní. Reforma systému zdravotného poistenia priniesla zásadnú zmenu v tom, že unitárne zdravotné poistenie bolo zverené aj spoločnostiam súkromného práva majúce právnu formu akciových spoločností a umožnila vstup licencovaných zdravotných poisťovní na trh. Vedecká štúdia sa zaoberá analýzou pojmu podnik a hospodárska činnosť v kontexte judikatúry európskych súdnych autorít vo väzbe na politiku štátnej pomoci a hospodárskej súťaže. Zároveň poukazuje na podstatnú zmenu v novom zákone o ochrane hospodárskej súťaže z roku 2021.

Kľúčové slová: podnik, hospodárska súťaž, hospodárska činnosť, zdravotná starostlivosť

Abstract

The settled case-law of the Court of Justice of the European Union affects current activities of several economic operators as well as entities operating in the field of health insurance. The transformation process in Slovakia did not only affect economic entities but also health insurance companies. The reform of the health insurance system brought about a fundamental change as the unitary health insurance operation was also entrusted to private law companies having the legal form of joint-stock companies, and enabled licensed health insurance companies to operate on the market. The scientific study analyses the terms of enterprise and economic activity in the context of the case law of the European judicial authorities, in relation to state aid and competition policy. At the same time, it points to a substantial changes in the new the Act on the Protection of Competition of 2021.

Keywords: enterprise, competition, economic activity, health care

JEL classification: I 13, K 15, K 33

The research study was realized within the project „Business in the European Economic Area - the Present and Future of EU Integration“, number 600433-EPP-1-2018-1-SK-EPPJMOMODULE supported by the programme Erasmus+ Jean Monnet Activities, which is financed from the European Union resources.

Úvod

Účastníkmi hospodárskych vzťahov sú podnikateľské subjekty majúce rôzne právne formy. Hospodárske subjekty pôsobiace na trhu vykonávajú hospodársku činnosť s cieľom dosahovania zisku, čo je aj univerzálnym znakom podnikateľskej činnosti. Pre subjekty tohto typu je charakteristické, že majú tzv. hospodársky prvok. V súčasnej praxi sa stretávame aj so subjektami, ktoré majú právne postavenie akciovej spoločnosti, ale z hľadiska ich predmetu činnosti ich radíme medzi subjekty vyznačujúce sa nehospodárskym prvkom. Do tejto skupiny patria aj zdravotné poisťovne uplatňujúce v rámci systému zdravotného poistenia zásadu solidarnej angažovanosti, súcitu a dobrovoľnej súdržnosti pod dohľadom štátu. Samotné slovo solidarita má latinský pôvod- *solidus*, - *a*, -*um* a jeho ekvivalentom v slovenskom jazyku je pojem pevný, hustý, silný, tuhý (alebo in *solido* v bezpečnosti).⁷² V súčasnosti chápeme pojem solidarita aj ako ochotu vzájomnej pomoci, pretože jeho obsahom je korigovanie nerovností medzi ľuďmi. Höffner je toho názoru, že: „*princíp solidarity vyplýva z reality, je zakotvený v ľudskej osobe a jej sociálnej povahe a poukazuje na mravnú zodpovednosť, čím sa stáva etickým princípom a je prejavom ľudskej dôstojnosti.*“⁷³ V zásade ide o ľudskú schopnosť vedome a prirodzeným spôsobom prejavovať spolupatričnosť.

Na Slovensku v roku 2004 bol realizovaný proces transformácie zdravotných poisťovní na základe zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, o dohľade nad zdravotnou starostlivosťou. Transformácia pôvodného zdravotného systému bola realizovaná v súlade s princípom sociálnej solidarity a súdržnosti. Daná právna úprava upravuje okrem iného aj právne postavenie zdravotných poisťovní, ktoré majú právnu formu akciovej spoločnosti a sú oprávnené zabezpečovať poskytovanie zdravotnej starostlivosti, ako aj a iné oblasti súvisiace so systémom poskytovania zdravotnej starostlivosti. Pokiaľ ide o politiku zdravotnej starostlivosti a sociálneho zabezpečenia, Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že právo Únie v zásade nezasahuje do právomoci členských štátov organizovať systémy zdravotného a sociálneho zabezpečenia. Inými slovami povedané za systémy zdravotnej starostlivosti sú zodpovedné členské štáty Európskej únie. Navyše politika sociálnej ochrany patrí do spoločných právomocí Európskej únie a členských štátov (článok 4 ZFEÚ). V zmysle článku 6 Zmluvy o fungovaní Európskej únie politika (ZFEÚ) ochrany a zlepšovania zdravia je koordinovaná Európskou úniou. Politika v oblasti verejného zdravia je zakotvená v článku 168 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a je doplnená širokým spektrom sekundárnych aktov za účelom koordinácie opatrení týkajúce sa zlepšenia verejného zdravia, prevencie ľudských chorôb a ochorení, a odstraňovania zdrojov nebezpečenstva pre telesné a duševné zdravie.⁷⁴

Systematické začlenenie zdravotných poisťovní do Obchodného zákonníka vytvorilo predpoklady na vytvorenie nového modelu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, t. j.

⁷² ŠPAŇÁR, J. (1969). Latinsko-slovenský, slovensko-latinský slovník. Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bratislava.

⁷³ HÖFFNER, J. (1989). Christliche Gesellschaftslehre, Köln 1989, La dottrina sociale cristiana, Roma 1979, s. 32-33. Pozri i E. Combi, E. Monti, Fede cristiana e agire sociale, Milano 1994, s. 118-121.

⁷⁴ Ú. v. EÚ C 202. 7.6.2016.

zdravotných poisťovní majúce právnu formu obchodných spoločností. V danej súvislosti musíme zdôrazniť, že zdravotné poistenie vykonávajú činnosť samostatne a vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, nie v mene štátu, akcionára alebo iného subjektu. (pozri § 5 Obchodného zákonníka)

Subjekty tohto typu majú tzv. nehospodársky prvok a ich činnosť sa neposudzuje ako komerčná v plnom význame, hoci môžu dosahovať zisk. Zdravotné poisťovne svoju činnosť vykonávajú sústavne a bez prerušenia.

Vedecká štúdia je zameraná na analýzu pojmu podnik a hospodárska činnosť vo väzbe na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach C-262/18 P a C-271/18 P. Prínosom vedeckej štúdie je poukázať na význam rozhodnutí európskych súdnych autorít, ktoré ovplyvňujú aj právne systémy členských štátov Európskej únie a na meniaci sa charakter zaužívaných pojmov v oblasti práva obchodných spoločností v kontexte politiky hospodárskej súťaže a štátnej pomoci.

Cieľ a metodológia

Jean Jacques Rousseau (1712-1778) vyslovil v minulosti citát, že : „*spravodlivosť a pravda, to sú prvé ľudské povinnosti.*“⁷⁵ Sú to dve slovné spojenia, ktoré nie je možné od seba oddeliť, pretože, čo je spravodlivé by malo byť založené na pravdivých dôkazoch. Spravodlivosť možno chápať ako najvyššiu cnosť a hodnotu. Týmito slovami možno vyjadriť, že právo nie je iba súhrnom právnych predpisov, ale dôležité je aj ich dodržiavanie a ich správne uplatňovanie v praxi. Naša vedecká štúdia je zameraná práve na uplatňovanie právnych predpisov v oblasti politiky štátnej pomoci a hospodárskej súťaže v praxi, so zreteľom na rozsiahlu judikatúru európskych súdnych autorít. Už z názvu vedeckej štúdie vyplýva, že sa budeme zaoberať terminológiou, ktorá sa týka pojmu podnik a hospodárska činnosť. Na uvedené pojmy je možné nazerať jednak z ekonomického hľadiska a aj z právneho hľadiska. My sa budeme zaoberať v meritórnom rozsahu právnym hľadiskom, pretože aj súčasná ekonomická teória má svoj pôvod v platnej právnej úprave a je ovplyvnená aj mnohými súdnymi precedensmi.

Cieľom vedeckej štúdie je skúmanie rozhodnutí európskych súdnych autorít vo veci objasnenia pojmu podnik a hospodárska činnosť, ktoré majú právny význam z hľadiska podmienok poskytovania štátnej pomoci a prijímania opatrení podporujúce činnosť zdravotných poisťovní. Budeme overovať pravdivosť tvrdenia, že Súdny dvor Európskej únie v rámci svojich právomocí je súdnym orgánom, ktorý vykladá právo Európskej únie a preskúmava správnosť rozhodnutí vydaných inštitúciami Európskej únie (spojené veci C-262/18 P a C-271/18 P).

Za účelom dosiahnutia stanoveného cieľa sme aplikovali literárnu metódu a skúmali sme názory autorov na uvedené pojmy. Systémovou analýzou rozhodnutí európskych súdnych autorít sme objasnili pojem podnik a hospodárska činnosť. Poukázali sme na skutočnosť, že aj

---

⁷⁵ Citáty slávnych (2020). Jean Jacques Rousseau [online 9.9. 20202] [cit.5.3.2021] Dostupné na:: <https://citaty-slavnych.sk/citaty/301949-jean-jacques-rousseau-spravodlivosť-a-pravda-to-su-prve-ludske-povinnos/>.

slovenská právna úprava, t. j. nový zákon o ochrane hospodárskej súťaže (2021), ktorý mení pojmový aparát obsahovo a harmonizuje s pojmom „podnik“ je ovplyvnená európskou judikatúrou. Metóda syntézy nám napomohla sledovať vzťahy medzi faktami a vzájomné súvislosti medzi nimi týkajúce sa definovania hospodárskej a nehospodárskej činnosti. Skúmali sme, či zdravotná poisťovňa môže mať postavenie podniku a vykonávať v plnovýznamovom slove hospodársku činnosť. Inštitútom právnej komparatistiky sme porovnávali právne vety rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie týkajúce sa pojmu podnik a hospodárska činnosť. (C-41/90, C-35/96 a pod.) Na základe týchto vedeckých metód a konkrétnych faktov sme dospeli k názoru, že rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie majú zásadný význam aj v oblasti politiky zdravotníctva a ovplyvňujú správne fungovanie vnútorného trhu Európskej únie- liberalizácia trhu v oblasti zdravotného poistenia. Inštitútom právnej logiky sme objasňovali javy a podstatné skutočnosti majúce vplyv na prijatie správneho rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie. V záujme presnosti a dôveryhodnosti sme prevzali celé znenie výrokov rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie, Všeobecného súdu a Komisie. Považujeme za správne, aby tieto výroky vo vedeckých článkoch boli uvádzané v pôvodnom znení, pretože rozhodnutia európskych súdnych autorít a inštitúcií majú zásadný význam pre formovanie a rozvoj teórie práva Európskej únie a aj pre súdnu prax. Práve z rozhodnutí európskych súdov boli odvodené rôzne zásady práva Európskej únie. Napríklad rozsudok Súdneho dvora ES z 5. februára 1963 vo veci C-26/62 Van Gend a Loos stanovil zásadu, že *právne predpisy Spoločenstva sú priamo uplatniteľné na súdoch členských štátov*⁷⁶ alebo rozsudok Súdneho dvora ES z 15. júla 1964 vo veci Costa/ENEL sa stal prelomový v tom, že definoval *právo Spoločenstva ako nezávislý právny systém, ktorý je nadradený vnútroštátnym právnym predpisom členských štátov*.⁷⁷

Analýza pojmu podnik a hospodárska činnosť z viacerých hľadísk

V tejto časti vedeckej štúdie budeme venovať náležitú pozornosť *pojmu podnik - hospodársky subjekt – obchodná spoločnosť*. Naše skúmanie sme rozdelili do troch rovín. Zamerali sme sa na definíciu z pohľadu ekonómov, na zákonnú definíciu a na definíciu z pohľadu medzinárodných organizácií a súdnych inštitúcií. Prejavom slobody vykonávania podnikateľskej činnosti je aj právo založenie podniku a sloboda rozhodovania realizovať podnikateľské aktivity. Jedným z prejavov slobody podnikateľ je aj ekonomická samostatnosť a nezávislosť. K pojmu podnik existuje viacero názorov a definícií autorov a inštitúcií.

Kuß (2006) zdieľa názor, že: *„podnik je typicky charakterizovaný ako hospodársky subjekt, v ktorom sa na základe ekonomického princípu s určitou mierou kontinuity využíva kombinácia výrobných faktorov na poskytovanie služby, ktorá presahuje pokrytie vlastných potrieb spoločnosti. Fungovanie podniku za trhových podmienok, je do značnej miery podmienené, aby bol autonómny z hľadiska svojich obchodných vzťahov a určovania svojej obchodnej politiky,*

⁷⁶ COURT EC (1963). Judgment of the Court of 5 February 1963.C-26/62 ECLI:EU:C:1963:1.

⁷⁷ COURT EC (1964). Judgment of the Court of 15 July 1964. C- 6/64 EU:C:1964:66.

pričom sa snaží sa dosiahnuť krátkodobý alebo strednodobý zisk pri zachovaní finančnej rovnováhy.“⁷⁸

Podľa Eichhorna (1979) *sú podniky individuálnymi subjektmi, ktoré sú ekonomicky nezávislé, čo znamená, že majú kapitál, ktorý je aspoň čiastočne reprodukovateľný z hľadiska trhu. Vyznačujú sa tým, že v samotnej organizácii sa rozhoduje autonómne.*⁷⁹

Dietzfelbinger (2008), *tvrdí, že :” pojem podnik je - z lexikálneho hľadiska je nejednoznačný: Podnik na jednej strane realizuje činnosť, ktorá je odvodená od slovesa podnikať. Na druhej strane výraz podnik v ekonómii označuje produkčnú ekonomickú jednotku, preto sa používa ako synonymum pre podnik. Pod pojmom podnik sa často myslí aj prevádzka..*“⁸⁰

Kupkovič (1996) *definuje podnik „ako ekonomicky a právne samostatnú podnikateľskú jednotku, existujúcu za účelom podnikania. Jej základnými znakmi sú:*

- *kombinácia výrobných faktorov*
- *hospodárnosť podnikateľskej činnosti*
- *finančná rovnováha.*“⁸¹

Fendeková (2006) *uvádza, že: „ firma je subjekt, ktorý kombinuje a ďalej spracúva určité zdroje s cieľom, aby produkoval také výrobky, ktoré priamo alebo nepriamo uspokojujú dopyt spotrebiteľov. Každá firma nezávisle od svojej veľkosti a sféry pôsobenia má identický cieľ, a to efektívne využívať svoje zdroje pri výrobe takej produkcie, ktorá sa bude dať úspešne predať na trhu. Konečným cieľom každej firmy je teda maximalizovať zisk dosiahnutý týmito aktivitami.*“⁸²

Srebalová a kol. (2019) *uvádza, že vnímanie pojmu „podnik“ „charakterizuje veľká nejednotnosť názorov. Podľa neho je potrebné definovať pojem podnik nielen v ekonomickom zmysle ale aj v právnom. Zdôrazňuje, že podnikom podľa Obchodného zákonníka chápeme súbor hmotných, nehmotných ako aj osobných zložiek podnikania.*“⁸³

Feketeová (2007) *je toho názoru, že: „podniky tvoria veci (pozemky, budovy, stroje), majetkové práva (patenty, licencie), nehmotné práva (obchodné meno, postavenie na trhu) a osobné*

---

⁷⁸ KUB, A. (2006). Grundbegriffe des Marketing. In: Marketing-Einführung. Gabler. ISBN: 978-3-8349-9289-5

⁷⁹ EICHHORN, P.(1979). Probleme der Eigenfinanzierung bei öffentlichen und gemischtwirtschaftlichen Unternehmen. Festschrift für Paul Münch. Published in: Finanzierung öffentlicher Unternehmen : Festschrift für Paul Münch. - Baden-Baden : Nomos-Verl.-Ges., ISBN 3-7890-0465-0.

⁸⁰DIETZFELBINGER, D. (2008). Institutionenebene: Unternehmensethik. In: Praxisleitfaden Unternehmensethik. Gabler. https://doi.org/10.1007/978-3-8349-9570-4_6.

⁸¹ KUPKOVIČ, M. A KOL. (1996). *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava: Sprint, 1997. 347 s. ISBN 80-88848 08-3

⁸² FENDEKOVÁ, E. (2006). *Oligopoly a regulované monopoly*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 205 s. ISB80-8078-080-3.

⁸³ SREBALOVÁ, M. at al.(2019). Current View of Legislative Measures Implemented in The Past for The Export of Some Strategic Products from The Slovak Republic. Proceedings of 34th International-Business-Information-Management-Association (IBIMA) Conference, 3829-3837 [cit.3.10.2020].

zložky (pracovníci, ich kvalifikácia a štruktúra). Základnými znakmi podniku sú kombinácia výrobných faktorov, hospodárnosť podnikateľskej činnosti a finančná rovnováha.“⁸⁴

Na základe uvedených názorov a definícií domácich a zahraničných autorov možno vyvodit' určité systémové znaky pojmu podnik :

- a) je to organizovaný fungujúci ekonomický organizmus
- b) s právnou subjektivitou
- c) využívajúci cieľavedome hmotné, finančné, ľudské a iné zdroje
- d) na hospodársku činnosť - produkciu
- e) so schopnosťou znášať rôzne riziká
- f) so zámerom dosahovať zisk.

Základným predpokladom konkurencieschopnosti každého podniku, ako aj úspešnosti jeho zotrvania na trhu je schopnosť manažmentu podniku prijímať správne rozhodnutia a klásť dôraz na spoločenskú zodpovednosť. Podnik je nositeľom práv a povinností v oblasti zmluvných vzťahov.

Zákonná definícia pojmu podnik je upravená v § 5 Obchodného zákonníka. Podľa danej právnej úpravy sa „podnikom rozumie súbor hmotných, ako aj osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú tomuto účelu slúžiť.“⁸⁵ Z pohľadu ekonomickej teórie je to hospodársky subjekt, ktorý vyrába statky a ponúka služby.

Medzinárodné organizácie vo svojich dokumentoch alebo aj v právnych aktoch uvádzajú pojem podnik. V nadväznosti na kritériá klasifikácie malých a stredných podnikov prijala Európska komisia Odporúčanie č. 2003/361/ES ustanovujúce pojem „podnik“.⁸⁶ Z uvedeného odporúčania vyplýva, že : „za podnik sa považuje každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. Sem patria najmä samostatne zárobkovo činné osoby, rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselné alebo iné činnosti, partnerstvá alebo združenia vykonávajúce pravidelne hospodársku činnosť.“⁸⁷

Európska únia v záujme spracovávania rôznych dát a ekonomických ukazovateľov o členských štátoch zriadila Európsky štatistický úrad- EUROSTAT (Luxemburg). V súčinnosti s národnými štatistickými orgánmi zavádza harmonizované definície, klasifikácie a metodiky na tvorbu oficiálnych európskych štatistík ukazovateľov. Dané definície sú zverejňované v Glosary EU. Podľa EUROSTATU sa za podnik „považuje organizačná jednotka

⁸⁴ FEKETEOVÁ, R.(2007):Analýza významu účtovníctva pre podnikateľa a potreby vzdelávania podnikateľov v oblasti účtovníctva. In Zborník z medzinárodnej odbornej konferencie, Podpora začínajúcich podnikateľov. prostredníctvom poradenských centier a inkubátorov. Bratislava: Komprint, s.r.o., 2007, s. 136. ISBN 978-80-968631-7-4.

⁸⁵ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších zmien

⁸⁶ Empfehlung der Kommission vom 6. Mai 2003 2003/361 betreffend die Definition der Kleinstunternehmen sowie der kleinen und mittleren Unternehmen (Text von Bedeutung für den EWR) (Bekannt gegeben unter Aktenzeichen K(2003) 1422) OJ L 124.20.5.2003.

⁸⁷ EURÓPSKA KOMISIA (2003). Príloha I. k Odporúčaniu 2003/361. OJ L 124.20.5.2003.

vyrábajúca tovary alebo služby, ktorá má určitý stupeň autonómie v rozhodovaní. Podnik môže vykonávať viac ako jednu hospodársku činnosť a môže sa nachádzať na viacerých miestach. Podnik môže pozostávať z jednej alebo viacerých právnych zložiek, ktorými môžu byť fyzické alebo právnické osoby“.⁸⁸

Súčasná právna prax a aj teória v oblasti politiky hospodárskej súťaže uznáva definíciu pojmu „podnik“ odvodenú z ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie. Podľa judikatúry Európskeho súdneho dvora sa za „podnik považuje každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť nezávisle od jeho právneho statusu a spôsobu financovania.“ V nasledujúcej tabuľke uvádzame výroky- právne vety európskych súdnych autorít týkajúce sa pojmu podnik s uvedením odkazu na zdroj.

Tab. 1 Prehľad rozhodnutí Súdneho dvora ES/EÚ obsahujúce právne vety vo veci pojmu „podnik“

Právna vec - prípad	Právna veta prevzatá z rozhodnutia
Rozsudok SD zo dňa 23.4.1991 vo veci C-41/90 Klaus Höfner a Fritz Elser proti Macrotron GmbH, Zb. (1991), s. I-01979, bod 21.	„V rámci práva hospodárskej súťaže treba najskôr poznamenať, že pojem podnik zahŕňa každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť bez ohľadu na právne postavenie subjektu a spôsob jeho financovania a po druhé, že obstarávanie zamestnania je ekonomická činnosť.“
Rozsudok SD z 18.6.1998 vo veci C-35/96 EK proti Talianskej republike, Zb. /2000kv21222/, s. I-03851, bod 36.	„Za prvé je potrebné poznamenať, že podľa ustálenej judikatúry, koncept podniku zahŕňa akýkoľvek subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho status, alebo spôsob financovania (...) a že aktivita spočívajúca v poskytovaní tovaru a služieb na príslušnom trhu je hospodárskou činnosťou...“
Rozsudok SD zo dňa 28.6.2005 v spojených veciach C 189/02 P, C 202/02 P, C 205/02 P až C 208/02 P a C 213/02 Dansk Rørindustri A/S a i. proti EK, Zb. (2005) s. I-05425, body 112 a 113.	„V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry v oblasti práva hospodárskej súťaže pojem podnik zahŕňa každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť nezávisle od svojho právneho statusu a spôsobu financovania.“ Z tejto judikatúry jasne vyplýva, že pojem podnik v zmysle ustanovení Zmluvy týkajúcich sa hospodárskej súťaže nevyžaduje, aby dotknutý hospodársky celok mal právnu subjektivitu.“
Rozsudok Súdneho dvora z 12. septembra 2000, Pavlov a i., spojené veci C-180/98 až C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, bod 74; rozsudok Súdneho dvora z 10. januára 2006, Cassa di Risparmio di Firenze SpA a i., C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, bod 107.	„.....definoval podniky ako subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť bez ohľadu na ich právne postavenie a spôsob ich financovania ....“

⁸⁸EUROSTAT (2019). Glossary enterprise [online 25.2.2019][cit.4.3.2021]Dostupné na: [https:// ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Enterprise](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Enterprise), Nariadenie Rady (EHS) č. 696/93 z 15. marca 1993 o štatistických jednotkách na účely pozorovania a analýzy výrobného systému v spoločenstve a zákon o modernizácii ekonomie z roku 2008.

Zdroj. Súdny dvor EÚ: Zbierky súdnych rozhodnutí. Tabuľka vlastné spracovanie. 3.4.2021.

Na základe uvedených právnych viet rozhodnutí Súdneho dvora ES/EÚ možno určiť kritériá pre pojem podnik v zmysle súťažného práva:

- a) vykonávanie konkrétnej hospodárskej činnosti na trhu
- b) vykonávanie činnosti, ktorej cieľom je tvorba zisku
- c) pre vykonávanie hospodárskej činnosti nie nevyhnutný pre výkon činnosti právny status a spôsob financovania, t. j. nevyžaduje, aby dotknutý hospodársky celok mal právnu subjektivitu.

Obchodný zákonník upravuje okrem právnych foriem obchodných spoločností aj základnú terminológiu týkajúcu sa podnikania. Ustanovenie § 2 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka explicitne uvádza, že : „*podnikaním sa rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku.*“ Zákonná definícia jasne a zreteľne ustanovuje, že ide o činnosť vykonávanú podnikateľom, kde sa predpokladá, že ide o hospodársku činnosť alebo ekonomickú činnosť, výsledkom ktorej je profit.

Pojem ekonomická činnosť je upravený aj v § 3 ods. 2 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty, podľa ktorého „*sa ekonomickou činnosťou rozumie každá činnosť, z ktorej sa dosahuje príjem a ktorá zahŕňa činnosť výrobcov, obchodníkov a dodávateľov služieb vrátane ťažobnej, stavebnej a poľnohospodárskej činnosti, činnosť vykonávanú ako slobodné povolanie podľa osobitných predpisov (lekári, právnici, znalci, tlmočníci a pod.), duševnú tvorivú činnosť a športovú činnosť. Za vykonávanie economickej činnosti sa považuje aj využívanie hmotného a nehmotného majetku na účel dosahovania príjmu z tohto majetku (napr. prenájom nehnuteľnosti).*“ V nadväznosti na uvedené rešpektujeme aj názor Jarošovej, B.(2006), ktorá tvrdí, že: „*v zákone o dani z pridanej hodnoty je v § 3 ods. 2 pre pojem ekonomická činnosť zavedená legislatívna skratka „podnikanie“, ktorá sa nezhoduje však s definíciou podnikania v intenciách Obchodného zákonníka.*“⁸⁹ V skutočnosti je pravdou, že ekonomická činnosť alebo hospodárska činnosť uvedená v zákone o dani z pridanej hodnoty nie je v úplnej zhode s pojmom podnikanie uvedeným v Obchodnom zákonníku.

Pri tvorbe zákona o dani z pridanej hodnoty autori vychádzali zo smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty,⁹⁰ ktorá v ustanovení článku 9 smernice ES 2006/112 pojem „ekonomická činnosť“ *„sa chápe ako každú činnosť výrobcov, obchodníkov alebo osôb poskytujúcich služby vrátane ťažobných a poľnohospodárskych činností a činností pri výkone slobodných povolaní. Ekonomickou činnosťou je predovšetkým využívanie hmotného alebo nehmotného majetku na účely získania príjmu na pokračujúcom základe.“* V záujme plnenia povinností vyplývajúcich z členstva

⁸⁹ JAROŠOVÁ, B. (2006). Nepodnikateľské subjekty a daň z pridanej hodnoty. [online 17.8.2006] [cit. 3.3.2021]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Nepodnikatelske-subjekty-a-dan-z-pridanej-hodnoty-1.htm>.

⁹⁰ OJ L 347, 11.12.2006, p. 1–118.

v Európskej únii, Slovenská republika musí transponovať sekundárne akty EÚ do vnútroštátnych právnych predpisov. Táto povinnosť je daná ustanovením článku 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii, podľa ktorého majú všetky členské štáty musia prijať opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo z právnych aktov Európskej únie.

Zároveň členské štáty majú možnosť prispôbiť znenie ustanovení sekundárnej právnej úpravy EÚ z hľadiska terminológie a štruktúry tak, aby vytvoril s ostatnými súčasťami vnútroštátneho právneho poriadku konzistentný celok.

Definícia pojmu ekonomická činnosť vs. hospodárska činnosť (článok 9 smernice ES 2006/112) bola v meritórnom rozsahu prevzatá do slovenského právneho poriadku.

Hospodárska činnosť je kľúčový pojem vzťahujúci sa väčšinou na výrobnú prevádzkovú činnosť podniku, ktorá súvisí s predmetom podnikania, a z ktorej sa dosahuje príjem. Zahŕňa teda aktivity, ktoré sa týkajú produkcie, distribúcie, poskytovania služieb alebo spotreby. Všeobecne možno hospodársku činnosť charakterizovať aj ako ľudskú činnosť pozostávajúcu z duševnej a fyzickej práce.

Opakom hospodárskej činnosti podniku je činnosť podniku, ktorý vykonáva činnosť, pričom jeho cieľom nie je dosahovanie zisku a poskytuje bezodplatnú službu alebo ponúka tovar bezodplatne príjemcovi. Znamená to, že ak hospodársky subjekt, ktorý vykonáva činnosť a nepožaduje úhradu na tovary, služby, takáto činnosť sa nazýva nehospodárska činnosť.

Na objasnenie pojmov hospodárska činnosť a nehospodárska činnosť možno aplikovať rozhodnutie v právnej veci C-327/12, kedy Súdny dvor EÚ vyslovil názor, že: „každá činnosť, ktorá spočíva v ponuke tovaru a služieb na trhu, je hospodárskou činnosťou.“⁹¹

V danej súvislosti možno konštatovať, že definícia pojmu „podnik“ podľa únieovej ustálenej judikatúry je viazaná na hospodársku činnosť vykonávanú s cieľom dosahovania zisk.

Vplyv európskej právnej úpravy na slovenskú právnu úpravu týkajúcu sa ochrany hospodárskej súťaže

Z hľadiska teórie a aj praxe všeobecne platí, že cieľom politiky hospodárskej súťaže je zabezpečiť, aby podnikatelia pôsobiaci na trhu mali rovnaké podmienky, na ktorom slobodne ponúkajú svoje tovary a služby. Zdravá hospodárska súťaž je základom trhovej ekonomiky. V záujme zabezpečenia správneho fungovania vnútorného trhu EÚ členské štáty majú povinnosť správnej transpozície právnych aktov Európskej únie do vnútroštátneho právneho poriadku. Členské štáty, ktoré transponujú smernice do vnútroštátneho práva, si môžu zvoliť formu a metódy pre takúto transpozíciu, ale sú viazané podmienkami smernice, pokiaľ ide o výsledok, ktorý sa má dosiahnuť a konečný termín, do ktorého by sa mala transpozícia

---

⁹¹ SÚDNY DVOR (2013).Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 12.12.2013 vo veci C 327/12 Ministero dello Sviluppo economico, Autorità per la vigilanza sui contratti pubblici di lavori, servizi e forniture proti SOA Nazionale Costruttori – Organismo di Attestazione SpA (konanie o prejudiciálnej otázke).

uskutočniť.⁹² Novou slovenskou právnou úpravou v oblasti politiky hospodárskej súťaže (2021) sa transponuje smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1 o posilnení právomocí orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v členských štátoch na účely účinnejšieho presadzovania práva a o zabezpečení riadneho fungovania vnútorného trhu.⁹³

Sekundárna právna úprava EÚ (2019/1) má za cieľ posilniť inštitút nezávislosti národných súťažných autorít v členských štátoch EÚ so zreteľom na ich kompetencie v oblasti presadzovania práva a ukladania pokút, vo väzbe uplatňovanie článkov 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Smernica EÚ 2019/1 okrem iného v ustanovení článku v článku 2 špecifikuje viaceré pojmy týkajúce sa politiky hospodárskej súťaže. Vzhľadom na cieľ vedeckej štúdie zamerali sme sa na pojem „podnik“ upravený v článku 2 odsek 10 smernice 2019/1. Predmetné ustanovenie definuje podnik „ako každý subjekt zapojený do hospodárskej činnosti, a to bez ohľadu na jeho právne postavenie a spôsob jeho financovania vo väzbe na články 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.“⁹⁴ Dané ustanovenie uvádza ako významné kritérium pre podnik hospodársku činnosť. V záujme zjednotenia pojmov zákonodarcia v novom zákone o hospodárskej súťaži v § 3 nového zákona o ochrane hospodárskej súťaže definuje „pojmom podnikateľ ako entitu, ktorá vykonáva hospodársku činnosť alebo ak ide o jej činnosti a konania, ktoré súvisia alebo môžu súvisieť so súťažou, bez ohľadu na jej právnu formu, existenciu právnej subjektivity, spôsob jej financovania a to, či je jej činnosť zameraná na dosahovanie zisku...“ Inými slovami povedané podľa slovenskej právnej úpravy v oblasti ochrany hospodárskej súťaže sa za podnikateľa považuje subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť, ktorý nie je viazaný právnou subjektivitou. Uvedený pojem zahŕňal tak podnikateľov podľa Obchodného zákonníka, ako aj akékoľvek ďalšie subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť- tento pojem tak z inštitucionálneho hľadiska mohol zahŕňať aj iné osoby ako tradičných podnikateľov – napr. štátne orgány pre časť svojich činností, fyzické osoby vykonávajúce hospodársku činnosť atď., avšak z hľadiska definície mohlo ísť len o osoby s právnou subjektivitou.⁹⁵ Z hľadiska právnej komparatistiky predmetné ustanovenie § 3 nového zákona o ochrane hospodárskej súťaže týkajúce sa pojmu podnik – podnikateľ je úplne zlučiteľné s ustanovením článku 2 odsek 10 smernice EÚ 2019/1. Rešpektujúc skutočnosť, že politika hospodárskej súťaže patrí medzi politiky patriace do výlučnej pôsobnosti Európskej únie v zmysle článku 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, Európska únia prijíma právne akty zabezpečujúce správne fungovanie vnútorného trhu EÚ.⁹⁶

Uvedené fakty nasvedčujú tomu, že proces európskej ekonomickej integrácie sa neustále prehľbuje a že aj v sektorových politikách sa kladie väčší dôraz na harmonizáciu právnych predpisov členských štátov Európskej únie, a najmä v politikách patriacich do výlučnej pôsobnosti Európskej únie.

⁹² EURÓPSKA KOMISIA (2004). Odporúčanie komisie k transpozícii smerníc ovplyvňujúcich vnútorný trh do vnútroštátneho práva. Brusel, 12.7.2004. SEK 2004/ 918.

⁹³ Ú. v. EÚ L 11, 14.1.2019, p. 3–33.

⁹⁴ Ú. v. EÚ L 11, 14.1.2019.

⁹⁵ VLÁDA SR(2020). Návrh zákona o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online19.10.2020] [cit.4.3.2020] Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/284>.

⁹⁶ Ú. v. C 202. 7.6.2016.

Na tomto konkrétnom príklade sme poukázali, že slovenská právna úprava je v značnom rozsahu ovplyvnená právnymi predpismi Európskej únie.

Sloboda poskytovať zdravotné poistenie

Liberalizácia trhu v oblasti zdravotného poistenia umožnila, že na Slovensku pôsobia viaceré zdravotné poisťovne, majúce právnu formu akciovej spoločnosti. Dané zdravotné poisťovne zabezpečujú prijímanie a potvrdzovanie prihlášok na verejné zdravotné poistenie a vydávanie preukazov poistencov verejného zdravotného poistenia, uzatvárajú zmluvy o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, poskytujú príspevky na úhradu zdravotnej starostlivosti a iné činnosti upravené právnymi predpismi. Občania Slovenskej republiky a aj občania iných štátov žijúci na území Slovenskej republiky sa môžu slobodne rozhodnúť, s ktorou poisťovňou vstúpia do zmluvného vzťahu. Ustanovenie článku 40 Ústavy Slovenskej republiky upravuje právo občanov na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.⁹⁷ V meritórnom rozsahu ide o záväzok štátu zabezpečiť poskytovanie zdravotnej starostlivosti občanom. Poistenci sú povinní odvádzať príslušnej zdravotnej poisťovni preddavky na poistné, ktoré sú zúčtované na základe ročného zúčtovania poistného. Povinné poistenie uhrádza zamestnanec, zamestnávateľ, samostatne zárobkovo činná osoba. Za poistencov štátu (nezaopatrené deti, študenti, fyzická osoba poberajúca dôchodok, fyzická osoba poberajúca materský príspevok, azylant a iné) uhrádza povinné zdravotné poistenie štát do systému. V nasledujúcej tabuľke uvádzame niektoré základné fakty o zdravotných poisťovniach, ktoré pôsobia na Slovensku.

Tab. 2 Prehľad zdravotných poisťovní na Slovensku

	Názov subjektu	Názov subjektu	Názov subjektu
Deň zápisu do Obchodného registra SR	Dôvera zdravotná poisťovňa a. s. 1.9.2005	Union zdravotná poisťovňa a. s. 9.3.2006	Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s. 1.7.2005
Právna forma	Akciová spoločnosť	Akciová spoločnosť	Akciová spoločnosť
Predmet činnosti	verejné zdravotné poistenie	verejné zdravotné poistenie	verejné zdravotné poistenie
Akcionár	HICEE B.V. Strawinskylaan 1223, WTC, Tower A/Level Amsterdam 1077XX Holandsko	Achmea B.V. Handelsweg 2 Zeist 3707NH Holandsko	Slovenská republika, v zastúpení Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky Limbová 2 Bratislava

Zdroj : Obchodný register Slovenskej republiky. [online 2021][cit.3.3.2021]Dostupné na: www.orsr.sk

Dáta uvedené v tabuľke ilustrujú, že dve zo zdravotných spoločností sú súkromné a patria do vlastníctva zahraničných osôb a jedna zdravotná poisťovňa je v 100% vlastníctve Slovenskej republiky. Uvedené poisťovne vznikli v období rokov 2005 a 2006 a z tohto dôvodu možno konštatovať, že dlhodobo pôsobia na trhu. Vychádzajúc z § 2 ods. 2 zákona číslo 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve

⁹⁷ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších zmien.

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov *vykonávanie verejného zdravotného poistenia je činnosť vo verejnom záujme, pri ktorej sa hospodári s verejnými prostriedkami*. Z ustanovenia jednoznačne vyplýva, že zdravotné poistenie sa chápe ako činnosť vo verejnom záujme.

Do systému zdravotného poistenia prispievajú poistenci na základe predloženej prihlášky. Príjmy z výberu poistného od ekonomicky aktívnych poistencov ovplyvňujú podmienky explicitne určené zákonom, disciplína poistencov plniť si záväzky a ekonomická situácia. Príjmy výberu poistného od poistencov štátu sú závislé od počtu poistencov. Uvedený systém zdravotného poistenia stanovuje aj mechanizmus prerozdelenia nákladov a rizík, v čom sa prejavuje sociálna solidarita. Zdravotné poisťovne spravujú nazhromaždené finančné prostriedky, z ktorých sa vykonáva úhrada za poskytovanú zdravotnú starostlivosť poistencom, pričom aj dosahujú zisk.

Znamená to, že poisťovne nie sú vlastníčkami finančných prostriedkov, ale ich spravujú za dohodnutých podmienok. V zmysle § 3 ods. 1 písm. c) zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, verejné zdravotné poistenie predstavuje súhrn verejných zdrojov (finančných prostriedkov), ktoré sú primárne určené na úhradu zdravotnej starostlivosti. Národná právna úprava explicitne ustanovuje, že zdravotné poistenie pochádza z verejných zdrojov a tieto sú účelovo naviazané výlučne na úhradu za poskytované zdravotnícke úkony v zdravotníckych zariadeniach (nemocnice, zdravotné strediská). Zdravotné poisťovne medzi sebou súťažia, pričom ich podiel na trhu sa odvíja od počtu poistencov. V roku 2020 do portfólia klientov Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. patrilo 57,73 % poistencov. V zdravotnej poisťovni Dôvera, a. s. je poistených 31,18 % poistencov, a zdravotná poisťovňa Union, a. s. má 11,09 % poistencov.⁹⁸

V tabuľke 3 uvádzame vybrané ekonomické ukazovatele o zdravotných poisťovniach so zámerom ilustrovať hospodárske výsledky a finančné hospodárenie týchto subjektov.

Tab. 3 Prehľad ekonomických ukazovateľov zdravotných poisťovní za rok 2019 v EUR

Názov poisťovne	Zisk	Tržby	Celkové výnosy	Daň z príjmu
Dôvera, zdravotná poisťovňa a. s.	14,46 mil. €	1,516 mld. €	1 520 824 136 €	341 029,81 €
Union, zdravotná poisťovňa, a. s.	1,306 mil. €	61,19 mil. €	62 329 000 €	-53 000 €
Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s.	7,293 mil. €	3,248 mld. €	3 605 331 210 €	3,2 mld. €

Zdroj: Databáza FINSTAT.sk

Databáza FINSTAT. (2019). Spoločnosť DÔVERA zdravotná poisťovňa, a. s.[online 2019][cit.5.3.2021]
Dostupné na : <https://finstat.sk/35942436>

Databáza FINSTAT (2019). Spoločnosť Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s.[online 2019] [cit.5.3.2021]
Dostupné na : <https://finstat.sk/35937874>

Databáza FINSTAT (2019). Spoločnosť Union poisťovňa, a. s. v roku 2019.[online 2019] [cit.5.3.2021]
Dostupné na : <https://www.finstat.sk/31322051>

⁹⁸ JANKOVSKÝ, B.(2020). Zdravotnú poisťovňu zmenilo štvrt' milióna Slovákov. FINREPORT [online23.1.2021] [cit.5.3.2021].Dostupné na: <https://www.finreport.sk/banky-a-poisťovne/zdravotnu-poistovnu-zmenilo-stvrt-miliona-slovakov-vs-zp-upozorňuje-na-nekale-prepoistovanie/>.

Ekonomické ukazovatele nasvedčujú tomu, že poisťovne nie vždy hospodária zodpovedne. V obchodných spoločnostiach rozhoduje o prerozdelení zisku Valné zhromaždenie, tieto dáta nie sú publikované. Zdravotné poisťovne odvádzajú aj vysoký objem daní z príjmov do štátneho rozpočtu.

Poskytovanie štátnej pomoci

Štátna pomoc je jedným z ekonomických nástrojov štátu, ktorá je poskytovaná na území členských štátov obchodným spoločnostiam, ktoré vykonávajú hospodársku činnosť v súlade ustanovením článku 107 až 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.⁹⁹ Štátna pomoc sa poskytuje z prostriedkov štátneho rozpočtu, t. j. z verejných zdrojov v rôznych formách a za rôznymi účelmi. Samotný pojem štátna pomoc teda môže zahŕňať nielen pozitívne výhody, ako sú dotácie, pôžičky alebo priame investície do kapitálu podnikov, ale aj intervencie, ktoré v rôznych formách zmierňujú poplatky, ktoré sú zvyčajne zahrnuté v rozpočte podniku, a ktoré vzhľadom na to, že ide o dotácie v užšom slova zmysle, majú rovnaký charakter a majú rovnaký účinok.¹⁰⁰(pozri rozsudky z 23. júna 1986, Belgicko / Komisia, 234/84, Zb. s. 2263, bod 13, a C - 39/94 SFEI a i., 1996, J Zb. I-3547, bod 58).

Systém poskytovania štátnej pomoci koordinuje Protimonopolný úrad Slovenskej republiky a na správne uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci dohliada Európska komisia. Podmienky pre poskytovanie štátnej pomoci sú presne vymedzené jednak v primárnej právnej úprave EÚ, v relevantných sekundárnych aktoch a v usmerneniach EÚ. V nasledujúcej tabuľke 4 uvádzame charakteristické znaky pojmu štátna pomoc.

Tab. 4 Charakteristické znaky pojmu štátna pomoc

1.Prijemcom pomoci môže byť podnik,	ktorý musí vykonávať hospodársku činnosť ako účastník hospodárskej súťaže.
2.Pomoc je poskytovaná z verejných zdrojov,	za ktoré sa považujú akékoľvek finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu štátu, t. j. z verejných zdrojov.
3.Prijemca pomoci získava výhodu,	ktorá zabezpečuje, že bude dosiahnutý pozitívny hospodársky prínos. Prínos bude dosiahnutý, ak sa zlepši finančná situácia podniku v dôsledku poskytnutia štátnej pomoci umožňujúca prijímateľovi znížiť náklady na realizáciu investičného zámeru, ktoré by inak musel vynaložiť.
4. Opatrenie má selektívny charakter,	a odlišuje sa od všeobecných opatrení, t. j. od opatrení, ktoré platia obvykle bez rozdielu pre všetky hospodárske subjekty v členskom štáte. Ak by z poskytnutej štátnej pomoci mali prospech všetci konkurenti na trhu, neboli by narušené pravidlá

⁹⁹ Ú. v. C 202. 7.6.2016.

¹⁰⁰ SÚDNY DVOR EÚ (2003).Rozsudok Súdneho dvora (šiesta komora) z 8. mája 2003. Talianska republika a SIM 2 Multimedia SpA proti Komisii Európskych spoločenstiev. Žaloba o neplatnosť. Spojené veci C-328/99 a C-399/00. bod 35.ECLI:EU:C:2003:252.

	hospodárskej súťaže a znak selektívnosti by nebol naplnený.
5.Pomoc má vplyv na hospodársku súťaž a na obchod,	opatrenie poskytnuté štátom narúša hospodársku súťaž alebo hrozí jej narušením, ak má tendenciu zlepšiť konkurenčné postavenie príjemcu v porovnaní s inými podnikmi, s ktorými súťaží na trhu. Hrozba narušenia musí byť vážna a musí existovať príčinná súvislosť medzi podporou a potenciálnym narušením súťaže. Potenciálne ohrozenie alebo narušenie obchodu medzi členskými štátmi je obligatórnym predpokladom protiprávnosti štátnej pomoci.

Zdroj: Oznámenie Komisie o pojme štátnej pomoci uvedenom v článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie C/2016/2946_OJ C 262, 19.7.2016.Tabuľka vlastné spracovanie.

Pri poskytovaní štátnej pomoci poskytovateľ štátnej pomoci, ktorého postavenie je upravené v § 5 ods. 1 zákona č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov kladie dôraz na:

- a) zlučiteľnosť štátnej pomoci s vnútorným trhom EÚ
- b) súlad so spoločnými cieľmi a záujmami Európskej únie
- c) súlad s ustanoveniami článku 107 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
- d) na primeranosť (správny výpočet oprávnených nákladov), t. j. výška pomoci musí byť obmedzená na minimum.

Pri posudzovaní zlučiteľnosti štátnej pomoci s vnútorným trhom sa aplikuje test vyváženosti, ktorého vecný rozmer spočíva v posudzovaní, či pozitívne účinky prevažujú nad negatívnymi účinkami, pokiaľ ide o narušenie pravidiel hospodárskej súťaže. Najčastejšie podľa poznatkov hospodárskej praxe je štátnej pomoc poskytovaná orgánmi štátnej správy.

Príjemcom štátnej pomoci podľa § 5 ods.2 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov je „*subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť bez ohľadu na právnu formu a spôsob financovania a v koho prospech bol vykonaný právny úkon, ktorý ho oprávňuje na získanie pomoci. Na účely tohto zákona sa hospodárskou činnosťou rozumie každá činnosť, ktorá spočíva v ponuke tovaru alebo služieb alebo v ponuke tovaru a služieb na trhu.*“ Zákonná definícia pojmu príjemca štátnej pomoci uľahčuje systém poskytovania štátnej pomoci a zároveň zamedzuje vytváraniu hypotetických úvah, kto môže byť príjemcom štátnej pomoci. Zákonodarca pri tvorbe novej právnej úpravy vychádzal z ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie. Zákon z roku 1999 o štátnej pomoci uvádzal, že *príjemcom štátnej pomoci môže byť podnik vo väzbe na ustanovenie § 2 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka.*¹⁰¹

Solidarita zdravotného poistenia vs. hospodárska činnosť

Postavenie, úlohy a právomoci Súdneho dvora Európskej únie (Luxemburg) sú upravené v článku 19 Zmluvy o Európskej únii,¹⁰² v článkoch 251 až 281 Zmluvy o fungovaní Európskej

¹⁰¹ Zákon č. 231/1999 o štátnej pomoci. (neplatný).

¹⁰² Ú. v. C 202. 7.6.2016.

únie¹⁰³, v článku 136 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu¹⁰⁴ a v Protokole č. 3 o štatúte Súdneho dvora Európskej únie, ktorý je pripojený k zmluvám (ZFEÚ, ZEÚ).¹⁰⁵ Podľa článku 19 ZEÚ Súdny dvor Európskej únie zohráva významnú úlohu pri zabezpečovaní účinnosti a jednotnosti pravidiel EÚ. Ako orgán súdnej moci zabezpečuje správny výklad a správne uplatňovanie primárneho a sekundárneho práva EÚ. Európsky súdny dvor (ESD) je veľmi výkonný súd v porovnaní s inými medzinárodnými súdmi a dokonca aj s vnútroštátnymi súdmi poslednej inštancie.¹⁰⁶ Jednou z právomocí Súdneho dvora Európskej únie je rozhodovať v odvolacom konaní proti rozsudkom a uzneseniam Všeobecného súdu, ktoré má právny základ.

Súdny dvor Európskej únie rozhodoval v spojených veciach C-262/18 P a C-271/18 P, ktorých predmetom bolo zrušenie rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie z 5. februára 2018 (T-216/15).¹⁰⁷ Účastníkmi tohto konania boli Európska komisia, Slovenská republika a zdravotná poisťovňa Dôvera, a. s. (ako žalobkyňa v prvostupňovom konaní), zdravotná poisťovňa Union, a. s. (ako vedľajší účastník konania).

Rozhodnutím Všeobecného súdu Európskej únie bolo zrušené rozhodnutie Európskej komisie vydané 15. októbra 2014 vo veci poskytnutia finančných prostriedkov štátom Spoločnej zdravotnej poisťovni a Všeobecnej zdravotnej poisťovni. (VšZP a SZP)¹⁰⁸

Celá kauza má už svoju históriu. Z hľadiska trvania sporu možno konštatovať, že ide o dlhotrvajúci súdny spor. Zdravotná poisťovňa Dôvera, a. s. listom zo dňa 2. apríla 2007 predložila Európskej komisii sťažnosť ohľadne zvýšenia základného imania štátneho poskytovateľa zdravotného poistenia Spoločnej zdravotnej poisťovni a označila toto opatrenie za nedovolenú štátnu pomoc v objeme 450 mil. SK (cca 15 miliónov EUR).¹⁰⁹ Komisia požiadala Slovenskú republiku o predloženie svojho stanoviska k predmetnej veci. V záujme objasnenia podstatných skutočností sa konali aj viaceré stretnutia zástupcov zdravotnej poisťovne Dôvera, a. s. na Európskej komisii. Zdravotná poisťovňa Dôvera, a. s. následne rozšírila rozsah svojej sťažnosti o nové skutočnosti, že Spoločnej zdravotnej poisťovni bola poskytnutá dotácia v objeme 7,6 mil. EUR, a že Všeobecnej zdravotnej poisťovni boli poskytnuté finančné prostriedky na zvýšenie základného imania v objeme 65,1 mil. EUR.

Ďalším dôvodom sťažnosti bola skutočnosť, že za odkúpenie pohľadávok Slovenskej zdravotnej poisťovni (splatenie dlhov) spoločnosťou Veritel¹¹⁰ zaplatil štát 80,7 miliónov

---

¹⁰³ Ú. v. C 202. 7.6.2016.

¹⁰⁴ Ú. v. C 327. 26.10.2012.

¹⁰⁵ Ú. v. C 326. 26.10.2012 s. 210–229.

¹⁰⁶ HORNUF, L. & STEFAN VOIGT, S. (2015). Analyzing preliminary references as the powerbase of the European Court of Justice, *European Journal of Law and Economics*, Springer, vol. 39(2), pages 287-311, April.

¹⁰⁷ SÚDNY DVOR EÚ (2020). Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 11. júna 2020 Európska komisia a Slovenská republika proti Dôvera zdravotná poisťovňa, a.s. ECLI:EU:C:2020:450.

¹⁰⁸ Ú. v. EÚ L 41, 2015, s. 25.

¹⁰⁹ V zmysle zákona č. 533/2009 Z. z. došlo 1. januára 2010 k zlúčeniu VšZP so štátnou poisťovňou SZP

¹¹⁰ Štátna agentúra založená v roku 2003 s cieľom konsolidovať dlhy v rezorte zdravotníctva. Činnosť ukončila v roku 2006.

EUR. Zdravotná poisťovňa Dôvera, a. s. následne namietala aj zavedený systém vyrovnávania rizík zriadený na základe zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a prevod poisťných kmeňov zrušených zdravotných poisťovní na nové zdravotné poisťovne. (VšZP a SZP)

Európska komisia na základe podnetu sťažovateľa zdravotnej poisťovne Dôvera, a. s. a tretej strany v konaní - zdravotnej poisťovne Union, a. s. začala prešetrovať daný prípad. Argumenty Slovenskej republiky boli založené na skutočnosti, že zdravotné poistenie na Slovensku má výlučne sociálny i solidárny charakter a činnosť vykonávaná zdravotnými poisťovňami nemá komerčnú povahu. Činnosť zdravotných poisťovní je kontrolovaná štátom. Slovenská republika následne na objasnenie podstatných skutočností uviedla, že *„reformou zdravotného poistenia nebolo verejné zdravotné poistenie nahradené súkromným zdravotným poistením a súkromným poskytovateľom poistenia sa neotvorilo krytie žiadneho rizika týkajúceho sa zákonného sociálneho zabezpečenia.“*¹¹¹ V nadväznosti na uvedené systém zdravotného poistenia je zabezpečený takým spôsobom, že všetci poskytovatelia zdravotného poistenia sú zapojení do hospodárenia s verejnými finančnými prostriedkami, ktoré im boli zverené v rámci systému verejného zdravotného poistenia.

Európska komisia po vyhodnotení všetkých dôkazných prostriedkov a faktov dospela k jednoznačnému záveru, že Spoločná zdravotná poisťovňa a Všeobecná zdravotná poisťovňa nie sú podnikmi v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a preto nie je právny dôvod považovať ich vykonávanú činnosť za hospodársku.¹¹²

Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2015/248 z 15. októbra 2014 SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN), týkajúce sa opatrení, ktoré poskytla Slovenská republika v prospech Spoločnej zdravotnej poisťovne, a. s. a Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. explicitne uvádza, že: *„opatrenia prijaté na úrovni Slovenskej republiky nevykazujú charakteristické znaky štátnej pomoci.“*¹¹³

V meritórnom rozsahu sa rozhodnutie Komisie vzťahovalo na :

- „a) zvýšenie základného imania Spoločnej zdravotnej poisťovni od 28. novembra 2005 do 18. januára 2006 vo výške 450 mil. SKK;*
- b) splatenie dlhu Spoločnej zdravotnej poisťovni spoločnosťou Veritel' a. s. v rokoch 2003 až 2006;*
- c) dotáciu poskytnutú Spoločnej zdravotnej poisťovni Ministerstvom zdravotníctva SR v roku 2006;*

¹¹¹ Ú. v. EÚ L L 41/34 17.2.2015.

¹¹² EURÓPSKA KOMISIA(2013). Štátna pomoc – Slovenská republika – Štátna pomoc SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN) – Údajná štátna pomoc Spoločnej zdravotnej poisťovni, a.s. (SZP) a Všeobecnej zdravotnej poisťovni, a.s. (VšZP) – Výzva na predloženie pripomienok v súlade s článkom 108 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie Text s významom pre EHP. Ú. v. C 278. 26.9.2013.s.28-54.

¹¹³ EURÓPSKA KOMISIA (2015).Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2015/248 z 15. októbra 2014 o opatreniach SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN), ktoré poskytla Slovenská republika v prospech Spoločnej zdravotnej poisťovne, a. s. (SZP) a Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. (VšZP) [oznámené pod číslom C(2014) 7277] Text s významom pre EHP OJ L 41, 17.2.2015, p. 25–40 .

d) zvýšenie základného imania Všeobecnej zdravotnej poisťovni k 1. januáru 2010 vo výške 65,1 mil. EUR;

e) systém vyrovnávania rizík zriadený na základe časti 3 zákona č. 580/2004 Z. z. a

f) prevod poisťných kmeňov zrušených zdravotných poisťovní, najmä Družstevnej zdravotnej poisťovne na Všeobecnú zdravotnú poisťovňu a Európskej zdravotnej poisťovne na SZP.¹¹⁴

Zdravotná poisťovňa Dôvera, a. s. právny názor Komisie nepovažovala za správny a dňa 24. apríla 2015 predložila Všeobecnému súdu na základe článku 263 Zmluvy o fungovaní Európskej únie žalobu o neplatnosť sporného rozhodnutia Komisie 2015/ 248 oznámené pod číslom C 2014/ 7277. V tomto konaní bola vedľajším účastníkom konania aj zdravotná poisťovňa Union, a. s. pôsobiaca na Slovensku. V predkladanej žalobe žalobca Dôvera zdravotná poisťovňa, a. s. uviedla nasledujúce dôvody:

- a) Komisia nesprávne posúdila pojem „podnik“ v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ.
- b) Kvalifikácia činnosti vykonávanej spoločnosťami aktívnymi v slovenskom systéme zdravotného poistenia sa považuje za „hospodársku“ činnosť, pričom závisí od zvaženia hospodárskych a nehospodárskych prvkov.

Všeobecný súd rozhodujúci ako súd prvého stupňa zrušil dňa 5. februára 2018 (T-2016/15) rozhodnutie Európskej komisie 2015/248 z 15. októbra 2014. Všeobecný súd zdieľal názor, že v rámci systému zdravotného poistenia dochádza k hospodárskej súťaži, pretože poistenci si môžu slobodne vybrať poskytovateľa zdravotného poistenia a poprípadne môžu jedenkrát do roka zmeniť poskytovateľa zdravotného poistenia. Všeobecný súd zdieľal názor, že systém povinného zdravotného poistenia vykazuje charakteristické prvky sociálneho zabezpečenia, ktorý sleduje sociálny cieľ a uplatňuje solidaritu pod gesciou štátu, avšak bol presvedčený, že v dôsledku umožnenia tvorby zisku zdravotnými poisťovňami, tieto poisťovne možno zaradiť do kategórie podnikov vykonávajúce hospodársku činnosť. Právnym základom rozhodnutia Všeobecného súdu v danej veci bola *existencia tzv. intenzívnej hospodárskej súťaže v kvalite a v ponuke služieb zdravotného poistenia, ako aj cieľ dosahovať zisk poskytovateľmi zdravotného poistenia*. Z tohto dôvodu Všeobecný súd uznal činnosť zdravotných poisťovní za hospodársku činnosť. (hospodárska súťaž medzi subjektmi a prítomnosť hospodárskych subjektov sledujúcich cieľ dosiahnutia zisku)¹¹⁵

Vzhľadom na to, že zdravotné poisťovne Spoločná zdravotná poisťovňa, a. s. a Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s. boli posudzované ako subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť, tak sa malo na tieto poisťovne vzťahovať ustanovenie článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie o poskytovaní štátnej pomoci, ktorej príjemcom môže byť subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie subjekt vykonávajúci hospodárske aj nehospodárske činnosti sa pokladá za podnik len

¹¹⁴ EURÓPSKA KOMISIA (2015).Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2015/248 z 15. októbra 2014 o opatreniach SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN).

¹¹⁵ VŠEOBECNÝ SÚD (2018).Rozsudok Komisia vs. Dôvera vo veci T 216/15 z 5.februára 2018.Neuverejnený. EU:T :2018:64. Ú. v. EÚ C 262, 10.8.2015.

v súvislosti s vykonávaním hospodárskej činnosti.¹¹⁶ V danej veci je pozoruhodná skutočnosť, že existuje značné množstvo právnych názorov, rozhodnutí na pojem podnik a hospodárska činnosť vo väzbe na politiku hospodárskej súťaže a štátnej pomoci, ktoré sú pomerne často citované a to nielen v rozhodnutiach Súdneho dvora EÚ, ale vo vedeckej a odbornej literatúre. Dokonca pri tvorbe vnútroštátnych právnych predpisov dôvodové správy k návrhom zákonov pomerne často uvádzajú judikáty Súdneho dvora Európskej únie.

Súdny dvor Európskej únie v spojených veciach C-262/18 P a C-271/18 v odvolacom konaní (rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 5. februára 2018, Dôvera zdravotná poisťovňa/Komisia T-216/15) sa pridržiaval aj argumentov Generálneho advokáta Priita Pikamäeho. Generálny advokát Priit Pikamäe vo svojom stanovisku zo dňa 19. decembra 2019 so zmyslom pre precíznosť, prísnosť právnej logiky a zrozumiteľnosť objasnil meritum veci a jednoznačne konštatoval, že: „*činnosť zdravotných poisťovní nie je možné zaradiť do kategórie činností podnikov podľa článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.*“¹¹⁷

Výrok rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie pre žalobcu - Dôvera, zdravotná poisťovňa a. s. a pre účastníka konania Union zdravotná poisťovňa, a. s., aj napriek kvalitnému zastúpeniu renomovaných právnikov, bol pre nich sklamaním, ale objasňovanie skutkovej podstaty a pravdy je založené na dôkazných prostriedkoch a právnej logike.

V rámci preskúmania, bolo nevyhnutné posúdiť, či činnosť vykonávaná v rámci slovenského systému povinného zdravotného poistenia má alebo nemá hospodársku povahu,

- a) do akej miery je uplatňovaný systém solidarity
- b) či nad systémom zdravotného poistenia vykonáva dohľad štát.

Súdny dvor Európskej únie v danej kauze zaujal jednoznačné stanovisko (bod 64 rozhodnutia) „*Komisia teda zároveň správne konštatovala, že činnosť Spoločnej zdravotnej poisťovne a Všeobecnej zdravotnej poisťovne v rámci tohto systému nemá hospodársku povahu a v dôsledku toho týchto poskytovateľov nemožno považovať za podniky v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ.*“

Z uvedeného je zrejmé, že hospodárska činnosť Spoločnej zdravotnej poisťovne, a. s. a Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. nie je na takou činnosťou, aby vykazovala systémové znaky pojmu podnik podľa článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vo väzbe na poskytovanie štátnej pomoci. Vystáva, ale otázka, či zdravotné poistenie a činnosť zdravotných poisťovní možno zaradiť do systému hospodárskej súťaže, slobody podnikania ?

Na nasledujúcej schéme objasňujeme systémové znaky pojmu podnik v nadväznosti na politiku štátnej pomoci a hospodárskej súťaže. Definícia pojmu musí mať niekoľko kritérií, musí byť presná logická a vymedzovať obsah pojmu. Definičné znaky pojmu „podnik“ sú

¹¹⁶ VŠEOBECNÝ SÚD (2000).Rozsudok Všeobecného súdu z 12. decembra 2000, *Aéroports de Paris/ Komisia*, T-128/98, ECLI:EU:T:2000:290, bod 108.

¹¹⁷ PIKAMÄE, P.(2019). Návrhy Generálneho advokáta. Prednesené 19. december 2019. Spojené veci C-262/18 P a C-271/18 P. ECLI:EU:C:2019:1144.

odvodené z ustálenej judikatúry Súdneho dvora EÚ a z právnych názorov generálneho advokáta *Priit Pikamäe*.

Schéma pojmu podnik

Pojem podnik		
Každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právne postavenie a spôsob financovania. C-41/90 ¹¹⁸	Hospodárska činnosť sa chápe ako činnosť pozostávajúca v ponúkaní tovarov alebo služieb na konkrétnom trhu. C-128/16 P ¹¹⁹ Poskytovanie služieb sa považuje za podnikateľskú činnosť.	Nehospodárska povaha predmetnej činnosti nemôže byť spochybnená ani z dôvodu skutočnosti, že slovenská právna úprava umožňuje zdravotným poisťovňam používať a rozdeľovať zisk vyplývajúci z výkonu ich činnosti. (<i>Priit Pikamäe</i> z 19. decembra 2019)

V schéme sú zvýraznené tri definičné znaky pojmu podnik - hospodárska činnosť- obsah hospodárskej činnosti – nehospodárska činnosť vo väzbe politiku hospodárskej súťaže a štátnej pomoci. Naopak, činnosti, ktoré sa viažu na výkon verejnej moci nemajú hospodársku povahu odôvodňujúcu uplatnenie pravidiel v oblasti hospodárskej súťaže.

Na základe účelovej kombinácie týchto definičných znakov vo voľnom kontexte možno podnik vo väzbe na politiku hospodárskej súťaže a štátnej pomoci definovať ako podnikateľský subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť v snahe dosiahnuť najväčší ekonomický efekt. Typickým znakom podniku je nezávislosť, organizačná a hospodárska samostatnosť. Posúdenie, či určité činnosti vykonávané podnikmi majú hospodársku povahu, je determinované výrobou alebo predajom tovarov a poskytovaním služieb. Za tovar sa považuje vlastnícke právo k predmetu, veci, ktorá je dodaná za protihodnotu. Ide o nadobudnutie právneho vlastníctva k tovaru alebo veci kupujúcim, pričom je rozhodujúce, aby kupujúci získal právo disponovať s tovarom ako vlastník.¹²⁰ Zákon o ochrane spotrebiteľa definuje pojem tovar „ako výrobok novú, použitú alebo upravenú hnutelnú vec, ktorá bola vyrobená, vyťažená alebo inak získaná, bez ohľadu na stupeň jej spracovania, a ktorá je určená na ponuku spotrebiteľovi alebo pri ktorej možno predpokladať, že ju spotrebiteľ použije, ak sa táto vec dodáva za odplatu alebo bezodplatne; výrobkom je aj hnutelná vec, ktorá je súčasťou alebo príslušenstvom inej hnutelnej veci alebo nehnuteľnej veci, elektrina, plyn, voda alebo teplo určené pre spotrebiteľa.“¹²¹ Zákonná definícia obsiahne aj elektrinu, plyn, vodu a pod. Službu chápeme ako výsledok ekonomickej činnosti a ako nehmotný statok, ktorý slúži na uspokojovanie ľudských potrieb. Smernica o službách na vnútornom trhu v ustanovení článku 3 definuje pojem *služba ako akúkoľvek*

¹¹⁸ SÚDNY DVOR ES (1991). Rozsudok z 23. apríla 1991, Höfner a Elser (C-41/90, EU:C:1991:161, bod 21). Pozri nedávny rozsudok zo 6. novembra 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/Komisia, Komisia/Scuola Elementare Maria Montessori a Komisia/Ferracci (C-622/16 P až C-624/16 P, EU:C:2018:873, bod 103).

¹¹⁹ SÚDNY DVOR EÚ (2018) rozsudok z 25. júla 2018, Komisia/Španielsko a i. (C-128/16 P, EU:C:2018:591, bod 34).

¹²⁰ Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších zmien.

¹²¹ Zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa § 2 písm. f).

*samostatne zárobkovú hospodársku činnosť, ktorá je obvyčajne poskytovaná za odplatu, v zmysle článku 50 zmluvy;*¹²² Základom pri poskytovaní služieb je skutočnosť, že služby sú poskytované za finančnú úhradu. Rozhodujúci je spôsob, akým sú poskytované, organizované a financované. Na to, aby sa hospodárske subjekty mohli spoliehať na ochranu oprávnených očakávaní, musia konať v dobrej viere¹²³, opatrne a obozretne¹²⁴.

Záver

Systém povinného zdravotného poistenia a sloboda výberu zdravotnej poisťovne od zrušenia unitárneho poistného systému na Slovensku sú predmetom viacerých sporov. Zdravotné poisťovne pôsobiace na trhu medzi sebou súperia a snažia sa získať čo najväčší počet poistencov. Poskytovatelia zdravotného poistenia využívajú rôzne nástroje konkurenčného boja. Zdravotné poisťovne, najmä súkromné so zahraničnou majetkovou spoluúčasťou pôsobiace, na Slovensku už viackrát sa domáhali spravodlivosti, avšak ich žalobné dôvody nie vždy boli medzinárodnými súdnymi autoritami uznané ako správne. Ako príklad možno uviesť prípad právnou vec C-284/16, Achmea,¹²⁵ ktorý je prelomový najmä so zreteľom na zmenu pravidiel medzinárodnej investičnej politiky a formovanie spoločnej únieovej investičnej politiky. Nasvedčujú tomu viaceré aktivity Európskej únie, uzatváranie dohôd o ochrane investícií iniciovaných Európskou úniou. Súkromné zdravotné poisťovne majú na slovenskom poistnom trhu rovnocenné zaobchádzanie. Využívajú všetky dostupné právne nástroje na súdne alebo arbitrážne konanie s nádejou úspechu, ale poznatky arbitrážnej a súdnej praxe nasvedčujú tomu, že ich iniciatívy, hoci majú vysokú relevanciu nie vždy končia úspešne.

Súdny dvor Európskej únie aj v spojených veciach Európska komisia (C-262/18 P) a Slovenská republika (C-271/18 P) jednoznačne potvrdil, že činnosť zdravotných poisťovní vykazuje sociálne, solidárne a regulačné znaky a preto ju nemožno kvalifikovať ako hospodársku činnosť, pretože v ich činnosti prevládajú nehospodárske prvky. Nejasné pravidlá pri stanovení právnych foriem obchodných spoločností, ktoré majú povahu akciových spoločností a poskytujú služby sociálnej povahy sú aj príčinou týchto právnych nejasností. Jasne nastavené pravidlá a správnym spôsobom definované základné pojmy sú zárukou toho, že účastníci trhu, ako aj iné subjekty poskytujúce služby nebudú čeliť súdnym sporom a podnikateľskému riziku. Európska únia pomerne často prijíma právne akty a modernizuje pravidlá poskytovania štátnej pomoci. V roku 2019 bola prijatá smernica 2019/1 za účelom vytvorenia skutočne spoločného priestoru presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže v Únii.¹²⁶ Zároveň spresňuje aj definíciu pojmu podnik, vzhľadom na ustálenú judikatúru európskych súdnych autorít.

---

¹²² EURÓPSKA ÚNIA (2006). Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu. Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006.

¹²³ SÚDNY DVOR ES (1988). Právna vec C-316/88, Krücken, ECLI:EU:C:1988:201, body 23 až 24; C-5/89 Komisia/Nemecko, ECLI:EU:C:1990:320, bod 14.

¹²⁴ SÚDNY DVOR EÚ (2006). Právna vec C-310/04, Španielsko/Rada, ECLI:EU:C:2006:521, bod 81.

¹²⁵ SÚDNY DVOR EÚ (2018). Právna vec C – 284/ 16Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) zo 6. marca 2018. ECLI:EU:C:2018:158.

¹²⁶ Ú. v. EÚ L 11. 14.1. 2019.

Vo vedeckej štúdií sme objasnili meritum vecí – pojem podnik a hospodárska činnosť, ktoré sú významné vo väzbe na politiku hospodárskej súťaže a štátnej pomoci a poukázali sme na skutočnosť, že objasňovanie pravdy je pomerne náročné a zdĺhavé, pretože celá kauza sa začala už v roku 2007. Za úvahu však stojí, či verejné zdravotné poistenie, aj keď má sociálnu povahu nie je službou vo všeobecnom hospodárskom záujme.

Vzhľadom na nami stanovenú otázku, či je pravdou, že Súdny dvor EÚ je súdnym orgánom, ktorý vykladá právo Európskej únie a preskúmava správnosť rozhodnutí vydaných inštitúciami Európskej únie, môžeme jednoznačne povedať, že európska súdna autorita v záujme objasnenia pravdy preskúmala správnosť rozhodnutia Všeobecného súdu a dospela k záveru, že jeho rozhodnutie a ani právne názory neboli správne. Súdny dvor Európskej únie si zvolil okrem metódy právnej logiky a dokazovania, aj kauzistický prístup a vytvoril súdny precedens, ktorý bude mať dopady aj na ďalší vývoj politiky štátnej pomoci a hospodárskej súťaže. Aj súčasná judikatúra Súdneho dvora Európskej únie ustanovuje, aby boli pravidlá EÚ a vnútroštátne pravidlá jasné, presne stanovené a predvídateľné, pokiaľ ide o ich účinok, najmä ak môžu mať nepriaznivé dôsledky pre súkromné osoby a podniky¹²⁷.

Súdne rozhodnutie vytvorilo pravidlo, aj napriek tomu, že sudcovia Súdneho dvora Európskej únie nie sú zákonodarcovia, pričom potvrdil právny názor Európskej komisie, týkajúci sa pojmu príjemca štátnej pomoci. V skutočnosti sudcovia prispievajú k objasneniu pojmov a ich obsahu. V danej veci zastávame názor, že akékoľvek rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie obsahujúce komplexnú a presvedčivú analýzu s najväčšou pravdepodobnosťou slúži ako návod na správne uplatňovanie práva Európskej únie v praxi, čo sa pozitívne prejaví aj na správnom fungovaní vnútorného trhu EÚ.

Zoznam použitej literatúry:

DIETZFELBINGER, D. (2008) Institutionenebene: Unternehmensethik. In: Praxisleitfaden Unternehmensethik. Gabler. https://doi.org/10.1007/978-3-8349-9570-4_6.

EICHHORN, P. (1979) Probleme der Eigenfinanzierung bei öffentlichen und gemischtwirtschaftlichen Unternehmen. Festschrift für Paul Münch. Published in: Finanzierung öffentlicher Unternehmen : Festschrift für Paul Münch. - Baden-Baden : Nomos-Verl.-Ges., ISBN 3-7890-0465-0.

FEKETEOVÁ, R. (2007): Analýza významu účtovníctva pre podnikateľa a potreby vzdelávania podnikateľov v oblasti účtovníctva. In Zborník z medzinárodnej odbornej konferencie, Podpora začínajúcich podnikateľov prostredníctvom poradenských centier a inkubátorov. Bratislava: Komprint, s.r.o., 2007, s. 136. ISBN 978-80- 968631-7-4.

FENDEKOVÁ, E. (2006). *Oligopoly a regulované monopoly*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 205 s. ISBN 80-8078-080-3.

---

¹²⁷ Súdny dvor EÚ (2012). Právna vec C-318/10, SIAT, ECLI:EU:C:2012:415, bod 58.

HÖFFNER, J. (1989). *Christliche Gesellschaftslehre*, Köln 1989, *La dottrina sociale cristiana*, Roma 1979, s. 32-33. Pozri i E. Combi, E. Monti, *Fede cristiana e agire sociale*, Milano 1994, s. 118-121.

HORNUF, L. & STEFAN VOIGT, S. (2015). Analyzing preliminary references as the powerbase of the European Court of Justice, *European Journal of Law and Economics*, Springer, vol. 39(2), pages 287-311, April.

JANKOVSKÝ, B. (2020). Zdravotnú poisťovňu zmenilo štvrtmilióna Slovákov. FINREPORT [online 23.1.2021] [cit. 5.3.2021]. Dostupné na: <https://www.finreport.sk/banky-a-poistovne/zdravotnu-poistovnu-zmenilo-stvrt-miliona-slovakov-vs-zp-upozornuje-na-nekale-prepoistovanie/>.

JAROŠOVÁ, B. (2006). Nepodnikateľské subjekty a daň z pridanej hodnoty. [online 17.8.2006] [cit. 3.3.2021]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Nepodnikatelske-subjekty-a-dan-z-pridanej-hodnoty-1.htm>.

KUPKOVIČ, M. A KOL. (1996). *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava: Sprint, 1997. 347 s. ISBN 80-88848-08-3.

KUß, A. (2006). Grundbegriffe des Marketing. In: *Marketing-Einführung*. Gabler. ISBN: 978-3-8349-9289-5.

SREBALOVÁ, M. at al. (2019). Current View of Legislative Measures Implemented in The Past for The Export of Some Strategic Products from The Slovak Republic. Proceedings of 34th International-Business-Information-Management-Association (IBIMA) Conference, 3829-3837 [cit. 3.10.2020].

ŠPAŇÁR, J. (1969). *Latinsko-slovenský, slovensko-latinský slovník*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

Iné zdroje :

CITÁTY SLÁVNÝCH (2020). Jean Jacques Rousseau [online 9.9. 20202] [cit. 5.3.2021] Dostupné na: <https://citaty-slavnych.sk/citaty/301949-jean-jacques-rousseau-spravodlivost-a-pravda-to-su-prve-ludske-povinnos/>.

EURÓPSKA KOMISIA (2013). Štátna pomoc – Slovenská republika – Štátna pomoc SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN) – Údajná štátna pomoc Spoločnej zdravotnej poisťovni, a.s. (SZP) a Všeobecnej zdravotnej poisťovni, a.s. (VšZP) – Výzva na predloženie pripomienok v súlade s článkom 108 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie Text s významom pre EHP. Ú. v. C 278. 26.9.2013.s.28-54.

EURÓPSKA KOMISIA (2015). Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2015/248 z 15. októbra 2014 o opatreniach SA.23008 (2013/C) (ex 2013/NN), ktoré poskytla Slovenská republika v prospech Spoločnej zdravotnej poisťovne, a. s. (SZP) a Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. (VšZP) [oznámené pod číslom C(2014) 7277] Text s významom pre EHP OJ L 41, 17.2.2015, p. 25–40 .

EURÓPSKA KOMISIA (2016). Oznámenie Komisie o pojme štátna pomoc uvedenom v článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie C/2016/2946_OJ C 262, 19.7.2016

EURÓPSKA KOMISIA (2004). Odporúčanie Komisie k transpozícii smerníc o ovplyvňujúcich vnútorný trh do vnútroštátneho práva. Brusel, 12.7.2004.SEK 2004/ 918.

EURÓPSKA KOMISIA (2003). Príloha I. k Odporúčaniu 2003/361. OJ L 124.20.5.2003.

EUROPÄISCHE KOMMISSION (2003). Empfehlung der Kommission vom 6. Mai 2003 2003/361 betreffend die Definition der Kleinstunternehmen sowie der kleinen und mittleren Unternehmen (Text von Bedeutung für den EWR) (Bekannt gegeben unter Aktenzeichen K(2003) 1422) OJ L 124.20.5.2003.

EURÓPSKA ÚNIA (2016). Zmluva o fungovaní Európskej únie Ú. v. C 202. 7.6.2016.

EURÓPSKA ÚNIA (2016). Zmluva o Európskej únii Ú. v. C 202. 7.6.2016.

EURÓPSKA ÚNIA (2012). Konsolidované znenie Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. Ú. v. C 327. 26.10.2012.

EURÓPSKA ÚNIA (2006). Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu. Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006.

EURÓPSKA ÚNIA (2019). Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1 z 11. decembra 2018 o posilnení právomocí orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v členských štátoch na účely účinnejšieho presadzovania práva a o zabezpečení riadneho fungovania vnútorného trhu (Text s významom pre EHP). Ú. v. EÚ L 11. 14.1.2019.

EUROSTAT (2019). Glossary enterprise [online 25.2.2019][cit.4.3.2021]Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Enterprise>.

SÚDNY DVOR ES (1991).Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 23. 4. 1991 vo veci C-41/90 Klaus Höfner and Fritz Elser proti Macrotron GmbH, Zb.[1991] I-01979, body 21-23.

SÚDNY DVOR ES (1963). Rozsudok Súdneho dvora z 5. februára 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen. Návrh na začatie prejudiciálneho konania: Tariefcommissie - Holandsko. Vec 26-62 ECLI identifier: ECLI:EU:C:1963:1.

SÚDNY DVOR ES (1964). Judgment of the Court of 15 July 1964. Flaminio Costa v E.N.E.L. Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Milano - Italy. Case 6-64. ECLI:EU:C:1964:66.

SÚDNY DVOR EÚ (2005). Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 28.6.2005 v spojených veciach C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 Dansk Rørindustri A/S a i. proti Európskej komisii, Zb.[2005], I-05425, body 117-120, 130.

SÚDNY DVOR EÚ (2013). Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 12.12.2013 vo veci C 327/12 Ministero dello Sviluppo economico, Autorità per la vigilanza sui contratti pubblici di lavori, servizi e forniture proti SOA Nazionale Costruttori – Organismo di Attestazione SpA (konanie o prejudiciálnej otázke).

SÚDNY DVOR EÚ (2018). Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) zo 6. marca 2018 Slovakische Republik (Slovenská republika) proti Achmea BV. Vec C-284/16 ECLI:EU:C:2018:158

SÚDNY DVOR EÚ (2003). Rozsudok Súdneho dvora (šiesta komora) z 8. mája 2003. Talianska republika a SIM 2 Multimedia SpA proti Komisii Európskych spoločenstiev. Žaloba o neplatnosť. Spojené veci C-328/99 a C-399/00. bod 35.ECLI:EU:C:2003:252.

SÚDNY DVOR EÚ (2020). Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 11. júna 2020Európska komisia a Slovenská republika proti Dôvera zdravotná poisťovňa, a.s. ECLI:EU:C:2020:450.

SÚDNY DVOR EÚ (2012). Rozsudok Súdneho dvora C-318/10, SIAT ECLI:EU: C:2012: 415, bod 58.

SÚDNY DVOR ES (1988). Právna vec C-316/88, Krücken, ECLI:EU:C:1988:201, body 23 24; C-5/89 Komisia/ Nemecko, ECLI:EU:C:1990:320, bod 14.

SÚDNY DVOR ES (2006). Právna vec C-310/04, Španielsko/Rada, ECLI:EU:C:2006:521, bod 81.

VLÁDA SR(2020). Návrh zákona o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov.[online19.10.2020] [cit.4.3.2020] Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/284>.

VŠEOBECNÝ SÚD (2018). Rozsudok Komisia vs. Dôvera vo veci T 216/15. Neuvverejnený. EU:T :2018:64.

VŠEOBECNÝ SÚD (2000). Rozsudok všeobecného súdu z 12. decembra 2000, *aéroports de Paris/Komisia*, t-128/98, ecli:eu:t:2000:290, bod 108.

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších zmien.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty

Kontakt:

Prof. JUDr. Daniela Nováčková, PhD.

Univerzita Komenského

Fakulta managementu

Katedra medzinárodného manažmentu

Odbojárov 10

820 06 Bratislava

daniela.novackova@fm.uniba.sk

Prof. RNDr. Darina Saxunová, PhD.

Univerzita Komenského

Fakulta managementu

Katedra ekonómie a financií

Odbojárov 10

820 06 Bratislava

darina.saxunova@fm.uniba.sk

REZENSION ZUM DEUTSCHSPRACHIGEN TEIL DES WERKS

DANIELA NOVÁČKOVÁ - DARINA SAXUNOVÁ - FRÉDÉRIC DELANEUVILLE

EUROPEAN UNION AND ITS NEW CHALLENGES IN THE DIGITALISED AGE

70 SCHUMAN ISBN 978-80-7598-961-1 Wolters Kluwer

Seit 2019 führt die Fakultät für Management der Comenius-Universität in Bratislava das Jean-Monnet-Projekt „Business in the European Economic Area – the Present and Future of EU Integration“ durch. Mit dem in der Titelzeile benannten Sammelband legen die Verantwortlichen dieses Projekts die Ergebnisse einer internationalen wissenschaftlichen Tagung aus Anlass des 70. Jahrestages der Schuman-Erklärung vor. Diese Tagung und die dort generierten akademischen Publikationen markieren den vorläufigen Höhepunkt des Jean-Monnet-Projektes und unterstreichen in beeindruckender Weise die Stellung der Comenius-Universität in Bratislava als Kristallisationspunkt der wissenschaftlichen Förderung der europäischen Integration in der Slowakischen Republik. Als „German native speaker“ hat der Autor der vorliegenden Zeilen die Ehre und die Freude zugleich, den deutschsprachigen Teil dieses trilingualen Gesamtwerkes wissenschaftlich würdigen zu dürfen.

Die Thematik der angesprochenen wissenschaftlichen Tagung könnte aktueller kaum sein, greift sie doch mit den Herausforderungen des digitalen Zeitalters den absoluten Megatrend der 20er Jahre des 21. Jahrhunderts auch und gerade aus der Perspektive der Management Sciences auf. Ein absolutes Alleinstellungsmerkmal an Aktualität und Relevanz gewinnt das gewählte Forschungsfeld aber durch den Bogen, der von den Federführenden des Jean-Monnet-Projekts zielführend von der Schuman-Erklärung vom 9. Mai 1950 hin zur aktuellen Gegenwart gespannt wird. Die Schuman-Erklärung stellte seinerzeit die internationale Zusammenarbeit nach dem Prinzip der Supranationalität in den Fokus ihres Petitums. Was damals vor 70 Jahren (nur fünf Jahre nach Ende des zweiten Weltkriegs!) noch wie eine unvorstellbare Vision anmutete, ist heute im Jahr 2021 eine unabdingbare „*Conditio sine qua non*“, wenn es darum geht, die Herausforderungen der Digitalisierung überhaupt meistern zu können. Besser kann man die Verzahnung von historisch-weitsichtigen politischen Basislegungen mit ihren Auswirkungen auf einen Jahrzehnte später virulent werdenden aktuellen Handlungsbedarf kaum widerspiegeln. Insofern ist den Herausgebern des vorliegenden Sammelbands allein schon durch die Adressierung ihrer Forschungsfragestellung ein absolut einzigartiges Projekt gelungen.

Das Herausgeber-Trio widersteht konsequent und dankenswerterweise der häufig in der aktuellen wissenschaftlichen Diskussion zu beobachtenden Versuchung, das Thema der Digitalisierung allein auf die technologischen Komponenten zu verengen und sich von den

faszinierenden neuen Möglichkeiten der rasant fortschreitenden IT-Technik verführen zu lassen. Damit eröffnen Nováčková, Saxunová und Delaneuville den eigentlichen Raum für wirklich ökonomisch orientierte neue Erkenntnisse zur Theorie und für die Praxis des Managements als unternehmensrelevante Antwort auf die Herausforderungen der Digitalisierung. Eindrucksvoll dokumentiert wird dies bereits in dem Beitrag von **Norbert Hans, *Interkulturelle Kompetenz als Voraussetzung für bessere Beziehungen in der EU – Eine praxisorientierte Anleitung***, der quasi als Introitus zum vorliegenden Sammelband im besonderen Maße den Geist von Jean Monnet atmet, dem häufig der Ausspruch zugeschrieben wurde (allerdings nicht gesichert autorisiert) „Wenn ich es noch einmal zu tun hätte, würde ich mit der Kultur beginnen“. Unabhängig von der Autorisierung dieses Zitats stellt Hans in seinem Artikel den Aufbau einer interkulturellen kommunikativen Kompetenz basierend auf den Kulturdimensionen nach Geert Hofstede in den Mittelpunkt seiner Betrachtungen und gibt an den Länderbeispielen Niederlande, Polen, Schweden und Frankreich praktische Anleitungen zur Bewältigung von Verhandlungssituationen. Unter Verweis auf die ständige kritische Hinterfragung der konkreten Gespräche von Mensch zu Mensch leistet Hans damit einen wichtigen Beitrag zur Entwicklung einer vorurteilslosen Kommunikation im europäischen Raum.

Die herausragende Bedeutung der interkulturellen Kompetenzen als Antwort auf die Herausforderungen der Digitalisierung spiegelt sich konsequenterweise auch im „Finale furioso“ des deutschsprachigen Teils des vorliegenden Sammelbands wider. Die konzeptionelle Klammer zwischen dem Introitus und dem Finale ist übrigens auch ein Beleg für die gekonnte „Dramaturgie“ bei der Präsentation der wissenschaftlichen Artikel dieses Sammelbands, wofür Gabriela Bérešová und Jarmila Wefersová verantwortlich zeichnen. Die englischsprachige Umschreibung „Compilation“ für diese Leistung ist allerdings absolutes Understatement und damit zwar sympathisch-charmant, die aus der Kunst gebräuchliche Etikettierung als „Arrangement“ hätte aber das Konzeptionsvermögen der beiden Kolleginnen allemal eher gewürdigt. Um das Bild von der konzeptionellen Klammer wieder aufzunehmen: Der Beitrag von **Petra Milošovičová, *Synergie als Ansatzpunkt zur Erforschung des interkulturellen Managements*** beleuchtet theoretische Ansätze sowie Funktionsweisen des Phänomens der Synergie und zeigt darauf aufbauend Möglichkeiten von Managern zur Entfaltung ihrer interkulturellen Kompetenzen auf. Dabei steht die Eliminierung von Konflikten, die in einem kulturell heterogenen Umfeld entstehen, im Zentrum der Betrachtung. Die enorme Bedeutung der Einbeziehung des Phänomens der Synergie in die Erforschung des interkulturellen Managements kulminiert eindrucksvoll in der zusammenfassenden Kernbotschaft von Milošovičová, dass ein positiv funktionierendes interkulturelles Management ohne Synergien undenkbar sei.

Die oben angesprochene konzeptionelle Klammer von zwei Beiträgen zur interkulturellen Kompetenz als Anfangs- und Endpunkt der wissenschaftlichen Artikel in deutscher Sprache wird inhaltlich komplettiert und angereichert durch ein vielfältiges Kaleidoskop von speziellen Einzelthematiken, die die enorme rechtliche, bankwirtschaftliche und einzelunternehmerische Bandbreite des Forschungsfelds der Herausforderungen der Digitalisierung exemplarisch abdecken. Den Anfang dieser multiperspektivischen Betrachtung macht der Beitrag von

Daniela Nováčková, Management von einzelstaatlichen Beihilfemassnahmen auf europäischer Ebene. Die Publikation von Nováčková nimmt insofern eine ganz aktuelle Sonderstellung ein, als dass die COVID-19-Pandemie die alles überlagernde Herausforderung der Jahre 2020/2021 schlechthin ist (zusätzlich über das Megathema der Digitalisierung hinaus) und nach einer globalen Antwort verlangt. Die Studie von Nováčková untersucht dahingehend das Management staatlicher Beihilfen in der Slowakei im Lichte geltender Rechtsvorschriften (insbesondere aus Sicht von Artikel 107 AEUV) und kommt zu dem Schluss, dass die EU zur Milderung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie durchaus solidarisch handelt und eine koordinierte europäische Reaktion zeigt, wenngleich das (grundsätzlich positiv zu sehende) Instrument der Kurzarbeit eine Steigerung der Arbeitslosenquote nicht verhindert hat. Die Fokussierung auf rechtswissenschaftliche Belange wird konsequent weitergeführt in dem Beitrag von **Julia Becker, Harmonisierung der EU-Rechtsakte in Deutschland.** Im Zentrum der Erörterungen von Becker stehen EU-Verordnungen und EU-Richtlinien als spezifische Artefakte von EU-Rechtsakten und deren Bedarf an Harmonisierung in den einzelnen EU-Mitgliedsstaaten. Am Beispiel der EU-Verordnungen „Schengener Grenzkodex“ und „Datenschutz-Grundverordnung“ sowie der EU-Richtlinien „Freizügigkeitsrichtlinie“ und „Dienstleistungsrichtlinie“ zeigt Becker eindrucksvoll das erfolgreiche Gelingen der Harmonisierung in Deutschland auf, verdeutlicht aber zugleich die Komplexität des Harmonisierungsversuchs einer Europäischen Verfassung und thematisiert die aus dieser Komplexität resultierenden geringeren Erfolgsaussichten einer gesamteuropäischen Harmonisierung.

Einen wichtigen Beitrag aus bankwirtschaftlicher Perspektive liefert der Artikel von **Petra Milošovičová/Lucia Paškrťová, Instantzahlungen in der Slowakei.** Die Ausführungen der beiden Autorinnen widmen sich einem Thema von höchster Relevanz für jede moderne Volkswirtschaft: Der Einführung von Sofort-Zahlungen, die in Echtzeit abgewickelt werden. Am Beispiel der Slowakei erläutern Milošovičová/Paškrťová die Vorteile von Instantzahlungen für Privatkunden und Unternehmen, adressieren gleichzeitig aber auch eindringlich das unbedingte Erfordernis einer grundlegenden Veränderung der Banksysteme und der damit verbundenen Probleme bei der Einführung von Instantzahlungen. Der Einstieg in die einzelwirtschaftliche unternehmerische Betrachtung erfolgt durch den Beitrag von **Tomáš Peráček, Perspektiven für einfache Aktiengesellschaften als Instrument zur Unterstützung von Start-ups nach 2020. Fallstudie Slowakei.** Im Kern geht es bei der wissenschaftlichen Studie von Peráček um die Frage der Eignung der Rechtsform der einfachen Aktiengesellschaft für Start-up-Unternehmen, die insbesondere durch die Vorteile der Internet-Konnektivität beim Tätigen ihrer Geschäfte auf globaler Ebene gekennzeichnet sind. Die Studie besticht durch ihre konsequent logische Stringenz bei der Anwendung der gewählten wissenschaftlichen Methodik und dem darauf fußenden mit höchster Expertise geführten wissenschaftlichen Diskurs. Zu dem aus diesem Diskurs argumentativ unanfechtbar destillierten Ergebnis, wonach die These von der einfachen Aktiengesellschaft als geeignetes Instrument zur Unterstützung von Start-up-Unternehmen abgelehnt werden muss, kann man Peráček nur gratulieren, zumal es die Erfahrung vieler Unternehmenspraktiker nun auch wissenschaftlich stützt, wonach ein unternehmerisches Handeln ohne Anfangskapital fast unmöglich ist.

Der Beitrag von *Jarmila Wefersová, Buchungsplattformen. Beispiele aus ausgewählten EU-Ländern* verdient im Kontext des insinuierten Leitgedankens des vorliegenden Sammelbands („Herausforderungen des digitalen Zeitalters“) besondere Beachtung. Der Artikel von Wefersová ist ein Musterbeispiel für den eingangs dieser Rezension vorgetragene Gedanken, dass Herausgeber und Autoren gegenüber der verführerischen technischen Faszination der Digitalisierung bewusst neutrale Distanz wahren, um die zu untersuchenden Phänomene ganz im Sinne einer akademischen Diskussion im besten Sinne dieses Wortes zu betrachten (d.h. auf Basis einer wissenschaftlichen Methodik Vor- und Nachteile eines Phänomens zu generieren und in einer Synthese dieser Vor- und Nachteile zu einem neuen höheren Ganzen eine weiterführende Basis für eine kritisches Hinterfragen des Gesamtphänomens zu schaffen). Wefersová stellt in ihrem Beitrag die „großen Player“ auf dem Markt der Buchungsplattformen (Airbnb, Booking.com) vor und wirft im Sinne des eben thematisierten kritischen Hinterfragens exemplarisch folgende Probleme auf: Intensivierung des Reisens und Belastung der Ökologie, Belastungen für einheimische Bürger in beliebten Tourismusdestinationen, unkorrekte Abrechnung der Vermietungen in Bezug auf Abgaben, Verringerung des Angebots am Wohnungsmarkt für normale Langzeitvermietungen in Tourismus-Hotspots und infolgedessen Steigerung der Mietpreise u.v.a.m. Wer wollte bestreiten, dass damit neue Megathemen der Zukunftsbewältigung adressiert werden.

In der Gesamtschau ist den Herausgebern und Autoren im hier rezensierten deutschsprachigen Teil des dreisprachigen Gesamtwerkes zum 70. Jahrestag der Schuman-Erklärung eine herausragende Publikation gelungen (und dieser Eindruck wird sich -so viel „rudimentäre Wilderei“ in den beiden anderen Teilen in englischer und französischer Sprache sei gestattet, ohne den Kolleginnen und Kollegen aus dem Rezensionsteam in ihre Bewertungsautonomie „reinzupfuschen“- auch in den verbleibenden Teilen des vorliegenden Sammelbandes bestätigen). Das Werk überzeugt auch -und das ist bei wissenschaftlichen Veröffentlichungen eher selten- durch seine stilistische Brillanz im Sinne einer ansprechenden Lesbarkeit. Fast wäre man geneigt, das weltweit bekannte Motto eines bayerischen Automobilherstellers zu adaptieren: Aus Freude am Lesen – 70 Schuman Sammelband. Das Gesamturteil dieser Rezension überrascht allerdings nicht, wenn man die Verantwortlichen des zugrundeliegenden Jean-Monnet-Projektes noch einmal in den Fokus der Betrachtung rückt. Frau Prof. JUDr. Daniela Nováčková, PhD. obliegt an der Comenius-Universität in Bratislava seit mehr als 25 Jahren in Funktionen mit stetigem Aufstieg die Federführung in Sachen „Europäische Integration“ und fungiert aktuell als fachlich Verantwortliche für das Bachelor- und Masterstudienprogramm „Internationales Management“. Frau Prof. RNDr. Darina Saxunová, PhD. steht für die personifizierte Weltoffenheit schlechthin als Kosmopolitin im besten Sinne dieses Wortes, sie ist nicht nur europäisch fokussiert, sondern als forschende Wissenschaftlerin und akademische Hochschullehrerin mit jahrelangen Auslandsaufenthalten weltweit tätig. Und Herr doc. JUDr. Frederic Delaneuville, PhD. schließlich verleiht neben seiner unzweifelhaften genuinen wissenschaftlichen Expertise quasi als gebürtiger Franzose und damit unisono natürlich als französischer Muttersprachler dem ganzen Werk „so ganz nebenbei“ jenen frankophonen Flair, der einem Jean-Monnet-Projekt so beneidenswert gut zu Gesicht steht. Wer wollte einem solchen Team in seiner fachlichen, methodischen und persönlichen Kompetenz das Wasser reichen, wenn es darum geht, die Förderung der europäischen

Integration und die Zugehörigkeit der Comenius-Universität in Bratislava zum gesamten europäischen akademischen Raum authentisch zu verkörpern?! Der präsentierte Sammelband jedenfalls zeugt in beeindruckender Weise von dieser geballten Kompetenz!

Bleibt dem Rezensenten nur noch, dem vorliegenden Gesamtwerk eine weitreichende intensive Verbreitung sowohl in der einschlägigen Scientific Community als auch bei den unternehmerisch Handelnden zu wünschen, um die generierten neuen wissenschaftlichen Erkenntnisse für Theorie und Praxis zum Wohl der europäischen Integration einem großen Publikum zugänglich zu machen.

Zwickau, den 17.05.2021

Prof. Dr. Rolf Karbach